печать
84 2/26

11.478

84 2/26

ՀԱՄԱՌՕՏ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԷ Ի ՀԱՅՍ·

КРАТКАЯ РОССІЙСКАЯ ГРАММАТИКА

ВЪ ПОЛЬЗУ

АРМЯНСКАГО ЮНОШЕСТВА.

Армянскаго Лазаревскаго Института Восточныхъ языковъ

ՀԱՄԱՌՕՏ
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ի ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԷ Ի ՀԱՅ.

Աշխատասիրութ.

Աբրահամ արքեպիսկոպոսի Աստուածատուրեան վաղարշապատեցւոյ ՚ի միաբանութենէ
Մեծ աթոռոյն Էջմիածնի.

Ի Հայրապետութեան Վեմակերտ Սրբոյ Գահին Էջմիածնի՝ Տն
ԵՓՐԵՄԱՅ առաջնոյ՝ Երեց-Երանեալ քահանայապետի և
Սրբազնակատար Կաթուղիկոսի ամ. Հայոց.

Տպագրեալ բարձու Հրամանաւ նոյն գերերջանիկ Վեհապետին.

Յամի տեառն 1827. և ՚ի հայոց թուականին ՌՄՀԶ.

Ի ՄՈՍԿՈՎ.
Ի Տպարանի Օգոստոսեան Սեմէնի.

КРАТКАЯ
РОССІЙСКАЯ ГРАММАТИКА
ВЪ ПОЛЬЗУ
АРМЯНСКАГО ЮНОШЕСТВА,
ТЩАТЕЛЬНО И ЯСНО
СЪ АРМЯНСКИМЪ ПЕРЕВОДОМЪ
РАЗПОЛОЖЕННАЯ
АРМЯНСКИМЪ ІЕРОДІАКОНОМЪ
Авраамомъ Богдановымъ Вагаршападскимъ.

МОСКВА.
ВЪ ТИПОГРАФІИ АВГУСТА СЕМЕНА,
ПРИ ИМПЕРАТОРСКОЙ МЕДИКО-ХИРУРГИЧЕСКОЙ АКАДЕМІИ.

1827.

Гос. Историч. Научн. Б-ка
НКП РСФСР
Инвент. № 310711
192 г.

Սրբազնակատար Հայրապետի՝ և Երից Երանեալ պատրիարգ Կաթուղիկոսի ամենայն հայոց Տ՟ն Տ՟ն ԵՓՐԵՄԻ առաջնոյ՝ Ամենողորմ Բարերարի.

Ամենայն խոնարհութ՟ք նուիրումն ։

Քաջայայտ է լուսափայլ մտաց Ա՟ծընտիր Վեհապետութեան Ձերոյ. զի 'ի պէսպէս առաքինութիւնս և 'ի բազմապատիկ գործս հանճարականս Ա՟Յ, ո՛չ սակաւ պանծալ գործ երախտագիտութեան. զոր ցանգ ուսանիմք յԱ՟ծեղէն տառից ճանաչել, թէ յումմէ՞ իցէ այն ։

Նմին իրի արժանի արտասուաց համարին, որք զանցանեն զայսու պատուիրանաւ. և ապախտ առնեն զպատգամ և զհրաման մեծվայելչութեան բարերար Տ՟ն Ա՟Յ ։

Յայն սակս ընթադրեալ իմ ը՟ պարտեօք 'ի հոգեշահ խրատուց ն՟ք գրոց, հարկ յանձին կալայ զայս դժուարաքիրտն գործ փոխադրել 'ի Ռուսաց լեզուէ 'ի Հայ, և նուիրել ամենապատկառ դիմօք գերահրաշակ Անուան գերերջանիկ Վեհապետութեան Ձերոյ, զի թերևս սովին ը՟ իմիք մարթասցայց երախտահատոյց գտանիլ յոքնօրինակ բարերարութեանց և երախտեաց Վեհափառ Տէրութեան Ձերոյ՝ զորս բարերարեցիք ինձ ը՟ ժամանակս ժամանակս ։

Այս ուրեմն մաղթեմ արժանի առնել զայս գործ ընդամանեայ աշխատասիրութեան ընդունելութեան հաճութեան կամաց բազմերախտ Տէրութեան Ձերոյ. և յօժարակամ մտօք հրաման տալ 'ի լոյս ընծայել տպագրութ՟ն

՚ի պէտս լուսածին զաւակաց լուսատու մօր մերոյ սրբոյ և մեծի Ս. Աթոռոյս և անախտ խնկաւէտ փեսայիւ նորին. որով արդարև Տէ՛ր իմ խնամակալ, ունիք առնել զիս բարեբաստիկ ՚ի ծնունդս համակ երկրածնաց. և տալ պատճառս յես կարևորս ձեռնամուխ լինելոյ յօգուտ և ՚ի զուարճունս ուխտի մանկանց եկեղեցւոյ և ՚ի քաջալերուն մտաց սրտի իմոյ. որ կամ և մնամ;

Սրբազնակատար Վեհապետութեան Ձերոյ

յետին պաշտօնեայ

Ն. Էքրոհամ տեառքեռ Սարկաւագ

Ն. Ծատուրեան Վ. ողորմագործեցէ.

Յամի Տեառն 1822.
՚ի յունվարի 1.
յամրոցս Շուշի.

ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ

Առ աստուածասէր ընթերցողս ։

Գեղեցիկս գրեաց՝ որ գրեացն, լաւ է կոյր աչօք, քան կոյր մտօք․ ահաւասիկ վճիռ իմաստուն և խորատ օգտաշահ կենաց մարդկան․ զոր պէտք են իւրաքանչիւր ումեք արձանագրել յանդիման աչաց մտաց իբրև 'ի պատկերի․ և ստէպ ստէպ վերծանութբ տպաւորել խորագոյնս 'ի յիշողութեան իւրում 'ի լուսաւորութիւն մտաց և յօգուտ անձին ։

Այլ են՝ են զգալի զգալի թշուառութիւնք 'ի կեանս մարդկան․ ըստ որում կուրութիւն մարմնոյ աչաց և այլ այսպիսի չար դիպուածք․ այլ՝ կուրութիւն աչաց մտաց [illegible], չար ևս․ և յետին թշուառութիւն համարելի․ վասն զի կուրութիւն աչաց մարմնոյ ոչ եղծանէ մասն մտաւորական․ այլ՝ միայն նիւթական․ և անդրադարձեալ․ կուրութիւն աչաց մտաց չարաչար եղծանէ և վնասէ ոչ միայն մասն մտաւորական, այլ և՝ նիւթական ։ Այսպէս՝ 'ի վերոգրելոց բաղդատեալ նախադասութեց աստ եզրակացուցանի, թէ յոռեգոյն է և թշուառութիւն անհնարին կուրութիւն աչաց մտաց, քան կուրութիւն աչաց մարմնոյ ։

Դ․ յանդունդս խորոց յետին կուրութե մտաց ընկղմեալ տեսանեն ազգք մինչև իսպառ, որք ոչ ծանեան [illegible] արժանեաց զկարգ դպրութե․ և զուսումն բազմաձայն լեզուաց իբրև ումպէտս համարեալ՝ ենթադրեցան կամովին եղկելի ձայնին, վայ որոց թողեալ իցէ զուսումն 'ի մանկութե․ և ներհակ սմին, յազգաց անտի, յորս ծաղկեալ թագաւորէ տիրապէս լուսաւորութիւն մտաց, ելին և հանդիսացան ի դարս դարս արք ականաւորք և մակացուք․ և բարձր արարեալ զանուն համազգեաց իւրեանց մինչև յայժ, եղեն [illegible] ոչ միայն անձին առանձին, այլ և ընկերին և հայրենեաց [illegible] ։

Ի՝ նախանձ բարի վառեալ Նորին Երանեալ Սրբազնակատար Կաթողիկոսն ամ. Հայոց և ծայրագոյն Պատրիարքն առաքելական եկեղեցւոյ Ք՟ի, աշխատասէրն ը՟ստ օրինակի հովուին հսկողի՝ լուսաւորութեան հոգւոց մերոց, անձանձիր եղեալ տքնէր զցայգ և զցերեկ 'ի վ՟ր բանաւոր հօտին Ք՟ի առ 'ի հաւասար առնել զն՟ս լուսաւորեալ ազգաց Եւրոպացւոց 'ի լուսաւորութեն ը՟ստ մասին. որում զարդիս ես նկատեալ, յետ հասու լինելոյ նորագոյն սրբոյ անուանեալ գրքուկին՝ 'ի լոյս ընծայելոյ յինէն յԱստրախան 'ի տպարանի ս՟բյ և մեծի Աթոռոյն Էջմիածնի յամի Տ՟ն 1820. թէ չէ՛ է երևեալ ցայժմ յազգի մերում քերականութի 'ի լեզու Հայոց և Ռուսաց, հրաման ետ ամենախնամութեամբ յօրինելոյ զայն թարգմանաբար յօգուտ և 'ի զբօսանս ուսումնասէր աշակերտաց դպրոցաց մերոց, ը՟ստ և ահա օրհնութ՟ բարձրելոյն և շնորհիւ մօրս լուսոյ ս՟բյ և մեծի Աթոռոյս յաջողեցաւ իսկ յօրինել, և տպագրութ՟ 'ի լոյս ընծայել այնպէս, որչափ կարողանն, զոր յանձնեմ միոց իմոց խոնարհ սրտիւ նուիրեմ զգօնամիտ մանկանցդ հայկազնեայց. և մաղթեմ ընդունել սիրով զայս երախայրի երկասիրութեա 'ի հաճոյս. յոր եթէ վրիպակ ինչ նշմարեսցի 'ի լուսաւոր մտաց ձերոց յակամայ կամաց է մէջ սպրդեալ, մի՛ ինչ ստգտանել դատողաբար. այլ՝ մանաւանդ անքասիր առնել հաճեսջիք. զի պտուղ հասունակ, ոչ յաւուրս գարնան, այլ՝ յեղանակի ամառան և կամ յաշնան խնդրի 'ի ծառոց. ողջ լերուք. որ եմ և մնամ

Ամենախոնարհ ձերոյ աղօթարարակից
ծառայ Աբրահամ առաջնորդ Սարգսեան
Արծրունեան Աստուածատուրեան յետին
պաշտօնեայ Նորին Երանեալ սրբազնա-
կատար Աշտարակեցի.

Ի՝ 1822. 'ի յունվարի 1.
յամրոցս Շուշի.

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻ

Քերականութիւն (որ առ ռուսս Грамматика գրամմատիկա լսի,) է արուեստ՝ որ ուսուցանէ ուղիղ խօսել և անսխալ շարադրել։

Քերականութիւն ունի չորս մասունս։

Ստուգաբանութիւն. ըստ յունաց՝ Этимологія և ըստ ռուսաց՝ Словопроизведеніе։

Յարմարագրութիւն. ըստ յունաց՝ Орѳографія և ըստ ռուսաց՝ Правописаніе։

Շարադրութիւն, և կամ համաձայնութիւն. ըստ յունաց՝ Синтаксисъ և ըստ ռուսաց՝ Словосочиненіе։

Առոգանութիւն. ըստ յունաց՝ Просодія և ըստ ռուսաց՝ Слогоудареніе։

Յաղագս յարմարագրութեան։

Յարմարագրութիւն է մասն քերականութեան՝ որ ուսուցանէ գիտել

ա. Զձևս, զբաժանմունս, և զարտասանութիւնս տառից ռուսաց։

բ. Զկանոնաւոր շարամանութիւնս բառից և բանից։

գ. Զօրինաւոր գործածութիւն կէտից և նշանաց. զորս լրագոյն կարես տեսանել 'ի վերջ համաձայնութեան։

Յաղագս տառից առ հասարակ, և յաղագս նոցին բաժանմանց։

Հասարակ գործածութեամբ զհետ երթալով տառք հաշուին երեսուն և հինգ 'ի ռուսաց լեզուի, որոց ձևք և անուանք տեսանին 'ի յետագայդ։

Մեծ չափաւոր գիր։	Փոքր գիր։	Նօտր գիր։		Հնչումն ըստ ռուսաց։	Հնչումն ըստ հայոց։	Յարգ։
А.	а.	*А.*	*а.*	Азъ.	ազ.	а, ա.
Б.	б.	*Б.*	*б.*	Буки.	բուկի.	б, բ.
В.	в.	*В.*	*в.*	Вѣди.	վէդի.	в, վ. բ.
Г.	г.	*Г.*	*г.*	Глаголь.	ղլաղօլ.	г, ղ. գ. հ.
Д.	д.	*Д.*	*д.*	Добро.	դօբրօ.	д, դ.
Е.	е.	*Е.*	*е.*	Есть.	եստ.	е, ե.
Ж.	ж.	*Ж.*	*ж.*	Живете.	ժիվետե.	ж, ժ.
З.	з.	*З.*	*з.*	Земля.	զեմլեա.	з, զ.
И.	и.	*И.*	*и.*	Иже.	իժե.	и, ի.
І.	і.	*І.*	*і.*	І.	ի.	і, ի.
К.	к.	*К.*	*к.*	Како.	կակօ.	к, կ. ղ. ք.
Л.	л.	*Л.*	*л.*	Люди.	լիւդի.	л, լ.
М.	м.	*М.*	*м.*	Мыслете.	միսլետե.	м, մ.
Н.	н.	*Н.*	*н.*	Нашъ.	նաշ.	н, ն.
О.	о.	*О.*	*о.*	Онъ.	օն.	о, օ. ո.
П.	п.	*П.*	*п.*	Покой.	պօկօյ.	п, պ. փ.
Р.	р.	*Р.*	*р.*	Рцы.	րցի, ռցի.	р, ր. ռ.
С.	с.	*С.*	*с.*	Слово.	սլօվօ.	с, ս.
Т.	т.	*Т.*	*т.*	Твердо.	տվերդօ.	т, տ. թ.
У.	у.	*У.*	*у.*	У.	ու.	у, ու. ւ.
Ф.	ф.	*Ф.*	*ф.*	Фертъ.	ֆերտ.	ф, ֆ. փ.
Х.	х.	*Х.*	*х.*	Херъ.	խեր.	х, խ. հ.
Ц.	ц.	*Ц.*	*ц.*	Цы.	ցի.	ц, ց. ծ. ձ.
Ч.	ч.	*Ч.*	*ч.*	Червь.	չերվ.	ч, չ. ճ. ջ.
Ш.	ш.	*Ш.*	*ш.*	Ша.	շա.	ш, շ.
Щ.	щ.	*Щ.*	*щ.*	Ща.	շչա.	щ, շչ.
Ъ.	ъ.	*Ъ.*	*ъ.*	Еръ.	եր, եռ.	ъ } ոչ գոն ՚ի մեզ։
Ы.	ы.	*Ы.*	*ы.*	Еры.	երի, եռի.	ы } ոչ գոն ՚ի մեզ։
Ь.	ь.	*Ь.*	*ь.*	Ерь.	եր.	ь } ոչ գոն ՚ի մեզ։
Ѣ.	ѣ.	*Ѣ.*	*ѣ.*	Ять.	եատ.	ѣ, ե. ը.
Э.	э.	*Э.*	*э.*	Э.	է.	э, է.
Ю.	ю.	*Ю.*	*ю.*	Ю.	իւ.	ю } ոչ գոն ՚ի մեզ.
Я.	я.	*Я.*	*я.*	Я.	եա.	я } ոչ գոն ՚ի մեզ.
Ѳ.	ѳ.	*Ѳ.*	*ѳ.*	Ѳита.	ֆիտայ.	ѳ, ֆ.
Ѵ.	ѵ.	*Ѵ.*	*ѵ.*	Ѵжица.	իժիցայ.	ѵ, ի։

Տառք ռուսաց լեզուի բաժանին ՚ի ձայնաւորս, гласныя կամ само-гласныя, յերկբարբառս կամ յերկձայնս, двугласныя, յանձայնս, без-гласныя, և ՚ի բաղաձայնս, согласныя։

Ձայնաւոր յայն սակս կոչին տառք, զի առանց յօդելոյ այլոց տա-ռից կարեն արտաբերիլ կամ տալ հնչումն. որպիսիք են սոքին. a, ա. e, ե. i, ի. o, օ. y, ու կամ լոկ ւ. э, է. v, ի։

Երկբարբառ կամ երկձայն տառք են այնք, որք բաղկանան յերկուց ձայնաւոր տառից. բայց մին միայն հնչէ զձայն. այսպիսի են հետա-գայքս. и, ы, ѣ, ю, я, ай, ей, ій, ой, уй, ый, ѣй, эй, юй, яй։

Ծանօթութիւն. Զի տառս и, ցուցանէ, թէ բաղկացեալ իցէ յեր-կուց i տառից ՚ի միասին զօդելոց։

Տառս ы, բաղկանայ ՚ի տառիցս ъ և i։ Տառս ѣ, ՚ի տառիցս i և e:
Տառս ю ՚ի տառիցս i և y։ Տառս я, ՚ի տառիցս i և a։

Տառքս ъ և ь կոչին անձայն և են լոկ նշանագիրք. որք ցուցանեն զթաւ կամ զնուրբ հնչումն այնր բաղաձայնի, զկնի որոյ դնին։

Տառք յորջորջին բաղաձայն յայն սակս, զի ինքնին ոչ կարեն արտա-սանիլ. այլ արտաբերին յօդելով ընդ ձայնաւորս. որք և հաշուին քսան և մի. б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ѳ։

Բաղաձայն տառքս՝ г, д, ж, к, л, х, ц, ч, ш, щ, կոչին փոփոխականք, կամ լծորդք. զի որում ՚ի բղխմունս և ՚ի լծորդութիւնս բայից փոխադրին յայլ տառս. որպ. Богъ, Աստուած. Божій, Աստուածային. бѣгу, бѣжишь, փախչիմ. сижу, сидишь, նստիմ, բազմիմ. пеку, печешь. եփեմ, թխեմ. тукъ, պարարտ կամ պարարտութիւն, тучный, պարարտ կամ գէր. верчу, вер-тишь, պտուտեմ կամ պտուտկեմ։

Յաղագս հնչման տառից։

Ձայնաւոր տառքս՝ a, e, o, y, ы, э. ունին զհնչումն թաւ. որպ. слава, փառք. покой, հանգիստ, ևս՝ բնակարան փոքրիկ (՚ի տան։) будущій,

ապառնի, կամ հանդերձեալ. быстрый, սրընթաց. эхо, (է անուն յունական. որ 'ի ռուսս լսի отголосокъ. և 'ի հայումս, արձագանգ։) экономъ, տնտես, կոնոմոս, վերակացու տան։ Ներհակ սմին՝ տառքդ՝ е, и, і, ѣ, ю, я, ներկայամամբ ձայնաւորացս այսոցիկ՝ արտասանին առաւելագոյն նուրբ կամ սուր. որ. ель, սարոյ կամ թեղօշ, սոճի. емлю, ընդունիմ. синій, կապոյտ, կապուտակ. ѣздокъ, Ճանապարհորդ, անցաւոր. юность, մանկութիւն. яма, խորխորատ, գուբ։ Բայց յորժամ դնիցին ըստ կնի տառիցս ж, ч, ш, щ, յայնժամ յէնչ էնչ բառս՝ ընդունին և ինքեանք զհնչումն թաւ։ որ. жертва, պատարագ կամ զոհ. чинъ, կարգ, աստիճան. щитъ, վահան, ասպար. եւն։

Տառս е, 'ի հասարակ լեզուի 'ի կիր ածեալ՝ բաց 'ի սեպհական արտասանութենէ իւրմէ՝ եթէ ունիցի 'ի վերայ իւր զշեշտ, 'ի բառս ինչ, զկնի տառիցդ՝ ж, ч, ш, щ, արտասանի իբրև զտառս о. որ. բառքս՝ желтыя, դեղին. черный, սեաւ. счетъ, թիւ, համար. шелкъ, ապրշում, մետաքս. щелокъ, մոխրաջուր, արտաբերին իբր жолтый, чорный, счотъ, шолкъ, щолокъ։ Նոյն երբեմն 'ի սկիզբն ինչ ինչ բառից՝ և զկնի տառիցդ՝ б, в, г, д, з, л, м, н, п, р, с, т, արտասանին իբրև іо, որ փոխանակ արտասանելոյ ежъ, ոզնի. медъ, մեղր. ленъ, վուշ. семга, (ազգ ինչ ձկան,) արտաբերին իբր іожъ, міодъ, ліонъ сіомга։ եւն։

Ծանօթութիւն։ Բայց բազում բառք խոտորին 'ի կանոնէս՝ ոչ հայեցեալ յայն՝ թէ գուցէ 'ի վերայ տառիս е, շեշտ՝ յորս անփոփոխ արտասանութիւն յանգի. որ. вещь, իր. сердце, սիրտ. дерево, ծառ. щедрый, առատաձեռն, առատաբաշխ, առատ. олень և елень, եղջերու, (մարալ։)։

Տառս и, արտաբերի սուղ՝ երբ ունիցի 'ի վերայ իւր զողանշան. որ. тайна, խորհուրդ, գաղտնիք, ծածուկ. мудрый, իմաստուն, զգօն։ եւն։

Տառս о, եթէ ոչ ունիցի 'ի վե՛ր զշեշտ, 'ի բազում բառս՝ 'ի հասարակ խօսս արտասանի իբրև а, առ 'ի մեղմել զխոշորութիւն արտաբերութեան. օր. փոխանակ Москва, Մոսկով. хорошо, բարւոք. хочу, կամիմ. которой, որ. արտասանի իբր Масква, харашо, хачу, каторой:

Տառս v, 'ի յունական բառս 'ի կիր ածեալ 'ի գիրս սլաւենաց, արտաբերի որպէս и, օր. vпостась, անձն. θvміамъ, (է բառ յունական՝ որ առ ռուսս լինի ладонъ, և առ մեզ խունկ:) բայց՝ մերթ և իբրև в, օր. evангелie, աւետարան. evхаристія, հաղորդութիւն: ևն:

Տառքս՝ б, в, д, ж, з, 'ի հասարակ լեզուի 'ի կիր ածեալք յառաջոյ տառիցս՝ к, п, с, ф, х, ц, ч, ш, щ, ևս և 'ի վերջ բառից զառաջեաւ տառիցս ъ և ь, արտասանին այսպէս, տառս б, իբրև п. տառս в, իբրև ф. տառս д, իբրև т. տառս ж, իբրև ш. տառս з, իբրև с. օր. բառքս робкій, երկչոտ, վատասիրտ. дубъ, կաղնի. левъ, առիւծ. идти, գնալ, երթալ. пряжка, Ճարմանդ. сказка, առակ, և՝ առասպել. разъ, մի, և՝ անգամ. արտաբերին ропкій, дупъ, лефъ, итти, пряшка, скаска, расъ. ևն:

Տառս г, պէսպէս օրինակաւ արտասանի:

ա: Յամենայն այլազգական բառս՝ առեալս 'ի լեզու ռուսաց. որք սկսանին տառիւս г, կամ փակեն յինքեանս զայն, արտասանի այնպէս, որպէս և գրի 'ի նմին լեզուի. որ իբրև գէ g կամ ղէ լատինաց h. և մերթ գ կամ ղ. օր. гарнизонъ, պահակ, պահականոց. բառ գաղղիական (է մասն ինչ զօրաց՝ որք գտանին յամրոցի առ 'ի պաշտպանութիւն նորին 'ի թշնամեաց.) грамматика, քերականութիւն. географія, աշխարհագրութիւն. герой, քաջամարտիկ, շահատակ կամ դիւցազուն ախոյեան Гишпанія, Սպանիա: ևն:

բ. 'Ի վերջոյ բառից յառաջոյ տառիս՝ ъ, տայ զձայն իբրև к. օր.

գէթ снѣгъ, ձիւն. другъ, բարեկամ. недосугъ, անձեռնհաս. ևն. արտաբերի իբր снѣкъ, другъ, недосукъ։

Է. Ի վերջոյ բառից Богъ, Ա.Ծ. убогъ, աղքատ, չքաւոր. և յետ այլազգական բառս. նոյնպէս և առաջի տառից к, п, с, ф, х, ц, ч, ш, щ. արտասանի որպ х. որ. Петербургъ, Պետրուպօլիս, Պետրբուրգ. мягкій, կակուղ. легкій, թեթև. ևն. արտաբերին Бохъ, убохъ, Петербурхъ, мяхкій, лехкій։

Ը. Յանուանս, յանգեալս յեզակի սեռականն ’ի го, արտասանի ’ի հասարակ խօսս իբր ’ի բազում в. որ. сево, роднова, больнова. ևն։

Տառս с, առաջի տառից в, г, д, ж, և յայլազգական բառս ևս առաջի տառից м, р, տայ զհնչումն որպ з. որ. բառքս сдѣланный, արարեալ. сжимать, ճմլել, ճնշել, քամել. исраиль, իսրայէլ. արտասանին здѣланный, зжимать, израиль։ ևն։

Տառս ч, ’ի բազում բառս արտաբերի որպ ш. որգոն. нарочно, խորհրդով, դիտմամբ. скучно, նեղութիւն, ձանձրութիւն. что, զինչ, իմն, ինչ, թէ, զի, որ. արտասանին нарошно, скушно, што։

Յաղագս վանկից և բառից։

Ի յիշատակեալ տառից բաղկանան վանկք, որ լինին կամ լոկ ձայնաւոր տառ ինչ. որ. я, а, и; կամ երկբարբառ. որ. эй, այ, ոյ, ույ գոն, կամ ձայնաւոր բաղադրեալ է միում կամ է բազում բաղաձայնից միանգամայն արտաբերելոց. որգոն. ко, ’ի, յ, առ, ց. по, ըստ, ’ի, յ, առ, մինչև, զհետ, յետ, զկնի, վն, ’ի մասին։

Ի վանկից բաղկանան բառք, որք լինին կամ միավանկ. я, ես. страхъ, երկիւղ. трудъ, ջանք, վաստակ. կամ երկվանկ. милость, ողորմութիւն. старость, ծերութիւն. կամ եռավանկ. бла-жен-ство, երջանկութիւն, երանութիւն. у-че-ность, ուսումնականութիւն, հմտութիւն. և կամ քառավանկ և բազմավանկ. у-че-ні-е, ուսումն, դպրութիւն. ми-ло-сты-ня,

ողորմութիւն, տուրք · пре-вос-хо-ди-тель-ство, գերազանցութիւն · вы-со-ко-пре-о-свя-щен-нѣй-шій, բարձր սրբազնագոյն ։ Եզ ։

'Ի վանկս, յարմարագրութիւն պահի 'ի տրոհելն և յանցուցանելն ըղ բառ ինչ 'ի միոջէ տողէ 'ի միւսն · զորմէ արժան է գիտել, զի

Ժէ ։ Օ միավանկ բառս ոչ է արժան անջատել, և անցուցանել 'ի միոջէ տողէ 'ի միւսն ։

Ժը ։ Նոյն բաղաձայն տառք վերաբերին առ նախընթաց ձայնաւորս, յորոց սկսանի ո և իցէ բառ ըստ ռուսաց Ը կարգի բաղաձայնից · որգոն · по-слѣ, զկնի յետոյ · свѣ-тлый, լուսաւոր · քանզի 'ի բաղաձայն տառիցս сл, սկսանի բառդ слѣдъ, հետք · իսկ 'ի тл տառիցդ սկսանի тлѣніе, ապականութիւն · Եզ · Ը Հակառակն սմին՝ մին յերկուց՝ այլ և այլ կից միատեսակ տառից վերաբերի առ նախընթացն, և միւսն առ յաջորդ ձայնաւոր տառն · որպ · скобка, խիղք, ձանկ, պայտ · губка, սպունգ, սաթնուկ · скалка, դլանակ · авва, աբբայ, հայր · истина, ճշմարտութիւն · յածանցեալ բառի՝ եթէ յաւելուած տառք բաղաձայնք ոչ իցեն, 'ի նախատպին այնպիսիքն վերաբերին առ հետևորդ ձայնաւորսն · որպ · при-твор-ство, փաղաքշանք, մարդելուզութիւն · раз-лич-ный, այլ և այլ, պէսպէս, զանազան · ուր ство և ный, են յաւելուածք, որք ոչ գոն 'ի նախատիպ բառսն ։

Յաղագս կիրառութեան երկաթագրաց ։

Նշանագիրք Բ ձևոց լինելանց բաժանին յերկաթագիրս կամ 'ի գլխագիրս · 'ի բոլոր գիրս կամ 'ի նոտր գիրս · երկաթագիրք կամ գլխագիրք դնին ։

Ժթ ։ 'Ի սկիզբն իւրաքանչիւր բանի պարբերութեան և տան կամ 'ի սկիզբն իւրաքանչիւր տողից · որպ · Славнѣйщую побѣду получаетъ, кто побѣждаетъ себя · զփառաւորագոյն ընդունի զյաղթանակ՝ որ յաղթէ

անձին ։ Добродѣтель есть сама себѣ награда. առաքինութիւն է ինք-եան է վարձ ։

ե ։ Յոտանաւորս՝ ՚ի սկիզբն իւրաքանչիւր տողի. օր․

Науки юношей питаютъ,
Отраду старымъ подаютъ;
Въ счастливой жизни украшаютъ,
Въ несчастной случай берегутъ.
Ուսմանցուէք՝ զերիտասարդս՝ սընուցանեն,
Ըզ բերկրութիւն՝ ծերագունից՝ մատուցանեն·
Յերջանկութեան՝ զկեանս զարդու՝ գեղազարդեն,
՚Ի չար վշտաց՝ ձախորդութեան՝ պատսպարեն ։

զ ։ ՚Ի սկիզբն յատուկ անուանց Այ, հրեշտակաց, արանց, կանանց, տէրութեանց, իշխանութեանց, քաղաքաց, ծովուց, գետոց և այլոց․ որգոն․ Саваоѳъ, Սաբաւովթ․ Спаситель, փրկիչ․ Творецъ, արարիչ․ Мессія, Մեսիայ․ Андрей, անդրէաս․ Екатерина, կատարինէ․ Россія, Ռուսիա կամ ռուսաստան․ Москва, Մոսկով․ Римъ, Հռովմ․ Фисонъ, Փիսովն․ Геонъ, Գեհովն․ Тигръ, Տիգրիս․ Эѵфратъ, Եփրատէս կամ եփրատ ։

է ։ ՚Ի սկիզբն անուանց վեհանձանց և նոցին պատուանուանց․ օր․ Императоръ․ Կայսր, կեսար․ Монархъ, ինքնակալ, միապետ, Царь, Государь, Թագաւոր. Князь, իշխան․ Графъ, կոմս․ Митрополитъ, մետրապոլիտ, արքեպիսկոպոս մայրաքաղաքի, մայրաքաղաքացի․ Епископъ, եպիսկոպոս, վերատեսուչ․ Генералъ, զօրագլուխ, զօրավար ։

ը ։ ՚Ի սկիզբն բառից՝ որք կերպաւորեն զպատուանուն․ որպիսի և իցէ աստիճանի կամ արժանապատուութեան․ օր․ Ваше Сіятельство, պայծառափայլութիւն ձեր․ Ваше Благородіе, ազնուութիւն ձեր ։ Եւն.

թ ։ ՚Ի սկիզբն անուանց կառավարութեանց՝ և որոց նշանակեն զդա-

տաստանական տեղին · որ · Сенатъ, սինկլիտոս. Сѵнодъ, սինհոդոս · կամ ժողով · Коллегія, ժողով, երաւարան, դիւան. Академія, ակադեմիա, Ճեմարան. Университетъ, համալսարան · Магистратъ, ատեան, ատենակալք, դատաւորք ։

է ։ Ի սկիզբն անուանց մակացութեց և երևելի արուեստից · որ ։ астраномія, (է անուն յունական. 'ի ռուսաց ասացեալ звѣздословіе; և 'ի մէնջ աստեղաբանութիւն, աստեղաբաշխութիւն ։) астрологія, աստղագիտութիւն, քաղդէութիւն. философія · իմաստասիրութիւն, փիլիսոփայութիւն · химія, քիմիա, կամ ալքիմիա · словесность, գրականութիւն, գրագիտութիւն, և՝ քաջաբանութիւն · краснорѣчіе, քաջախօսութիւն, Ճարտասանութիւն ։ եւն ։

ը ։ Գրին մեծ տառիւք որ գլխագրօք նաև պատուանուն կայսերն՝ որ Թագաւորէ 'ի վ՛ր հայրենեաց · և նորին մեծափառ ազգատոհմից · որպ և տեղիք անուանց վեհանձանց ։ օրգ՛ն ։ ВАШЕ ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО, Կայսերական մեծափառութիւն ձեր ։ Мы признали, մեք ծանեաք ։ եւն ։

Յաղագս մասանց բանի ։

Ամ՛ բառք, որ գտանին 'ի լեզուի ռուսաց, բաժանին առ հասարակ յութն ազգս · որք կոչին մասունք բանի, և են սոքին ։

Անուն, имя, իմեա.
Դերանուն, мѣстоименіе, մեստոիմենիե.
Բայ, глаголъ, գլագոլ.
Ընդունելութիւն, причастіе, պրիչաստիե.
Մակբայ, нарѣчіе, նարեչիե.
Նախադրութիւն, предлогъ, պրեդլոգ.
Շաղկապ, союзъ, սոյուզ.
Միջարկութիւն, междометіе, մեժդոմետիէ ։

Բառք լինին նախատիպք՝ կամ ածանցականք · պարզք՝ կամ բարդք · նուազականք՝ կամ առաւելականք · փոփոխականք՝ կամ անփոփոխք ։

Նախատիպ՝ կամ նախագաղափար (первообразное պերվօօբրազնօե

կամ коренное կօրեննօե․) է այն, որ յայլմէ բառէ ոչ ածանցի․ օր․ рука, ձեռն․ гора, լեառն․ часъ, ժամ, պահ․ день, օր, տիւ․

Ածանցական (производное պրօիզվօդնօե․) է այն, որ ՚ի նախատիպ բառէ ածեալ է յայլ ևս կերպ նշանակութ․ օր․ ՚ի բառէս гора, ածանցեալ է բառս горница, տանիք, փոքրիկ բնակարան, վերնատուն․ ՚ի բառէս день, ածանցեալ է բառս денный, օրական․ ՚ի բառէս часъ, ածանցեալ են բառքդ часовой, գիշերապահ, պահակ (զօրական․) часовщикъ, ժամակազմ, ժամաձոյլ․ часовня, մատուռն։

Պարզն (простое պրօստօե․) է այն, որ ոչ է բաղկացեալ ՚ի բազում բառից․ օր․ честь, պատիւ, շուք․ слава, փառք։

Բարդն (сложное սլօժնօե․) է այն, որ բաղկացեալ է յերկուց կամ ՚ի բազում պարզ բառից․ օր․ честолюбіе, պատուասիրութ․ безславіе, անշքութ․ книгопродавецъ, գրավաճառ։

Նուազական (уменьшительное ումենշիտելնօե․) է, որ նշանակէ կամ զիրս նուազագոյն քան զսովորականն․ որգոն․ домикъ, տնակ, (փոքրիկ տուն․) столикъ, փոքրիկ սեղան կամ ճաշարան․ книжка, գրքոյկ։ Կամ զպակասութ յորպիսութ իրին․ որգոն․ бѣловатъ, պխակ կամ որ հակամէտ ՚ի սպիտակ․ կամ սակաւ սպիտակ․ сыроватъ, սակաւ գիճին։

Յաւելական կամ յաճախական (увеличительное ուվելիչիտելնօե․) է այն, որ զ, առաջի առնէ զիրս մեծագոյն կամ առաւելագոյն քան զսովորականն․ կամ, զառաւելութ միոյ իրի քան զմիւսոյն յորպիսութ կամ յէութ․ որգոն․ столище, սեղան մեծ․ домище, տուն մեծ․ головище, գլուխ մեծ․ бѣлехонекъ, սպիտակ յոյժ․ чернехонекъ, սեւ յոյժ․ говорливый, շատախօս կամ յաճախաբան։

Փոփոխական (*) (измѣняемое իզմենեաեմօե․) է, որում հնար է փոփոխիլ պէսպէս օրինակաւ ՚ի վերջաւորութ իւրում․ օր․ рука,

---

(*) Առէ փոփոխելին լինին մասունք բանի, որք կամ հոլովին և կամ խոնարհին։

рук-и, рук-ѣ, руку. ձեռն, ձեռին, ձեռին, զձեռն եւն. иду, ид-ешь, ид-емъ. երթամ, երթաս, երթամք. եւն:

Անփոփոխ (*) (неизмѣняемое անփոփոխական.) է, որ ոչ երբեք կարէ փոփոխիլ 'ի վերջաւորութեան իւրում. որպէս. нынѣ, այսօր, այժմ. когда, յորժամ, երբ. ежели, եթէ:

Յաղագս անուան 'ի հատուածէ:

Անուն (имя,) է մասն բանի, որ ցուցանէ:

ա: Զդէմս (**) կամ զիր (***) և ճանաչի հարցմամբ кто? ով, ո. что? զինչ. որգոն. человѣкъ, մարդ, այր. воинъ, զօրական, զինուոր. городъ, քաղաք. домъ, տուն:

Ծանօթութիւն: Հարցումն кто? ով, ո, յարի 'ի դէմս, որպէս 'ի կենդանի արարածս: Իսկ հարցումն что? զինչ, յարի յիրս անկենդանս, և նոյնպէս 'ի կիր ածի, յորժամ ասի զկենդանեաց անբանից:

բ: Զորպիսութիւն դիմի կամ իրի. որպէս. добрый, բարի. храбрый, քաջ, արի. плодоносный, պտղաբեր. избранный, ընտիր:

գ: Զքանակութիւն կամ զթիւս իրաց. որգոն. два, երկու. три, երեք. десять, տասն. сто, հարիւր. тысяча, հազար. եւն:

Անուն լինի կամ գոյական կամ ածական, և կամ թուական:

Գոյականն (существительное.) նշանակէ զդէմս կամ զիրս, և ճա-

(*) Այն այլ չորք մասունք բանին, որք ո՛չ անկանին ընդ հոլովմամբ կամ ընդ լծորդութեամբ լինին:

(**) Առ բառս դէմ, նշանակէ զկենդանիս կամ զանձս մարդկան:

(***) Ի ներքոյ կոչման իրք և հոս այն առարկայք, որք ոչ անկանին ընդ զգայութեամբ. այլ մի միայն է մտաւն 'ի միտս մեր. որպէս. человѣколюбіе, մարդասիրութիւն. мудрость, իմաստութիւն. красота, գեղեցկութիւն:

նաչի հարցմամբս кто? ո՛վ, ո՛, կամ что? զի՛նչ. որպէս են բառքս, человѣкъ, մարդ. звѣрь, գազան. перо, գրիչ. надежда, յոյս. память, յիշողութիւն, ուշ, յիշատակ։

Ածական (прилагательное.) նշանակէ զորպիսութիւն դիմի կամ իրի, և ճանաչի հարցմամբս какой? որպիսի. որգոն. человѣкъ богатый, добродѣтельный, այր մեծատուն, առաքինի. книга полезная, գիրք օգտակար. память острая, յիշողութիւն սուր. եւն։

Թուական անուն (числительное имя.) է այն, որ նշանակէ ըզ թիւս դիմաց կամ իրաց, և ճանաչի հարցմամբս сколько? քանի՞ և կամ коликій? որքան, որչափ. որպ. два, երկու. три, երեք. четыре, չորք կամ չորս. тысяча, հազար. первый, նախկին, առաջին, առաջներորդ. второй, երկրորդ. եւն։

Յաղագս գոյական անուան։

Գոյական անուանք ունին զեօթն վերջաւորութիւնս. а, е, й, о, ъ, ь, я. որպ. книга, գիրք. солнце, արեգակն. рай, դրախտ. облако, ամպ. городъ, քաղաք. день, օր, տիւ. земля, երկիր, հող, գետին, և բաժանին ՚ի յատուկ, ՚ի հաւաքական, և յընդհանուր։

Յատուկն (собственное սօբստվեննօե.) է այն, որ պատշաճի միում դիմի կամ միում իրի. որգոն. Демосөенъ, Դեմոսթենէս. Цицеронъ, Կիկերոն. Грецiя, Յունաստան, Ելլադա. Римъ, Հռովմ. Ахиллесъ, Աքիլլէս։

Հաւաքական (собирательное սօբիրատելնօե.) է այն, որ եզական թուով նշանակէ զբազմութիւն առարկայից միոյ սեռի. որգոն. соборъ, ժողով, աւագ եկեղեցի. стадо, հօտ, փարախ. войско, զօրք. песокъ, աւազ. общество, ընկերութիւն, հասարակութիւն։

Ընդհանուրն՝ կամ հասարակն (общее օբշչեե կամ нарицательное նարիցատելնօե.) է այն, որ վերաբերի առ բազում դէմս կամ առ բա-

զուամ երս մի և նոյն սեռի. որգոն. ангелъ, հրեշտակ, ևս՝ տօն անուանակոչումէ. человѣкъ, մարդ. птица, թռչուն. звѣрь, գազան. писатель, շարագիր, մատենագիր.

Յաղագս պարագայից անուան.

Յանուանս ՚ի հասարակի արժան է մտածել զսեռ, զթիւ, զհոլովս, և զհոլովումն։

Սեռն (родъ րօդ.) է որոշումն և պէսպիսումն սեռից։

Սեռք գոյական անուանց՝ են չորք. արական, իգական, չէզոքական և հասարակ. սեռքս այսոքիկ դիւրաւ ճանաչին ՚ի ձեռն բառիցս сей, сія, сіе, այս, այն. այ՟ որում ցուցանին ՚ի հետագայդ։

Գոյական անուանց արական սեռքն են (мужескаго рода մուժեսկագօ րօդա.) առաջի որոց մարթ է դնել զբառս сей, այս, այն. օր. сей домъ, городъ, այս տուն, քաղաք։

Իգական սեռքն են (женскаго рода ժենսկագօ րօդա.) առաջի որոց հնար է դնել զբառս сія, այս, այն. օր. сія улица, дорога, այս փողոց, ճանապարհ։

Չէզոքական սեռք են (средняго рода սրեդնեագօ րօդա.) առաջի որոց հնար է դնել զբառս сіе, այս, այն. օր. сіе зданіе, мѣсто, այս շինուած, տեղի։

Հասարակ (общаго рода օբշչագօ րօդա.) այ՟ արական և իգական սեռն գոյական անուանց է այն, առաջի որոց մարթ է դնել сей և сія, այս, այն. օր. сей և сія порука, сирота. այս երաշխաւոր, որբ։

Գիտելի է, զի սեռք անուանց ոչ նկատին ՚ի ռուսս այ՟ զօրութեն նշանակութեն նոցին, որպէս ՚ի մեզ, այլ՝ այ՟ վերջաւորութեն՝ կամ այ՟ յօդից ինչ, որպէս ՚ի լատինս, եթէ զի եթէ անուն ինչ ունիցի յառաջոյ իւր զդերանունս сей, այս, այն. և կամ ՚ի վերջոյ զտառսդ й և ъ. մերթ ևս а և ь, առ արական. այ՟ այսմ ևս եթէ անուն ինչ ունիցի յառաջոյ իւր զդերանունս сія կամ ՚ի վերջոյ զտառսդ а, ь, և я, առ

իգական • բաց յարական և յայլ անուանց ինչ ։ Բայց եթէ առաջի անուան իրիք դնիցի բառդ сіе, և կամ 'ի վերջոյ տառքդ е և о համարի չեզոքական, հուսկ ապա եթէ անուն ինչ ունիցի առաջի իւր զդերանունդ сей, և сія, այն, ասի հասարակ ։

Յաղագս Թուոց ։

Թիւն (число չիսլօ.) է կրկնակի, եզակի և յոգնակի ։

Եզակին (единственное եդինստվեննօե.) է, որ նշանակէ զմի իր, և կամ զմի առարկայ • прилѣжный ученикъ, փութաջան աշակերտ • полезная книга, օգտակար գիր ։

Յոգնականն (множественное մնօժեստվեննօե •) է, որ նշանակէ զերկու կամ զբազում իրս կամ զառարկայս • օր. • прилѣжные ученики, փութաջան աշակերտք • полезныя книги, օգտակար գիրք ։

Ծանօթութիւն ։ Են անուանք ինչ, որ ըստ եզականին միայն վարին • որպէս են սոքին • золото, ոսկի • серебро, արծաթ • молодость, տղայութիւն, մանկութիւն, և՝ մատաղութիւն • старость, ծերութիւն ։ Եւ են, որք ըստ յոգնականին միայն վարին • որպէս են բառքս • вилы, երկժանի կամ երեքժանի գործի ինչ, ворота и врата, դուռն • гусли, տաւիղ • грабли, սրմուխ ։ Եւլն ։

Յաղագս Հոլովոց ։

Հոլով անուանց (падежъ պադեժ •) է պէսպիսութիւն վերջաւորութեց նոցա, և 'ի լեզուի ռուսաց եօթն ազգք Թուին հոլովոց ։ օր. ։

Ուղղականն (именительный իմենիտելնիյ •) է որ դիմաքաժանի և պատասխանէ հարցմանս кто? կամ что? ո՞վ, կամ զի՞նչ • օր. • (հարց) Кто основалъ Петербургъ? ո՞ եարկ զհիմն Պետրոպօլսոյ • պատաս- խանի) Петръ Великій. Մեծն Պետրոս ։ Что дѣлаетъ человѣка истинно благополучнымъ? զի՞նչ առնէ զմարդն տրապէս երջանիկ • добродѣтель, առաքինութիւն ։

Սեռականն (родительный րօդիտելնիյ •) նշանակէ զվերբերութիւն

միոյ իրի յայլ ինչ էր, և պատասխանէ հարցմանս чей, чья, чье, кого, чего? որո՞յ կամ ո՞յր. օր. Чей совѣтъ полезенъ? ո՞յր խորհուրդ իցէ օգտակար. человѣка умнаго, առն իմաստնոյ։ Чего возвратить не можно? զի՞նչ անհնարին իցէ ՚ի դարձուցանել. прошедшаго времени, զժամանակն անցեալ։

Տրական (дательный դատէլնիյ.) պատասխանէ հարցմանս кому կամ чему? որո՞ւմ, որո՞յ, ո՞ւմ. օր. Кому уготовано въ будущей жизни вѣчное блаженство? ո՞ւմ իցէ պատրաստեալ ՚ի հանդերձեալ կեանս յաւիտենական երանութիւն. праведникамъ, արդարոց։ Чему Александръ Великій учился у Аристотеля? զի՞նչ ուսաւ մեծն Աղեքսանդր յԱրիստոտելէ. Философіи, զիմաստասիրութիւն։

Հայցական (винительный վինիտէլնիյ.) ճանաչի հարցմամբս кого կամ что? զո՞, զո՞վ, զո՞ր, զի՞նչ. օր. Что въ началѣ сотворилъ Богъ? ՚ի սկզբանէ զի՞նչ արար Աստուած. небо и землю, զերկինս և զերկիր։

Կոչական (звательный զվատէլնիյ.) պատասխանէ հարցմանս кто կամ что? ո՞վ կամ ո՞. և ՚ի կիր առնի, յորժամ կոչեմք զոք կամ կարդամք առ ոք. օր. Судьбы твои Боже не испытанны. Աստուած իրաւունք քո անքննելի են։

Գործիական (творительный թվօրիտէլնիյ.) ճանաչի հարցմամբս кѣмъ, чѣмъ? որո՞վ կամ ի՞ւ. օր. Кѣмъ побѣжденъ Дарій? յումմէ՞ պարտեցաւ Դարեհ. Александромъ Великимъ, ՚ի մեծէն Աղեքսանդրէ։ Чѣмъ отличается человѣкъ отъ прочихъ животныхъ? ի՞ւ որոշի մարդն յայլոց կենդանեաց. разумомъ, մտօք.

Ծանի՛ր աստանօր։ զի ՚ի ռուս գործիական հոլովն մինչ լինի խնդիր կրաւորական բայի, գրեթէ միշտ բացառի ՚ի հայումս բացառականաւ։

Ներգոյական (предложный պրէտլօժնիյ.) պատասխանէ հարցմանս

въ комъ, въ чемъ, на комъ, на чемъ, о комъ, о чемъ, при комъ, при чемъ, гдѣ? յում, յով, յորում, կամ յո, կամ ուր. օր. Въ чемъ состоитъ истинное блаженство? յի՞նչ կայանայ ճշմարիտ երջանկութիւն. въ спокойствіи духа, ՚ի հանգստեան հոգւոյ։ О чемъ наиболѣе юношество стараться должно? վասն ո՞յր առաւել քան զառաւել պէտք են ջան դնել երիտասարդաց. о просвѣщеніи своего разума и образованіи сердца, վասն լուսաւորութեան մտաց և բարեգործութեան սրտի իւրոյ։ Գիտելի է, զի ՚ի բարբառս ռուսաց դերանունք кто, պատշաճի մարդկան. իսկ что, զգայնոց և անզգայից։

Արժան համարիմ ծանուցանել և զայս, զի այլ հոլովք՝ որ ՚ի հայումն գտանին, օր. պատմական, բացառական, պարառականն ՚ի ռուսս ձևանան ՚ի ձևոյն նախադրութեանց. որպէս և ՚ի լատինս և յիտալացիս։

Յաղագս հոլովման անուանց գոյականաց։

Գոյական անուանք ունին չորիս հոլովմունս։

Առաջին հոլովումն փակէ յինքեան զանուանս արական, իգական, և հասարակ սեռի, որք եզերին ՚ի а, և я. օր. воевода, սպարապետ, նախարար. книга, գիրք, մատեան. судья, դատաւոր. земля, երկիր, հող, գետին. сирота, որբ. ևն։

Առ երկրորդ հոլովումն վերաբերին անուանք արական սեռի, որք յանգին ՚ի й, ъ, ь. նմանապէս ՚ի е, և о. չէզոքական սեռի. օր. змѣй, կամ змѣя, օձ. адъ, դժոխք. путь, ուղի, ճանապարհ. сердце, սիրտ. дерево, ծառ, և փայտ։

Առ երրորդ հոլովումն վերաբերին անուանք չէզոքական սեռի, որք եզերին ՚ի а, և я. օր. отроча, մանուկ, տղայ. пламя, բոց. знамя, դրօշակ. имя, անուն. время, ժամանակ.

Չորրորդ հոլովումն բաղկանայ յանուանց իգական սեռի, որք եզերին ՚ի ь. օր. добродѣтель, առաքինութիւն. страсть, չարչարանք,

կերպ, կամ մոլուն. тѣнь, ստուեր. Իգ. память, յիշողուն, ուշ, եւ յիշատակ. степень, աստիճան. честь, պատիւ, մեծարանք։

ՕՐԻՆԱԿՔ

Չորից հոլովմանց գոյական անուանց.

Հոլովումն առաջին.

Օրինակք հոլովման անուանց, որք յանգին 'ի *a*.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղղ.	Слуг-а, Ծառայ.	Слуг-и, Ծառայք.
Սեռ.	Слуг-и, ծառայի.	Слуг-ъ, ծառայից.
Տրակ.	Слуг-ѣ, ծառայի, 'ի ծառայ.	Слуг-амъ, ծառայից, 'ի ծառայս.
Հայց.	Слуг-у, զծառայ.	Слуг-ъ, զծառայս.
Կոչակ.	Слуг-а, ո՛ ծառայ.	Слуг-и, ո՛ ծառայք.
Գործ.	Слуг-ою, ծառայիւ.	Слуг-ами, ծառայիւք.
Ներգ.	О слуг-ѣ, 'ի ծառայի.	О слуг-ахъ, 'ի ծառայս.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղղ.	Вод-а, Ջուր.	Вод-ы, Ջուրք.
Սեռ.	Вод-ы, ջրոյ.	Вод-ъ, ջրոց կամ ջուրց.
Տրակ.	Вод-ѣ, ջրոյ, 'ի ջուր.	Вод-амъ, ջրոց, 'ի ջուրս.
Հայց.	Бод-у, զջուր.	Вод-ы, զջուրս.
Կոչակ.	Вод-а, ո՛ ջուր.	Вод-ы, ո՛ ջուրք.
Գործ.	Вод-ою, ջրով.	Вод-ами, ջուրբք.
Ներգ.	О вод-ѣ, 'ի ջուր.	О вод-ахъ, 'ի ջուրս.

Ըստ առաջին օրինակի հոլովին անուանք կենդանի իրաց՝ որք յանգին 'ի a. իսկ ըստ երկրորդ օրինակի՝ անուանք անկենդան իրաց՝ որք յանգին նմանապէս 'ի a. որպիսի են հետագայքս։

Дѣвица, ы, կոյս, օրիորդ.
Воевода, ы, սպարապետ, նախարար.
Порука, и, երաշխաւոր.
Авва, ы, աբբայ.
Вельможа, и, իշխան, տէր.
Корова, ы, կով.

Староста, ы, տանուտէր, (քաղաքագեղջ) եւ երեսփոխան.)
Царица, ы, Թագուհի.
Отроковица, ы, օրիորդ.
Ханжа, и, կեղծաւոր.

Слава, ы, փառք.
Сила, ы, զօրութիւն, ոյժ, իշխանութիւն.
Хвала, ы, գովեստ.
Рука, и, ձեռն.
Палка, и, մահակ.
Нога, и, ոտն.

Пища, и, կերակուր.
Звѣзда, ы, աստղ.
Похвала, ы, գովութիւն.
Истина, ы, ճշմարտութիւն.
Трава, ы, խոտ, բանջար, դալարի.

Айва, ы, սերկեւիլ.
Клевета, ы, զրպարտութիւն. եւ բամբասանք.
Аптека, и, դեղարան.
Линейка, и, քանոն.
Гробница, ы, մահարձան, կոթող, տապան.

Угроза, ы, սպառնալիք.
Лира, ы, քնար,
Житница, ы, շտեմարան, համբարանոց.
Алфа, ы, ալֆայ՝ կամ ալփայ.
Анаѳема, ы, անաթեմա, նզովք.

Յոգն. ուղղ.

Стужа, жи, жи, ցուրտ.
Строка, ки, хи, տող.
Уха, хи, хи, ձկնաթան.

Յոգն. ուղղ.

Свѣча, чи, чи, մոմ, ճրագ.
Душа, ши, ши, հոգի, անձն.

Յոգնակի սեռականն յաջորդ անուանցս յանգին 'ի окъ.

Бабка և бабушка, баб-окъ, հանի. եւ՝ մանկաբարձ, ծնուցիչ.
Лав-ка, лав-окъ, կրպակ.
Лод-ка, лод-окъ, նաւակ, մակոյկ.
Сам-ка, сам-окъ, քած, (է հասարակ անուն էից, որ ունի զան- խօսուն կենդանեաց.)
Дос-ка, дос-окъ, տախտակ.
Теш-ка, теш-окъ, մօրաքոյր, եւ՝ հօրաքոյր.

Հետագայ անուանց յոգնակի սեռականն յանգի 'ի екъ.

Кружка, екъ, ըմպանակ.
Пряжка, екъ, Ճարմանդ, (է օղ ինչ արծաթի եւ կամ յայլմէ նիւթոյ, զոր դնեն 'ի վերայ կօշկաց առ 'ի զարդ.)
Точка, екъ, վերջակէտ, կէտ.
Плошка, екъ, լապտեր.
Лайка, екъ, է ազգ ինչ կաշւոյ բարակ եւ կակուղ.
Сайка, екъ, նկանակ, գրտակ.

Ոմանք յանուանց՝ որք 'ի յոգնակի սեռականն եղերին 'ի жжа, ча, ша. а, փոխեն 'ի ей. որպ.

Вожжа, ей, պախուրց, դանդանաւանդ.
Парча, ей, դիպակ.
Праща, ей, պարսատիկ.
Роща, ей, անտառ, մայրի, ծառաստանք.
Чаща, ей, անտառախիտ, մայրի.

Тюрьма, յոգնակի սեռականն լինի тюремъ, բանտ.
Судьба, судебъ, և судьбина, նախասահմանութիւն, բաղդ, օրհաս, իրաւունք.

Свадьба, свадебъ, հարսանիք.
Серьга, серегъ, գինդ.
Тьма, темъ, խաւար. յոգնակի սեռականն չէ 'ի կիրառութ.
Сосна, сосенъ, սոճի.
Овца, овецъ, ոչխար, մաքի.
Игла, иголъ, ասեղն, եւ՝ Թրաձուկն.
Кукла, куколъ, պաճուճապատանք.
Икра, икоръ, ձուղպ.

Որք յանգին 'ի я.

	Եզական.		Յոգնական.	
Ուղղ.	Богин-я,	Չաստուածուհի.	Богин-и,	Չաստուածուհիք.
Սեռ.	Богин-и,	չաստուածուհւոյ.	Богин-ь,	չաստուածուհեաց.
Տրակ.	Богин-ѣ,	չաստուածուհւոյ, 'ի չաստուածուհի.	Богин-ямъ,	չաստուածուհեաց. 'ի չաստուածուհիս.
Հայց.	Богин-ю,	զչաստուածուհի.	Богин-ь,	զչաստուածուհիս.
Կոչակ.	Богин-я,	ո՛ չաստուածուհի.	Богин-и,	ո՛ չաստուածուհիք.
Գործ.	Богин-ею,	չաստուածուհեաւ.	Богин-ями,	չաստուածուհեօք.
Ներգ.	О богин-ѣ,	'ի չաստուածուհի.	О богин-яхъ,	'ի չաստուածուհիս.

	Եզական.		Յոգնական.	
Ուղղ.	Пул-я,	Ռումբ.	Пул-и,	Ռումբք.
Սեռ.	Пул-и,	ռմբոյ.	Пул-ь,	ռմբոց.
Տրակ.	Пул-ѣ,	ռմբոյ, 'ի ռումբ.	Пуля-мъ,	ռմբոց, 'ի ռումբս.
Հայց.	Пул-ю,	զռումբ.	Пул-и,	զռումբս.
Կոչակ.	Пул-я,	ո՛ ռումբ.	Пул-и,	ո՛ ռումբք.
Գործ.	Пул-ею,	ռմբով.	Пул-ями,	ռմբովք.
Ներգ.	О пул-ѣ,	'ի ռումբ.	О пул-яхъ,	'ի ռումբս.

Ըստ առաջին օրինակի հոլովին անուանք անկենդանեաց իրաց, յանդեալք 'ի я հանդերձ նախընթաց բաղաձայն տառիւ. որ̂. дыня, սեխ. доля, մասն, բաժին. пустыня, անապատ. баня, բաղանիք. милостыня, ողորմութիւն, տուրք. буря, մրրիկ, փոթորիկ: Իսկ ըստ երկրորդ օրինակի հոլովին անուանք կենդանեաց՝ յանդեալք 'ի я, հանդերձ նախընթաց բաղաձայն տառիւ. որպէս են սոքին. Герцогиня, դքսուհի. Графиня, կոմսուհի. Княгиня, իշխանուհի. дядя, հօրեղբայր, կամ քեռի:

Басня,	առակ, առասպել, 'ի յոգնակի սեռականն լինի басенъ,		
Вишня,	вишенъ,	բալ.	
Головня,	головенъ,	փայտ կիսայրեաց.	
Башня,	башенъ,	աշտարակ, բուրգն.	
Вечерня,	вечеренъ,	երեկոյեան ժամերգութիւն.	
Таможня,	таможенъ,	մաքսատուն, մաքսանոց.	
Земля,	земель,	հող, երկիր, կամ գետին.	
Грабли,	грабель, և	граблей,	տրմուխ, (փայտեայ գործի երկրագործաց.)
Капля,	капель,	շիթ, կաթիլ.	
Сабля,	сабель,	սուսեր, դաշոյն.	
Цапля,	цапель,	(է ազգ ինչ թռչնոց.)	

Г. ռ՝ Кухня, լինի кухней, խոհարան.

Спальня,	спальней,	ննջարան.
Дядя,	дядей,	հօրեղբայր, կամ մօրեղբայր, կամ քեռի.
Кудря,	кудрей,	գանգուր.
Тоня,	тоней,	տեղի ձկնորսութեան.
Парча,	парчей,	դիպակ.
Роща,	рощей,	անտառ, մայրի, կամ ծառաստանիկ ([illegible].)
Заря,	зарей,	արշալոյս, վերջալոյս, [illegible].

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Витія,	Ճարտասան.	Витіи,	Ճարտասանք.
Սեռ.	Витіи,	Ճարտասանի.	Витій,	Ճարտասանից.
Տրակ.	Витіѣ,	առ Ճարտասան.	Витіямъ,	'ի Ճարտասանս.
Հայց.	Витію,	զՃարտասան.	Витій,	զՃարտասանս.
Կոչակ.	Витія,	ո՛ Ճարտասան.	Витіи,	ո՛ Ճարտասանք.
Գործ.	Витіею,	Ճարտասանաւ.	Витіями,	Ճարտասանօք.
Ներգ.	О витіи,	'ի Ճարտասանի.	О витіяхъ,	'ի Ճարտասանս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Шея,	Պարանոց.	Шеи,	Պարանոցք.
Սեռ.	Шеи,	պարանոցի.	Шей,	պարանոցաց.
Տրակ.	Шеѣ,	'ի պարանոց.	Шеямъ,	'ի պարանոցս.
Հայց.	Шею,	զպարանոց.	Шей,	զպարանոցս.
Կոչակ.	Шея,	ո՛ պարանոց.	Шеи,	ո՛ պարանոցք.
Գործ.	Шеею,	պարանոցաւ.	Шеями,	պարանոցօք.
Ներգ.	О шеѣ,	'ի պարանոցի.	О шеяхъ,	'ի պարանոցս.

Ըստ առաջին օրինակի հոլովին անուանք կենդանեաց, եզերեալք ія. որք են սրբեն. Исаія, Եսայի. Илія, Եղիայ. Марія, Մարիամ. եւն. Իսկ ըստ երկրորդ օրինակաւ հոլովին անուանք անկենդանից, որոց վերջաւորութիւնք լինին ея, оя, уя, ья. որպէս.

Лядвея,	двеи,	ամոլաջիլ.	Имперія,	и,	տէրութի՛, կայսերութի՛.
Лилія,	и,	շուշան.	Судья,	и,	դատաւոր.
Молнія,	и,	փայլակն, կայծակն.	Статуя,	и,	արձան, կոթող, անդրի.
Семья,	и,	գերդաստան, ընտանիք.	Библія,	и,	Աստուածաշունչ գիրք.
Чешуя,	и,	թեփ ձկան.	Скамья,	и,	նստարան, աթոռ.
Келья,	и,	խուց.	Коллегія,	и,	ժողով, դիւան.

ՕՐԻՆԱԿՔ

Երկրորդ հոլովման անուանց գոյականաց։

Որք յանգին 'ի й.

	Եզակի։		Յոգնակի։	
Ուղղ.	Солов-ей,	Սոխակ.	Соловь-и,	Սոխակք.
Սեռ.	Соловь-я,	սոխակի.	Соловь-евъ,	սոխակաց.
Տրակ.	Соловь-ю,	'ի սոխակ.	Соловь-ямъ,	'ի սոխակս.
Հայց.	Соловь-я,	զսոխակ.	Соловь-евъ,	զսոխակս.
Կոչակ.	Солов-ей,	ո՛ սոխակ.	Соловь-и,	ո՛ սոխակք.
Գործ.	Соловь-емъ,	սոխակաւ.	Соловь-ями,	սոխակօք.
Ներգ.	О соловь-ѣ,	'ի սոխակի.	О соловь-яхъ,	'ի սոխակս։

	Եզակի։		Յոգնակի։	
Ուղղ.	Обычай,	Սովորութիւն.	Обычаи,	Սովորութիւնք.
Սեռ.	Обычая,	սովորութեան.	Обычаевъ,	սովորութեանց.
Տրակ.	Обычаю,	'ի սովորութիւն.	Обычаямъ,	'ի սովորութիւնս.
Հայց.	Обычай,	զսովորութիւն.	Обычаевъ,	զսովորութիւնս.
Կոչակ.	Обычай,	ո՛ սովորութիւն.	Обычаи,	ո՛ սովորութիւնք.
Գործ.	Обычаемъ,	սովորութեամբ.	Обычаями,	սովորութեամբք.
Ներգ.	О обычаѣ,	'ի սովորութեան.	О обычаяхъ,	'ի սովորութիւնս։

Ըստ այսմ առաջին օրինակի հոլովին անուանք կենդանեաց յանգեալք 'ի й. որպէս. водолей, ջրկիր, ջրհոս. муравей, մրջիւն. Моисей, Մովսէս. рой, պարք (մեղուաց.) Алексѣй., Աղեքսիոս, կամ Աղեքսիանոս. воробей, ճնճղուկ, ծիտ. злодѣй, թշնամի, չարագործ, եւ՝ օրինակաց։ Իսկ ըստ երկրորդ օրինակին հոլովին անուանք անկենդանեաց՝ յանգեալք նոյնպէս 'ի й. որպէս. покой, հանգիստ, եւ՝ փոքրիկ ջնա-

կարան ('ի տառն.) случай, *առիթ, պատահումն, դիպուած, ժամանակ պարապոյ.* улей; *փեթակ, բռիճ, մեղուանոց.* жребій, *վիճակ.* чай, *թէյ, կոր թեղո (չայ.)* бой, *և* сраженіе, *մարտ, պատերազմ.* пай, доля, часть, *մասն, բաժին.* край, *ծայր, ծագ, եզր, և՛ կողմն, վերջ, վախճան.* клей, *սօսինձ:*

Գիտելի է, զի միավանկ անուանք անկենդան իրաց՝ եզերեալք 'ի й, 'ի սեռական և 'ի ներգոյական հոլովս եզականին՝ երբ 'ի բազումս յանգեն 'ի ю, *մանաւանդ 'ի հասարակ խօսս. օր.* рой, *պարք (մեղուաց. սեռ. և ներգ.)* рою, въ рою. чай, чаю, въ чаю. бой, бою, на бою. клей, клею, на клею. край, краю, на краю. *եւն:*

Որք յանգին 'ի Ъ.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Воин-ъ,	*Զօրական.*	Воин-ы,	*Զօրականք.*
Սեռ.	Воин-а,	*զօրականի.*	Воин-овъ,	*զօրականաց.*
Տրակ.	Воин-у,	*'ի զօրական.*	Воин-амъ,	*'ի զօրականս.*
Հայց.	Воин-а,	*զզօրական.*	Воин-овъ,	*զզօրականս.*
Կոչակ.	Воин-ъ,	*ո՛ զօրական.*	Воин-ы,	*ո՛ զօրականք.*
Գործ.	Воин-омъ,	*զօրականաւ.*	Воин-ами,	*զօրականօք.*
Ներգ.	О воин-ѣ,	*'ի զօրականի.*	О воин-ахъ,	*'ի զօրականս.*

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Стол-ъ,	*Սեղան.*	Стол-ы,	*Սեղանք.*
Սեռ.	Стол-а,	*սեղանոյ.*	Стол-овъ,	*սեղանոց.*
Տրակ.	Стол-у,	*'ի սեղան.*	Стол-амъ,	*'ի սեղանս.*
Հայց.	Стол-ъ,	*զսեղան.*	Стол-овъ,	*զսեղանս.*
Կոչակ.	Стол-ъ,	*ո՛ սեղան.*	Стол-ы,	*ո՛ սեղանք.*
Գործ.	Стол-омъ,	*սեղանով.*	Стол-ами,	*սեղանովք.*
Ներգ.	О стол-ѣ,	*'ի սեղանի.*	О стол-ахъ,	*'ի սեղանս:*

Ընդ առաջին օրինակաւ հոլովին անուանք կենդանեաց, յանգեալք 'ի ъ. որ. ритпоръ, ритпор-а, կամ ретпоръ, հռետոր, ճարտասան. Ангелъ-а, հրեշտակ, եւ՝ այն անուանակոչումն. человѣкъ-а, մարդ. графъ-а, կոմս. барсъ-а, ինձ, կամ փառանգ, (ղափլան.) тигръ-а, վագր, (քափլան.) стражъ-а, և стпорожъ, պահապան, դռնապան. Александръ-а, աղեքսանդր. Апостолъ-а, առաքեալ. аспидъ-а, (է ազգ ինչ չարաթոյն օձի.) бобръ-а, բեշկ մշկոյ, կուղբ, ջրշուն, (ղունդուզ:) Ըստ Բ երկրորդ օրինակաւ հոլովին ամենայն անուանք անկենդան իրաց՝ յանգեալք նոյնպէս 'ի ъ. որպիսի են բառքս. плодъ-а, պտուղ. громъ-а, որոտումն. законъ-а, օրէնք. снопъ-а, խուրձ, որայ. дворъ-а, սրահ, գաւիթ, պալատ, ապարանք. голосъ-а, ձայն. мечъ-а, սուսեր. листъ-а, թերթ թղթոյ, եւ՝ տերև. брусъ-а, (է ազգ ինչ քառակուսի յեսանի, յորոյ վերայ սրեն զգանակ և զկացի- նս.) եւ՝ գերան, հեծան. образъ-а, պատկեր, օրինակ, նմանք. мѣхъ-а, տիկ, եւ՝ փուքք, մորթ. жеребецъ-бца, մատակախառն ե- րիվար. жеребенокъ-нка, մտրուկ.

Ծանօթութիւն. Ա: Անունք յանուանց անկենդան իրաց, մանաւանդ բայանուանց. նոյնպէս որք նշանակեն զմիութ, զժամանակ, զտեղի, 'ի խօսս և 'ի շարադրութիւն 'ի սեռականն և 'ի ներգոյականն հոլովս ե- ղակի թուոյ յանգին 'ի у. որ. долгъ, (սեռ:) долгу, (ներգ:) въ долгу. յանօթութիւն, փոխ, պարտք. домъ, տուն, дому, въ дому. лѣсъ, անտառ, մայրի, лѣсу.

Бархатъ,	бархату,	թաւշինջ, թաւիշ, (քատիֆէ, [illegible].)
А'тласъ,	а́тласу,	աշխարհացոյց.
Атла́съ,	атла́су,	անկիւտ, (ատլաս.)
Срокъ,	сроку,	ժամանակամիջոց, սահմանեալ ժամանակ.
Шумъ,	шуму,	աղաղակ, կոչումն, աղմուկ, շփոթ.

Бисеръ, бисеру, ուլունք, ուլն. перло, жемчугъ, } մարգարիտ.

Воскъ, воску, մոմ. Сахаръ, сахару, շաքար.
Ледъ, льду, սառն, սառոյցք. Годъ, году, ամ, տարի.
Бокъ, боку, կող. Сокъ, соку, աւիշք, հիւթ.
Попъ, попу, քերմն.

Է. Անուանք յանգեալք 'ի ецъ, екъ, окъ. 'ի շարտուղի հոլովս երկուց թուոց՝ կորուսանեն զտառս е. Օր.

Оп-ецъ; оп-ца, оп-цу, հայր. Եւն.
Агн-ецъ, агн-ца, գառն.
Бор-ецъ, бор-ца, ըմբիշ, ըմբշամարտիկ.
Опо-екъ, опой-ка, մաշկ, լեշկամաշկ, (որթու.)
Внуч-екъ, внуч-ка, թոռն.
Клуб-окъ, клуб-ка, կծիկ.
Гуд-окъ, гуд-ка, քնար, կիթառ.

Բայց՝ յաջորդ անուանքդ պարզ ձեւանան.

Жне-цъ, жне-ца, հնձօղ.
Мудре-цъ, мудре-ца, իմաստուն, զգօն.
Стрѣле-цъ, стрѣль-ца, աղեղնաւոր, կիծնետօղ.
Жре-цъ, жре-ца, քուրմ.
Пришле-цъ, пришле-ца, պանդուխտ, օտարական.
Льсте-цъ, льсте-ца, փաղաքուշ, շողոմարար.
Кузне-цъ, кузне-ца, դարբին.
Черне-цъ, монахъ, черне-ца, միանձն, աբեղայ.
Мертве-цъ, мертве-ца, մեռեալ.
Бое-цъ, бой-ца, մարտիկ, պատերազմօղ, կռուողեան.
Зае-цъ, зай-ца, նապաստակ.
Владѣле-цъ, владѣль-ца, իշխօղ, իշխան.

Пале-цъ, паль-ца, մատն.
Бок-ъ, бок-а, կող.
Потокъ-ъ, поток-а, հեղեղատ.
Урок-ъ, урок-а, դաս, (զոր առնու աշակերտն 'ի վարժապետէն.)
Чеснок-ъ, чеснок-а, խստոր.
Ѣдок-ъ, Ѣдок-а, շատակեր.
Рок-ъ, рок-а, նախասահմանութի, բախտ, կամ օրհաս:

դ: Левъ, առիւծ, 'ի սեռականն լինի льва.

Ровъ, рва, փոս, գուբ, ջրհոր, խրամ.
Коверъ, ковра, գորգ, օթոց, (խալի, կարպետ, խալիչայ.)
Орелъ, орла, արծիւ,
Уголъ, угла, անկիւն, խորշ.
Хохолъ, хохла, ցցունք, կամ կատար. (է փետրիկն գլխոյ աքաղա-
ղի, և այլ ոմն հաւուց.)
Чехолъ, чехла, (քառակուսի ծածկոյթ ինչ կառաց և այլոց.)
Щеголъ, щегла, Թռչուն ինչ ճնճղկաչափ:
Оселъ, осла, էշ.
Ротъ, рта, բերան.
Лобъ, лба, ճակատ.

ե: Անուանք յանգեալք 'ի ецъ, 'ի գործիականն եզականին լինին емъ, և 'ի յոգնականի սեռականն евъ. որ:

Агнецъ, агнцемъ, агнцевъ, գառն.
Младенецъ, младенцемъ, младенцевъ, մանուկ տղայ, կամ երեխայ.
Отецъ, отцемъ, отцевъ, հայր.

զ: Անուանք՝ եզերեալք 'ի гъ, жъ, къ, хъ, чъ, шъ, щъ, յուղ-ղականն յոգնականին զտառս ъ, փոխեն 'ի и. որ:

Друг-ъ, друзья, друг-и, բարեկամ.
Супруг-ъ, супруг-и, ամուսին, կին.

Нож-ъ, нож-и, դանակ ։

Слух-ъ, слух-и, լսելիք, կամ լուր, կամ համբաւ ։

Барыш-ъ, барыш-и, շահ, (է վաստակն զոր շահի ոք ՚ի վաճառէ,) կամ օգուտ ։

Грош-ъ, грош-и, (է դրամ ինչ Ֆիօրէնցացւոց ։)

Меч-ъ, меч-и, սուր, սուսեր ։

Богач-ъ, богач-и, հարուստ, մեծատուն ։

Դ։ Ունումք ՚ի յոգնակի ուղղականն փոխանակ ы, կամ и, առաւելն յանգին ՚ի a, շեշտիւ հանդերձ ։ որ ։

Берегъ, берега̀, եզր, ափն ։

Глазъ, глаза̀, աչք, աչն ։

Лѣсъ, лѣса̀, անտառ, մայրի ։

Рукавъ, рукава̀, թեզանիք, թեւ զգեստուց ։

Իսկ ունումք ինչ ՚ի հաստատուն բանս յանգին յուղղականն յոգնակի ՚ի ья, ՚ի սեռականն ՚ի ьевъ, ուրեք ուրեք և ՚ի ей. որ ։

Брашъ, брашья, брашьевъ, եղբայր, եղբարք, եղբարց ։

Брусъ, брусья, брусьевъ, յեսան, գերան, յեսանք, յեսանաց, գերանաց ։

Лисшъ, лисшья, лисшьевъ, թերթ թղթոյ, թերթք, թերթից, կամ տերև, սաղարթ ։

Другъ, друзья, друзей, բարեկամ, բարեկամք, բարեկամաց ։

Сынъ, сыновья, сыновей, որդի, որդիք, որդւոց ։

Բ. յայսմ ունիմք ՚ի յոգնակի տրականն յանգին ՚ի ямъ, ՚ի գործիականն ՚ի ями, և ՚ի ներգոյականն ՚ի яхъ. որ ։

Сыновья, որդիք ։ сыновьямъ, որդւոց ։ сыновьями, որդւովք ։ о сыновьяхъ, յորդիս ։

Друзья, բարեկամք ։ друзьямъ, բարեկամաց ։ друзьями, բարեկամօք ։ о друзьяхъ, ՚ի բարեկամս ։ այսոքիկ համանգոյնք ։

Է. Անուանք մատաղ կենդանեաց՝ յանգեալք 'ի окъ, 'ի յոգնականին ելք 'ի բազում զայս վերջաւորութիւն փոխեն 'ի ата, կամ ята. որ.

Медвѣженокъ,	медвѣжата,	կորիւն, (արջու.)
Щенокъ,	щенята,	լակոտ, կորիւն.
Поросенокъ,	поросята,	խոզ քոսակ, (խոզի ձագ.)
Ягненокъ,	ягнята,	գառնեակ, գառնիկ.

Ը. Անունդ Քս, 'ի խոտորմանս հոլովոց կորուսանէ զվանկս съ, այսպէս. Христосъ, Քրիստոս. Христа, Քրիստոսի. Христу, Քրիստոսի, 'ի Քրիստոս. Христомъ, Քրիստոսիւ. О Христѣ, 'ի Քրիստոս. և յոգնականին ոչ է 'ի կիր.

Բառքդ Богъ, Ա.Ծ. 'ի կոչական հոլովն եզակի լինի Боже! Ա.Ծ. Христосъ, Քս. Христе! Քս. Іисусъ, Յս. Іисусе! Յս. Отецъ, հայր. отче! հայր. Сынъ, որդի. сыне! որդի.

Բառքդ Господинъ, տէր. յուղղական յոգնակի՝ լինի господа, տեարք. бояринъ, և баринъ. պարոն, տէր, կամ իշխան, бояре. хозяинъ, տանուտէր, տէր. хозяева, տանուտեարք. Грузинъ, Грузинецъ, վրացի. Грузины, Грузинцы, վրացիք, վերիացիք.

Որք յանգին 'ի инъ.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Дворянин-ъ,	Ազնուական.	Дворян-е,	Ազնուականք.
Սեռ.	Дворянин-а,	ազնուականի.	Дворян-ъ,	ազնուականաց.
Տրակ.	Дворянин-у,	յազնուական.	Дворян-амъ,	յազնուականս.
Հայց.	Дворянин-а,	զազնուական.	Дворян-ъ,	զազնուականս.
Կոչակ.	Дворянин-ъ,	ո ազնուական.	Дворян-е,	ազնուականք.
Գործ.	Дворянин-омъ,	ազնուականաւ.	Дворян-ами,	ազնուականօք.
Ներգ.	О дворянин-ѣ,	յազնուականի.	О дворян-ахъ,	յազնուականս.

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին այն անուանք, որք նշանակեն զհայրենի, զմիջակ և զկոչումն, 'ի инъ յանգեալք. որպ.:

Граждан-инъ, քաղաքացի, (յոգն. : ուղղ. :) граждан-е, քաղաքացիք.
Крестьян-инъ, е, мужикъ, գեղջուկ, շինական, գռեհիկ, ռամիկ.
Римлян-инъ, е, հռովմայեցի.
Мѣщан-инъ, е, սովական, կամ պարզ ժողովրդական քաղաքի,
Россіян-инъ, е, ռուս.
Персіян-инъ, е, պարսիկ.
Бояр-инъ, е, իշխան, եւ՝ տէր, պարոն.
Самарян-инъ, е, սամարացի.
Христіян-инъ, е, քրիստոնեայ.
Лютеран-инъ, е, լուտերական:

Որք յանգին 'ի ь.

	Եզակի :	Յոգնակի :
Ուղղ. :	Царь, Թագաւոր.	Цари, Թագաւորք.
Սեռ. :	Царя, Թագաւորի.	Царей, Թագաւորաց.
Տրակ. :	Царю, 'ի Թագաւոր.	Царямъ, 'ի Թագաւորս.
Հայց. :	Царя, զԹագաւոր.	Царей, զԹագաւորս.
Կոչակ. :	Царь, ո՛ Թագաւոր.	Цари, ո՛ Թագաւորք.
Գործ. :	Царемъ, Թագաւորաւ.	Царями, Թագաւորօք.
Ներգ. :	О царѣ, 'ի Թագաւորի.	О царяхъ, 'ի Թագաւորս:

	Եզակի :	Յոգնակի :
Ուղղ. :	Корабль, Նաւ.	Корабли, Նաւք.
Սեռ. :	Корабля, նաւու.	Кораблей, նաւուց.
Տրակ. :	Кораблю, նաւու, 'ի նաւ.	Кораблямъ, նաւուց, 'ի նաւս.
Հայց. :	Корабль, զնաւ.	Корабли, զնաւս.
Կոչակ. :	Корабль, ո՛ նաւ.	Корабли, ո՛ նաւք.
Գործ. :	Кораблемъ, նաւու, կամ նաւով.	Кораблями, նաւուք.
Ներգ. :	О кораблѣ, 'ի նաւու.	О корабляхъ, 'ի նաւս:

Ըստ առաջին օրինակաւս հոլովին արական անուանք կենդանեաց յանգեալք 'ի ь, որպիսի են հետագայքդ ։

Вождь, և предводитель, առաջնորդ․ Покровитель, հովանի․
Избавитель, և свободитель, ազատիչ, ապրեցուցիչ․
Благодѣтель, բարերար․ Благотворитель, բարեգործ․
Вепрь, վարազ, կինճ․
Медвѣдь, արջ․
Золотарь, ոսկերիչ, ոսկեգործ․
Пастырь, խաշնարած, հովիւ.
Лѣкарь, բժիշկ․
Звѣрь, գազան․
Спаситель, փրկիչ․
Гусь, սագ․
Голубь, աղաւնի․
Лосось, ձուկն ինչ․
Король, արքայ, Թագաւոր․
Линь, է ազգ ինչ ձկան․
Мытарь, մաքսաւոր․
Пономарь, դպիր (է պաշտօնեայ եկեղեցւոյ՝ որ ունի զփոքր աստիճանս կարգին ։

Ըստ երկրորդ օրինակին հետեւեն անուանք անկենդան առարկայից․ որպիսի են սոքին ։

Ключарь, հանդերձապետ, լուսարար, (է մի 'ի քահանայից աւագ եկեղեցւոյ ը̃ պահպանութ̃ որոյ է աւանդատունն զգեստուց և այլ սրբազան անօթոց եկեղեցւոյ․)
Гвоздь, բեւեռ, հեղոյս.
Костыль, բիր, ցուպ, մահակ․
Якорь, խարիսխ․
Фонарь, լապտեր․
Камень, քար, վէմ․
Кошель, հաղ ։
Бредень, յեղանկի սեռականն լինի бредня, փոքրիկ ուռկան․
Вихорь, вихря, մրրիկ, փոթորիկ․
День, дня, օր, և տիւ, ցերեկ․
Гребень, гребня, սանտր․
Уголь, угля, ածուխ․
Огонь, огня, հուր․

Угорь, угря, օձաձուկն. Перстень, перстня, մատանի.
Ремень, ремня, խրաց, (տըէ-նի ըեւ.) Корень, корня, արմատ.

Որք յանգին ՚ի е, և ie.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Лице,	Դէմ.	Ли́ца,	Դէմք.
Սեռ.	Лицà,	դիմի.,	Лицъ,	դիմաց.
Տրակ.	Лицу,	դիմի, ՚ի դէմ.	Лицамъ,	դիմաց.
Հայց.	Лице,	զդէմ.	Ли́ца,	զդէմս.
Կոչակ.	Лице,	ո՛ դէմ.	Ли́ца,	ո՛ դէմք.
Գործ.	Лицемъ,	դիմաւ.	Лицами,	դիմօք.
Ներգ.	О лицѣ,	՚ի դիմի.	О лицахъ,	՚ի դէմս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Мнѣніе,	[illegible]	Мнѣнія,	Կարծիք.
Սեռ.	Мнѣнія,		Мнѣній,	կարծեաց.
Տրակ.	Мнѣнію,		Мнѣніямъ,	՚ի կարծիս.
Հայց.	Мнѣніе,		Мнѣнія,	զկարծիս.
Կոչակ.	Мнѣніе,		Мнѣнія,	ո՛ կարծիք.
Գործ.	Мнѣніемъ,		Мнѣніями,	կարծեօք.
Ներգ.	О мнѣніи,		О мнѣніяхъ,	՚ի կարծիս.

Այս առաջին օրինակին հոլովին ամենայն անուանք չէզոքականք սեռի յանգեալք ՚ի е. հանդերձ նախընթաց բաղաձայն տառիւ. որպիսի են այքն. солнце, արեգակն. сердце, սիրտ. зрѣлище, տեսարան. жилище, բնակարան. сокровище, գանձ. яйце, ձու. այլովքն հանդերձ.

Այլ երկրորդ օրինակին հետևին անձնայն անուանք՝ յանգեալք ՚ի ie . գր .

Преображеніе, փոփոխումն դիմի կամ երեի, և՝ վարդավառ, այլակերպումն (Յսի Քի մերոյ.)

Введеніе, ներածումն, և՝ ընծայումն (սուրբ աստուածածնի ՚ի տաճարն.)

Предуготовленіе, նախապատրաստումն.

Родословіе, ազգաբանումն.

Бытіе, լինելումն, եղանումն, և՝ գիրք ծննդոց.

Ожиданіе, ակնկալումն.

Здравіе, ողջումն, առողջումն.

Запрещеніе, արգելումն.

Собраніе, ժողովումն, ժողով.

Почтеніе, մեծարանք, պատիւ, յարգումն, ողջոյն.

Зданіе, շինուած.

Хотѣніе, կամեցողումն.

Любочестіе, պատուասիրումն.

Писаніе, գրումն, գրուած.

Изтязаніе, հետազօտումն, քննումն.

Дѣяніе, գործ.

Желаніе, բաղձանք, ցանկումն.

Взываніе, հառաչումն, կամ կոչումն.

Посланіе, առաքումն, և՝ թուղթ.

Возвѣщаніе, ազդեցումն, զեկուցումն.

Упованіе, ապաւինումն.

Покояніе, ապաշխարումն, զղջումն.

Правосудіе, արդարադատումն.

Званіе, կոչումն.

Дреманіе, նիրհումն, նինջ.

Гоненіе, հալածանք.

Спасеніе, փրկումն.

Попеченіе, հոգողումն, հոգածումն.

Избавленіе, ազատումն.

Дѣйствіе, ներգործումն.

Благодареніе, գոհումն, շնորհակալումն.

Паденіе, անկումն.

Отчаяніе, յուսահատումն.

Прощеніе, ներումն.

Внушеніе, թելադրումն.

Чтеніе, ընթերցանումն, վերծանումն.

Благодареніе, գոհութիւն, շնորհակալութիւն.
Любомудріе, իմաստասիրութիւն.
Терпѣніе, համբերութիւն, հանդուրժանք.
Уличеніе, յանդիմանութիւն.
Цѣлованіе, համբոյր, համբուրումն.
Чревоугодіе, որկրամոլութիւն.
Славолюбіе, փառասիրութիւն.
Воздаяніе, հատուցումն, կմ՛ վարձ.
Славословіе, փառաբանութիւն.
Трудолюбіе, երկասիրութիւն, աշխատասիրութիւն.
Сребролюбіе, արծաթսիրութիւն, կամ ագահութիւն.
Человѣколюбіе, մարդասիրութիւն.
Стараніе, ջանք, ճիգն, փոյթ.
Созвѣздіе, համաստեղութիւն.
Тщеславіе, սնափառութիւն, փառամոլութիւն.
Цѣломудріе, ողջախոհութիւն.
Жестокосердіе, խստասրտութիւն.

Յաւելումն ի վերոգրեալդ և յաջորդ բառքս. Столище, սեղան մեծ. домище, տուն մեծ, դահլիճ. чудовище, ճիւաղ, և՛ դժնեայ. окнище, լուսամուտ մեծ.

Обновленіе, и Возобновленіе, նորոգումն, նորոգումն.
Щипаніе, ճմլումն, կծծումն.
Поздравленіе, շնորհաւորութիւն, ողջոյն.
Усыновленіе, որդեգրութիւն.
Правовѣріе, ուղղադաւանութիւն.
Ученіе, ուսումն, դպրութիւն, վարդապետութիւն.
Заплаченіе, վճարումն, հատուցումն.
Отмщеніе, վրէժխնդրութիւն.
Вождѣленіе, Желаніе, փաղձանք, իղձ, փափագ, ցանկութիւն.
Движеніе, շարժումն.
Строеніе, կառուցումն, շինութիւն.
Плаканіе, ողբումն, լալիւն.
Объяденіе, որկրամոլութիւն, կամ շատակերութիւն.
Продаваніе, վաճառումն.
Веселіе, խնդութիւն, բերկրութիւն.
Отношеніе, վերաբերութիւն, կմ՛ մերաբերութիւն, յարաբերութիւն, և՛ յայտարարութիւն.

Устремленіе, սրընթացութիւն, եւ՝ գնացք, կամ բռնութիւն, եւ կամ ուժգնութիւն.

Стремленіе, սրընթացութիւն, յարձակումն, ձգտումն, նկրտումն, բռնութիւն, երագութիւն.

Затмѣніе, խաւարումն, (արեգական, կամ լուսնի.)

Смущеніе, խռովութիւն, աղմուկ, շփոթ.

Соизволеніе, կամակցութիւն, կամ հաւանութիւն, հաճութիւն.

Правленіе, կառավարութիւն, եւ՝ դատարան.

Разрушеніе, կործանումն, տապալումն.

Обращеніе, դարձումն, դարձ, եւ՝ մարդավարութիւն, քաղաքավարութիւն.

Воображеніе, երեւակայութիւն, երեւակայմունք, ցնորք.

Украшеніе, զարդ, սեթեւեթ, պաճոյճ.

Преданіе, մատնութիւն, եւ՝ ծէս, կամ աւանդութիւն, եւ՝ տուչութիւն.

Поношеніе, նախատինք, կշտամբանք, յանդիմանութիւն, թշնամանք.

Обоняніе, հոտոտումն, հոտառութիւն, եւ՝ հոտոտելիք.

Прославленіе, փառաւորութիւն.

Поспѣшеніе, փութացումն, երագումն, խուճապ.

Благословленіе, օրհնութիւն, բարեբանութիւն, օրհներգութիւն.

Злонравіе, չարաբարոյութիւն.

Соблюденіе, Сохраненіе, պահպանութիւն, պահպանումն

Разсказываніе, պատմութիւն, վիպասանութիւն.

Опредѣленіе, սահման, վճիռ.

Искушеніе, փորձութիւն.

Искупленіе, փրկութիւն.

Очищеніе, քաւութիւն, մաքրութիւն.

Мазаніе, օծումն.

Злословіе, չարաբանութիւն, չարախօսութիւն.

Остроуміе, սրամտութիւն.

Злодѣяніе, չարագործութիւն,

Защищеніе, պաշտպանութիւն, ջատագովութիւն.

Различіе, պէսպիսութիւն, զանազանութիւն, այլայլութիւն.

Дрожаніе, սարսումն, դողումն.

Благоволеніе, բարեհաճութիւն, բարեյօժարութիւն։
Испытаніе, քննութիւն, զննութիւն։
Біеніе, ծաղանք, գան, հարուած, բախիւն։
Рыданіе, աշխար, ողբումն, սուգ։
Прибавленіе, յաւելումն, առաւելութիւն։
Воплощеніе, մարդեղութիւն, կամ մարմնաւորութիւն։
Благовѣстіе, աւետիք, եւ աւետարան։
Благовѣщаніе, աւետիք, ուրախական զրոյց, լուր, եւ աւետումն առ Ս.Ածածնի։
Единогласіе, համաձայնութիւն։
Долготерпѣніе, երկայնամտութիւն։
Оружіе, զէն։
Оставленіе, արձակումն, թողութիւն։
Стѣсненіе, Тѣснота, անձկութիւն, նեղութիւն։
Великодушіе, մեծահոգութիւն, վեհանձնութիւն։
Зрѣніе, տեսութիւն, եւ տեսանելիք։ որոշումն։
Убиваніе, սպանութիւն։
Воздержаніе, ժուժկալութիւն, ժոյժ։
Благочестіе, բարեպաշտութիւն։
Прилѣжаніе, արիութիւն, փոյթ, ջանք։
Отсутствіе, բացակայութիւն, տարակայութիւն։

Согласіе, միաբանութիւն։
Легковѣріе, դիւրահաւատութիւն։
Волерѣчіе, մեծաբանութիւն։
Спряженіе, լծորդութիւն։
Вкушеніе, ճաշակումն։
Осязаніе, շօշափելիք, եւ շօշափումն։
Порученіе, յանձնումն, յանձնարարութիւն։
Примиреніе, հաշտութիւն։
Утѣшеніе, մխիթարութիւն։
Питаніе, սնունդ։
Умноженіе, բազմացումն, բազմապատկութիւն։
Сравненіе, հարթութիւն, եւ բաղդատութիւն, համեմատութիւն։
Благочадіе, բեղմնաւորութիւն, կամ արգասաւորութիւն։

Начертаніе, գծագրութիւն, եւ՝ ձեւ, կերպագծութիւն. Осужденіе, դատապարտութիւն, եւ դատավճիռք.

Որք յանգին 'ի օ.

	Եզական.		Յոգնական.	
Ուղղ.	Дѣло,	Գործ.	Дѣла,	Գործք.
Սեռ.	Дѣла,	գործոյ.	Дѣлъ,	գործոց.
Տրակ.	Дѣлу,	'ի գործ.	Дѣламъ,	'ի գործս.
Հայց.	Дѣло,	զգործ.	Дѣла,	զգործս.
Կոչակ.	Дѣло,	ո՛ գործ.	Дѣла,	ո՛ գործք.
Գործ.	Дѣломъ,	գործով.	Дѣлами,	գործովք.
Ներգ.	О дѣлѣ,	'ի գործ.	О дѣлахъ,	'ի գործս:

Բայց ինչպէս հոլովին այն անուանք չեզոքական սեռի յանգեալք 'ի օ. որ. небо, երկինք, ուղղականն յոգնակին փոխադրի 'ի небеса. судно, суда, նաւ. чудо, чудеса, հրաշք, սքանչելիք. перо, перья, գրիչ. крыло, крылья, թեւ. око, очи, և очеса, ըստ սլաւենաց. ակն, աչք. ухо, ухи, և ушеса, ըստ սլաւենաց ունկն, ականջք, полѣно, полѣнья, շերտ (փայտի:)

Число, թիւ, 'ի սեռականն յոգնակի լինի числъ, և чиселъ:
Ве́дро, պարզ, որ ջինջ և մաքուր օր կամ օդ. ведро́, ամոլթ և կամ չափ հեղեղուկ իրաց, ըստ շեշտելոյ ведеръ.

Судно,	суденъ,	նաւ.	Пятно,	пятенъ,	արատ, բիծ:
Ребро,	реберъ,	կող.	Сѣдло,	сѣделъ,	համետ.
Стекло,	стеколъ,	ապակի.	Ухо,	ушей,	ունկն, ականջք.
Кольцо,	колецъ,	օղ, եւ՝ մատանի, եւ՝ օղամանեակ.			
Око:	очей, և очесъ,	ակն, աչք.			
Окно,	оконъ,	լուսամուտ, պատուհան.			

ՕՐԻՆԱԿՔ

Երրորդ հոլովման գոյական անուանց ։

Որք յանգին ՚ի я .

	Եզակի ։		Յոգնակի ։	
Ուղղ ։	Ягня ,	Գառն .	Ягнята ,	Գառինք .
Սեռ ։	Ягняти ,	գառին .	Ягнятъ ,	գառանց .
Տրակ ։	Ягняти ,	՚ի գառն .	Ягнятамъ ,	՚ի գառինս .
Հայց ։	Ягня ,	զգառն .	Ягнята ,	զգառինս ։
Կոչակ ։	Ягня ,	ո՛վ գառն .	Ягнята ,	ո՛վ գառինք ։
Գործ ։	Ягнятемъ ,	գառամբ .	Ягнятами ,	գառամբք ։
Ներգ ։	О ягняти ,	՚ի գառին .	О ягнятахъ ,	՚ի գառինս ։

	Եզակի ։		Յոգնակի ։	
Ուղղ ։	Время ,	Ժամանակ .	Времена ,	Ժամանակք .
Սեռ ։	Времени ,	ժամանակի .	Временъ ,	ժամանակաց .
Տրակ ։	Времени ,	՚ի ժամանակ .	Временамъ ,	՚ի ժամանակս .
Հայց ։	Время ,	զժամանակ .	Времена ,	զժամանակս .
Կոչակ ։	Время ,	ո՛վ ժամանակ .	Времена ,	ո՛վ ժամանակք .
Գործ ։	Временемъ ,	ժամանակաւ .	Временами	ժամանակօք .
Ներգ ։	О времени ,	՚ի ժամանակի .	О временахъ ,	՚ի ժամանակս ։

Ըստ առաջին օրինակաւ հոլովին այլ անուանք մատաղ կենդանեաց հասարակ սեռի, յանգեալք ՚ի я, կամ а. որպիսի են սոքին ։

Овча , մատաղածին , ոչխար . Отроча , отрокъ , մանուկ, տղայ .
Теля , որթ , (հորթ ։)

Նոյն է երկրորդ օրինակաւ հոլովին անուանք անկենդանեաց չէզոքական սեռի՝ յանգեալքն ՚ի мя . որպիսի են սոքին ։

Бремя , ени , բեռն . Имя , ени , անուն .

Племя, ени, ազգ, ըն̃ւու, եւ՝ տոհմ, սերունդ. Семя, ени, սերմն, եւ՝ զաւակ, սերունդ.

Пламя, ени, բոց. Знамя, ени, դրօշակ, (ճայրակ.)

Ծանօթութիւն: Բառդ дитя, զաւակ, կամ երեխայ. ՚ի յոգնական թիւս հոլովի ըստ յաջորդ օրինակին. ուղղ: дѣти, զաւակք. սեռ: дѣтей, զաւակաց. տրակ: дѣтямъ, ՚ի զաւակս. հայց: дѣтей, զզաւակս. կոչակ: дѣти, ո՛ զաւակք. գործ: дѣтями, զաւակօք. ներգ: о дѣтяхъ, ՚ի զաւակս.

ՕՐԻՆԱԿՔ

Չորրորդ հոլովման գոյական անուանց.

Որք յանգին ՚ի ь.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ:	Дщерь,	Դուստր.	Дщери,	Դստերք.
Սեռ:	Дщери,	դստեր.	Дщерей,	դստերաց.
Տրակ:	Дщери,	՚ի դուստր.	Дщьрямъ,	՚ի դստերս.
Հայց:	Дщерь,	զդուստր.	Дщерей,	զդստերս.
Կոչակ:	Дщерь,	ո՛ դուստր.	Дщери,	ո՛ դստերք.
Գործ:	Дщерью,	դստերբ.	Дщерями,	դստերօք.
Ներգ:	О дщери,	՚ի դուստր.	О дщеряхъ,	՚ի դստերս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ:	Тѣнь,	Ստուեր.	Тѣни,	Ստուերք.
Սեռ:	Тѣни,	ստուերի.	Тѣней,	ստուերաց.
Տրակ:	Тѣни,	՚ի ստուեր.	Тѣнямъ,	՚ի ստուերս.
Հայց:	Тѣнь,	զստուեր.	Тѣни,	զստուերս.
Կոչակ:	Тѣнь,	ո՛ ստուեր.	Тѣни,	ո՛ ստուերք.
Գործ:	Тѣнью,	ստուերաւ.	Тѣнями,	ստուերօք.
Ներգ:	О тѣни,	՚ի ստուերի.	О тѣняхъ,	՚ի ստուերս.

Ըստ առաջին օրինակի. հոլովին ամ իգական անուանք կենդանեաց՝ յանգեալք 'ի ь. որ:

Матерь, и мать, մայր. Стекровь, սկեսուր.
Дочь, и дочерь, դուստր. Сперлядь, սղոցաձուկն (չուկայ:)

Այս է երկրորդ օրինակի. հոլովին ամ անուանք անկենդան իրաց յանգեալք 'ի ь. որ:

Свирѣль, փող, կմ եղեգնափող, սրինգ. Пыль, փոշի.
Любовь, սէր. Ложь, սուտ.
Ступень, աստիճան (սանդուղ.) Честь, պատիւ, մեծարանք.
Страсть, չարչարանք, և՝ կիրք, կամ մոլութի. Добродѣтель, առաքինութի.
Радость, ուրախութի, ցնծութի.
Склонность, միտումն, համակմիտութի, յօժարութի, յօժարականութի. Астрахань, մաքթուպօլիս, մաքթըցքըք, (ածգարկան:)

Գիտելի է ա: Օ ի անուանքդ՝ мать, մայր. և дочь, դուստր. կրճատեալք 'ի բառիցս матерь, и дочь, զնասա ь. 'ի սեռական հոլովն եղակի թուոյ փոխին 'ի ери. որ է матери, дочери. և պահեն զայս վերջաւորութի յայլ ամ հոլովս երկուց թուոց:

Գիտելի է բ: Օ ի церковь, եկեղեցի, 'ի սեռականն լինի церкви.

Ложь, лжи, ստութի, սուտ. Любовь, любви, սէր.
Рожь, ржи, աշորայ, հաճար. (որ հայն ցորեն.) Лесть, պատրանք, շողոմութի, փաղաքշանք:

(Գիտելի ևս 'ի վերայ գոյական անուանց:)

Գիտելի է ա: Օ ի 'ի գոյական անուանս անկենդան իրաց ո և իցէ սեռի՝ յերկուս թիւս եւ հայցականն նման է ուղղականին:

Խոստորին յայտնի է անուանք առաջին հոլովման. յորում նոյն հոլովք ոչ են համաձայնք, որ եղականին և եթ:

բ: Յանուանս անկենդանեաց յերկուսին թիւս եւ հայցականն նման է սեռականին:

Խոստովին 'ի կանոնէս անուանք առաջին և չորրորդ հոլովմանց, յորս նոյն հոլովք չեն համաձայնք, բայց ը. եզականին և եթ։

Գ։ Արական հոլովն յերկուսին ձևս ևս և յամ հոլովմունս նման է ուղղականին բայց 'ի սակաւուց։ Դ։ Սղակի սեռականն, տրականն, և ներգոյականն երրորդ և չորրորդ հոլովման համաձայն են իրերաց։

Ե։ Յամ հոլովմունս հետագայ երեք հոլովքդ յոգնակի՝ միօրինակ յանգին։ Տրականն 'ի ам, կամ ям.
Գործիականն — ами — ями.
Ներգոյականն — ахъ — яхъ.

Զ։ Յաջորդ անուանքդ ը յոգնականին ոչ հոլովին, այլ ը եզականին և եթ, որք առին 'ի մեզ անյոգնականք։ Է։ Ոմանք առաքինութեց և մոլութեց. որպ. честность, համեստութի, պարկեշտութի. воздержанiе, ժուժկալութի. роскошь, շռայլութի, կամ բղջախոհութի. лѣность, ծուլութի։ Ը։ Ոմանք մարդկային կրից. որպ. любовь, սէր. ненависть, ատելութի. гнѣвъ, բարկութի. мщенiе, վրէժխնդրութի։ Թ։ Ոմանք կարողութեց հոգւոց. որպ. память, յիշողութի, ուշ, և՝ յիշատակ. воображенiе, երևակայութի, ցնորք։

Ժ։ Ոմանք մարդկային հասակաց. որպ. юность, մանկութի, старость, ծերութի։ ԺԱ։ Ոմանք հրահանգելեաց. որպ. золото, ոսկի. серебро, արծաթ. ртуть, սնդիկ։ ԺԲ։ Ըստ հասարակ այն անուանք, որք էնքնին ցուցանեն զեզականութի իւրեանց. որպ. природа, բնութի. востокъ, արևելք. западъ, արևմուտք. сѣверъ, հիւսիս. югъ, հարաւ. апрѣль, ապրիլ. май, մայիս. рай, դրախտ. адъ, դժոխք. ԺԳ։ Յետ բացատրելոյ զչորեսին օրինակս հոլովմանց գոյականաց հանդերձ իւրեանց պարագայիւք, առանդեցուք աստանօր ըղ կարևոր դիտելիս ինչ ղածականաց և զնոցին համգամանաց։

Յաղագս ածականի անուանց.

Ածական անուն է՝ որ ինքնին ոչ վարելով 'ի բանս՝ ցուցանէ միայն զորպիսութիւն դիմաց և իրաց, և պատասխանէ հարցմանս какой? կամ каковъ? որպիսի. օր. честный человѣкъ, այր պատուական. добрая душа, հոգի բարի. невинное сердце, սիրտ անմեղ կամ պարզ։

Ածական անուանք նկատմամբ վերջաւորութեանց իւրեանց՝ բաժանին 'ի լրացեալ և 'ի կրճատեալ։

Լրացեալ կամ ամբողջ ածականք եզերին յարական սեռի 'ի ый, (ой) ій, ей, յիգական սեռի 'ի ая, яя, ае, միջին և՝ ѣе.

Կրճատեալ ածականք եզերին յարական սեռի 'ի ъ—կամ 'ի ь. յիգական սեռի 'ի а—я. 'ի չէզոքական սեռի 'ի о—е.

Ածականք ունին զերիս սեռս. զարական, զիգական, և զչէզոքական։

Ածական անուանք արական սեռի են նոքին, որք յանգին որ վերոգրեալդ 'ի ый, կամ 'ի ой, 'ի ій, ей. օր. добрый և доброй; բարի. бѣдный և бѣдной; ողորմելի, թշուառ. строгій և строгой; սաստիկ, և՝ դժնեայ. прежній և прежней; առաջին, նախկին. синій, և синей; կապուտակ, կապոյտ, կամ երկնագոյն։ Կրճատեալքն յանգին 'ի ъ, կամ ь. օր. добръ, строгъ, синъ. այլովքն հանդերձ,

Ածական անուանք յիգական սեռի յանգին 'ի ая. օր. добрая, бѣдная, строгая, прежняя, синяя, բայց կրճատեալքն յանգին 'ի о, е. օր. добро, строго, сине. Եւն. որոց նշանակութիւնք նոյն են որ նախագրեալդ։ Ածականք յաճախ վարին իբրև կրճատեալք՝ յորժամ 'ի ստորոգաբանական նախադասութեան նշանակեն զստորոգելին առանց զօդականի. օր. Богъ милосердъ, Աստուած է ողորմած. Счастіе непостоянно, երջանկութիւն է անկայուն. ученіе полезно, ուսումն է օգտակար.

Իսկ յորժամ ածական անուն նշանակէ զէնթակայն (*) 'ի նախադասութե, կամ գուցէ 'ի միասին ընդ գոյականին իւրում, յայնժամ վարի երբեմն ամբողջ ընդ վերջաւորութե իւրում. որպէս. разумный и въ уединеніи одинъ не бываетъ, а глупый скучаетъ вездѣ. խոհեմն յառանձնութեան ևս միայն ոչ կայցէ. այլ անմիտն սրտնեղի ամենայն ուրեք : Богъ есть существо не постижимое, вѣчное, всемогущее. Աստուած է էութիւն անհաս, յաւիտենական և ամենակար :

Յաղագս երկրորդական տարբերութեանց ածական անուանց :

Ածական անուանք ունին զերիս աստիճանս, զդրական, զբաղդատական, և զգերադրական :

Դրական (положительный պօլօժիտէլնիյ ասացեալ 'ի ռուսս) նշանակէ զորպիսութիւն իրին պարզապէս, որ է ոչ բաղդատելով ընդ այլ ըստ

(*) Ենթակայն նախադասութեան (подлежащее պօդլէժաշչէէ.) նշանակէ զէակն, զորմէ դատիմք և խօսիմք ինչ ստորասութեամբ, կամ բայութեամբ, որ 'ի ռուսականս կոչի անուան բայի, և առ ռուսս именительный глагола, իմէնիտէլնիյ գլագօլա :

Ստորոգեալ կամ ստորոգելին (сказуемое սկազուէմօէ.) է այն որ ստորոգի կամ բայանի, և հաստատօրէն բաղկանայ 'ի բայէ և 'ի ներքոյ բային. որպէս. Единая, добродѣтель (подлежащее ենթակայ.) составляетъ истинное благородство (сказуемое ստորոգեալ:)

Առ միայն առաքինութիւնն (այս է ենթակայ) կազմայ զճշմարիտն ազնուականութիւն (այս է ստորոգեալ:) Նախադասութիւն, (предложеніе պրէդլօժէնիէ.) է շարամանութիւն ենթակայ կամ բայական պարզ եղելոյ. որպէս. բարկոյ, որք բաղադրեն սկզբնաւորեալ բան ասացեալ չոյնատեր կամ գրաւոր եղելոց. որպէս. Праведный гнѣвъ есть милосердіе. բարկութիւն իրաւացի ողորմութիւն է :

Առ гнѣвъ, բարկութիւն, милосердіе, ողորմութիւն են երկու եղելք որպէս բառք, որոց զօդեալ ընդ էակս բայիւք есть, է, բառ յօդէն զնախադասութիւն :

պըռւմ երէ · որ · Звѣзда свѣтлая, աստղ լուսաւոր · Земля плодоносная, երկիր արգաւանդահող · Храбрый воинъ, քաջ զօրական · Честный человѣкъ, այր պատուական :

Բաղդատականն (сравнительный որակնիշեալ ասացեալ 'ի ռուսաց) բաղդատելով զերկուս կամ զբազում իրս՝ ցուցանէ զմին յայնցանէ գերազանց քան զմիւսն · որ · Звѣзда свѣтла, но солнце ея свѣтлѣе; աստղ է լուսաւոր, այլ արեգակն լուսաւորագոյն է քան զնա. Золото тяжелѣе серебра; ոսկին ծանրագոյն է քան զարծաթ · Зима бываетъ иногда тепла, но лѣто всегда теплѣе зимы; ձմեռն երբեմն լինի ջերմ · բայց ամառն լինի հանապազ ջերմագոյն քան զձմեռն · ուր ածականդ теплѣе ջերմագոյն, ըստ վերջաւորութեան իւրում ցուցանէ, թէ ամառն հանապազ առաւելագոյն ջերմ լինի քան զձմեռն : Դրականն փոխէ զվերջաւորութիւն իւր առ կազմելոյ զբաղդատականն ածականն ըստ յաջորդ օրինակիդ :

ա : Անուանք յանգեալքն 'ի бый, вый, лый, мый, ный, пый, рый, сый, тый, նմանապէս 'ի жій, ній, փոխեն զձայն ый կամ ій, 'ի ѣе, գոյն · որ :

Слабый, թոյլ, մեղմ. — Слабѣе, թուլագոյն, մեղմագոյն.
Лѣнивый, ծոյլ. — Лѣнивѣе, ծուլագոյն.
Свѣтлый, լուսաւոր. — Свѣтлѣе, լուսաւորագոյն.
Прямый, ուղիղ. — Прямѣе, եւս ուղիղ, ուղղագոյն.
Свирѣпый, ամեհի, մոլեգին. — Свирѣпѣе, ամեհագոյն, եւս մոլեգին.
Мудрый, իմաստուն. — Мудрѣе, իմաստնագոյն.
Святый, սուրբ. — Святѣе, սրբագոյն.
Косый, թիւր, եւ շիլ, շլակն. — Косѣе, թիւրագոյն, շլագոյն.
Пригожій, գեղեցիկ. — Пригожѣе, գեղեցկագոյն.
Грубый, սոպռ, բիրտ. — Грубѣе, սոպռագոյն, բրտագոյն.

Правый, ուղիղ, աջ։ Правѣе, ուղղագոյն։
Умный, խոհեմ, հանճարեղ։ Умнѣе, խոհեմագոյն, հանճարեղագոյն։
Тупый, գուլ, բութ, բթամիտ, թանձրամիտ։ Тупѣе, առաւել գուլ, բութ։
Храбрый, քաջ։ Храбрѣе, քաջագոյն։
Богатый, փարթամ, ընչեղ, մեծատուն։ Богатѣе, փարթամագոյն, յոյժ մեծատուն։
Искренный, մտերիմ։ Искреннѣе, մտերմագոյն։

Ի կանոնէս խոտորին վերոգրեալ ոմանք անուանց՝ յանգելոց ի стый, որք ի բաղդատական աստիճանի զվանկս զայս փոխեն ի ще. օր.

Чистый, մաքուր, զուտ։ Чище, մաքրագոյն։
Частый, յաճախ, կամ հոծ, խիտ։ Чаще, յաճախագոյն։
Толстый, ստուար, հաստ, խոշոր։ Толще, ստուարագոյն։

Բ. Ածական անուանք, յանգեալք ի гъ, дъ, ի բաղդատական աստիճանի փոխեն զտառս զայսոսիկ՝ ի же, գոյն, գին։ օր.

Строгъ, սաստիկ։ Строже, սաստկագոյն։
Дорогъ, թանկ, կամ թանգ։ Дороже, թանգագին։
Твердъ, հաստատուն։ Тверже, հաստատագոյն։
Молодъ, մատաղ, նորահաս, տղայ։ Моложе, մատաղագոյն։ Եւն.

Այլ՝ Дологъ, երկայն, երկար։ լինի Долѣе, երկայնագոյն, երկարագոյն։
Милосердъ, ողորմած, ողորմասիրտ։ Милосердѣе, ողորմածագոյն։
Сѣдъ, ալեւոր, սպիտակահեր։ Сѣдѣе, ալեւորագոյն։
Гордъ, հպարտ, ամբարտաւան։ Гордѣе, հպարտագոյն։

Գ. Ածական անուանք՝ յանգեալք ի кій կամ окъ փոխեն զտառս զայսոսիկ ի че, գոյն. օր.

Крѣпокъ, ամուր, կարծր, պինդ։ Крѣпче, ամրագոյն։

Мягокъ, կակուղ, փափուկ.	Мягче, առաւել կակուղ.
Мѣлокъ, մանր, բարակ.	Мѣльче, մանրագոյն.
Легокъ, թեթեւ, դիւրին, հեշտ, փոքրոգի.	Легче, թեթեւագոյն. եւն.

Այլ сладокъ, քաղցր, անոյշ, համեղ. ՚ի բաղդատականն լինի слаще, քաղցրագոյն, համեղագոյն:

Узокъ, նեղ, անձուկ.	Уже, նեղագոյն, անձկագոյն.
Тонокъ, նուրբ, նրբաքննին.	Тонѣе, նրբագոյն.
Гадокъ, վատթար, զազիր, գարշելի.	Гаже, վատթարագոյն.
Низокъ, ստոր, խոնարհ, ապատոհմ.	Ниже, ստորագոյն.
Глубокъ, խոր, խորին.	Глубже, խորագոյն.
Широкъ, լայն.	Шире, լայնագոյն.
Близокъ, մերձաւոր, մօտաւոր.	Ближе, մերձաւորագոյն.
Высокъ, բարձր, բարձրաւանդակ,	Выше, բարձրագոյն.
Жи́локъ, հեղուկ, լոյծ, հեղանուտ.	Жиже, առաւել լոյծ կամ հեղուկ.
Горекъ, դառն.	Горче, դառնագոյն:

Ածականք յանգեալք ՚ի хъ, զտառս զայսոսիկ փոխեն ՚ի ше. որպէս:

Глухъ, խուլ.	Глуше, առաւել խուլ.
Сухъ, ցամաք, չոր, եւ նիհար.	Суше, ցամաքագոյն.

Գիտելի է. զի յաջորդ անուանքդ գլխովին այլազգ լինին ՚ի բաղդատական աստիճանի:

Великъ, մեծ.	Больше, առաւելագոյն.
Малъ, փոքր, սակաւ.	Меньше, և менѣе, փոքրագոյն.
Хорошъ, լաւ.	Лучше, լաւագոյն.
Красенъ, կարմիր. բոսորային.	Краснѣе, կարմրագոյն.
Красенъ-пригожъ, գեղեցիկ, չքնաղ.	Краше, գեղեցկագոյն, չքնաղագոյն.
Добръ, բարի. хорошъ,	Лучше, բարեգոյն.

Գերադրականն՝ (превосходный պրեվօսխօդնըյ լսի 'ի ռուսս.) նշանակէ զորպիսութիւն իրին յոյժ առաւելագոյն կամ յոյժ նուազագոյն առանց իրիք բաղդատութեան. օր. Россія есть обширнѣйшее Государство, Ռուսաստան է ընդարձակագոյն տէրութիւն։

Գերադրական ածականն երբեմն կազմի 'ի ռուսաց լեզուի։

ա։ Բաղդատականք յանգեալք 'ի ѣе, զատուս e փոխեն 'ի йшій, ամեն. բայց՝ յանգեալքն 'ի բաղդատական ածականի 'ի е, փոխեն 'ի айшій. օր.

Свѣтлѣе, լուսաւորագոյն. — Свѣтлѣйшій, ամենալոյս, եւ՝ պերճապայծառ (է պատուանուն իշխանաց.)

Краснѣе, կարմրագոյն, կարմրագին. — Краснѣйшій, եւ կարմրագոյն.

Пріятнѣе, ախորժագոյն. — Пріятнѣйшій, ամենախորժ.

Ближе, մերձաւորագոյն. — Ближайшій, ամենամերձ։

Նմ՝ тверже, հաստատագոյն լինի твердѣйшій, ամենահաստատ.

Долѣе, երկարագոյն. — Должайшій, եւ երկարագոյն.

Тонѣе, նրբագոյն. — Тончайшій, եւ նրբագոյն.

Выше, բարձրագոյն. — Высочайшій, և вышій, ամենաբարձրագոյն.

Меньше, փոքրագոյն. — Меньшій, եւ փոքրագոյն.

Лучше, լաւագոյն. — Лучшій, եւ լաւագոյն, բարելաւ.

բ։ Յորժամ առաջի դրական ածականի դիցի մի 'ի հետեւորդ-մակբայիցս՝ весьма, յոյժ, կարի, կարի իմն. весьми, յոյժ. очень, կարի, շատ. կամ դերանունդ самый, самая, самое. իսկ. կամ իսկական։ եւ՝ կարի յոյժ, կամ ամենեւին. օր. Человѣкъ весьма ученый, այր գիտնական յոյժ. Дѣло очень трудное, գործ կարի դժուարին. Книга самая полезная, գիրք կարի օգտաշահ։

գ։ Մասնիկքդ՝ пре և все, ամեն, կամ գոյն. յաւելով յածական

տուածս, տան նոյա զզօրութիւն գերադրական աստիճանի. որ. Пресвѣтлое солнце, պայծառագոյն արեգակն. Премудрый Государь, ամենիմաստ Թագաւոր. Превысокое дерево, բարձրագոյն ծառ. Всеблагій Создатель міра, ամենաբարի արարիչ աշխարհի:

Գիտելի է ա. Օ՛ի դերանուն самый, самая, самое և մասնիկդ пре, և բառքդ все կամ най, յարեն 'ի գերադրականս. որ. самый свѣтлѣйшій, ամենալոյս. книга самая полезнѣйшая, գիրք կարի օգտակարագոյն. превысочайшій ամենաբարձր. всемилостивѣйшій, ամենողորմ, կամ բազումողորմ. наипрекраснѣйшій, ամենագեղեցիկ. այլովքն հանդերձ:

բ. Ածական անուանք յանգեալք 'ի բաղդատական աստիճանի 'ի ѣе, կամ е, ց գոյն, ոչ հոլովին: Իսկ հասարակ ածականք յանգեալք 'ի шій, 'ի գերադրական, և 'ի բաղդատական աստիճանս հոլովին ըստ օրինակի պարզ ածականաց: գ. Այնպիսի անուանք ոչ լինին բաղդատականք, որք ոչ ունիցին զկրճատեալ վերջաւորութիւն:

Հոլովումն ածական անուանց:

Ածական անուանք ունին զմի հոլովումն միայն, որպ դնի աստ յառաջիկայդ:

Օրինակ ա:

Եզակի:

	Արական:	Իգական:	Չեզոքական:	
Ուղ:	Добрый,	Добрая,	Доброе,	Բարի.
Սեռ:	Добраго,	Добрыя,	Добраго,	բարւոյ.
Տրակ:	Доброму,	Доброй,	Доброму,	ցբարի.
Հայց:	Добрый, аго,	Добрую,	Доброе,	զբարի.
Կոչ:	Добрый,	Добрая,	Доброе,	ո՛ բարի.
Գործ:	Добрымъ,	Доброю,	Добрымъ,	բարեաւ.
Ներգ:	О добромъ,	О доброй,	О добромъ,	'ի բարի:

Յոգնակի։

	Արական։	Իգական։	Չէզոքական։	
Ուղ։	Добрые,	Добрыя,	Добрыя,	Բարիք.
Սեռ։	Добрыхъ,	Добрыхъ,	Добрыхъ,	բարեաց.
Տրակ։	Добрымъ,	Добрымъ,	Добрымъ,	ցբարիս.
Հայց։	Добрые,	Добрыя,	Добрыя,	զբարիս.
	ыхъ,	ыхъ,	ыхъ,	
Կոչակ։	Добрые,	Добрыя,	Добрыя,	ո՜ բարիք.
Գործ։	Добрыми,	Добрыми,	Добрыми,	բարեօք.
Ներգ։	О Добрыхъ,	О добрыхъ,	О добрыхъ,	՚ի բարիս.

Ըստ սմին օրինակի հոլովին ամ(ենայն) անուանք ածականք, ամ(ենայն) թուական դասականք, և ամ(ենայն) ընդունելութիւնք կրաւորական բայից՝ եղերեալք ՚ի ый, և ій, кій, хій. որպ։

Արակ։	Իգակ։	Չէզոք։	
Воспитанный,	ая,	ое,	կրթեալ, դաստիարակեալ.
Грубый,	ая,	ое,	տոպր, բիրտ.
Любезный,	ая,	ое,	սիրելի.
Нѣмый,	ая,	ое,	համր.
Алый,	ая,	ое,	աշխետ, հրագոյն.
Скорый,	ая,	ое,	փոյթ, արագ, վաղվաղ.
Тупый,	ая,	ое,	բութ, բթամիտ.
Густый,	ая,	ое,	թանձր, կամ թաւ.
Первый,	ая,	ое,	առաջին, նախկին.
Вторый,	ая,	ое,	երկրորդ.
Четвертый,	ая,	ое,	չորրորդ.
Дорогій,	ая,	ое,	թանկագին.
Великій,	ая,	ое,	մեծ.
Крѣпкій,	ая,	ое,	ամուր, կարծր.

Сладкій, ая, ое, քաղցր, համեղ.
Тихій, ая, ое, խաղաղ, մեղմ, դաշն.
Глухій, ая, ое, խուլ.
Сухій, ая, ое, ցամաք, չոր, նիհար. եւն.

Եւ երկրորդ՝ ածականք 'ի ձեւ գոյականաց 'ի կեր ածեալք, յանգեալք 'ի ый, ой, ая, ое. օր. обозный, аго, սայլորդ. повѣренной, аго, հաւատացեալ, յանձնեալ. госпинная, ой, հիւրանոց. холодное, аго, սառուցեալ կերակուր. եւն: Սմին հետեւին եւ անուանք մականուանց 'ի ой, скій, եւ цкій, յանգեալք:

Օրինակ Ը.

Եզակի.

	Արական.	Իգական.	Չեզոք.	
Ուղղ.	Прежній,	Прежняя,	Прежнее,	Առաջին.
Սեռ.	Прежняго,	Прежнія,	Прежняго,	առաջնոյ.
Տրակ.	Прежнему,	Прежней,	Прежнему,	յառաջին.
Հայց.	Прежній, яго,	Прежнюю,	Прежнее,	զառաջին.
Կոչակ.	Прежній,	Прежняя,	Прежнее,	ո՛ առաջին.
Գործ.	Прежнимъ,	Прежнимъ,	Прежнимъ,	առաջնով.
Ներգ.	О прежнемъ,	О прежней,	О прежнемъ,	յառաջնում:

Յոգնակի.

	Արական.	Իգական.	Չեզոք.	
Ուղղ.	Прежніе,	Прежнія,	Прежнія,	Առաջինք.
Սեռ.	Прежнихъ,	Прежнихъ,	Прежнихъ,	առաջնոց.
Տրակ.	Прежнимъ,	Прежнимъ,	Прежнимъ,	ցառաջինս.
Հայց.	Прежніе, ихъ,	Прежнія, ихъ,	Прежнія, ихъ,	զառաջինս.
Կոչակ.	Прежніе,	Прежнія,	Прежнія,	ո՛ առաջինք.
Գործ.	Прежними,	Прежними,	Прежними,	առաջնովք.
Ներգ.	О прежнихъ,	О прежнихъ,	О прежнихъ,	յառաջինս:

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին եւս ածական անուանք. յանգեալք ՚ի ній, որպիսի են սոքին:

Արակ.	Իգակ.	Չէզոք.	
Упругій,	ая,	ое,	առաձգական, եւ՝ յամառ, կամակոր:
Вѣтхій,	ая,	ое,	հին, վաղեմի.
Верхній,	яя,	ее,	վերին, վերնային.
Лѣтній,	яя,	ее,	ամառային.
Древній,	яя,	ее,	հին, վաղեմի.
Зимный,	яя,	ее,	ձմեռային.
Искренній,	яя,	ее,	մտերիմ.
Сыновній,	яя,	ее,	որդիական:

Օրինակ Գ.

Եզակի.

	Արակ.	Իգակ.	Չէզոք.	
Ուղ.	Божій,	Божія, ья,	Божіе, іе,	Ա͞ծային.
Սեռ.	Божіяго, ьяго,	Божіей, ьей,	Божіяго, ьяго,	ա͞ծայնոյ.
Տրակ.	Божіему, ьему,	Божіей, ьей,	Божіему, ьему,	յա͞ծային.
Հայց.	Божіяго, ьяго,	Божію, ью,	Божіе, ье,	զա͞ծային.
Կոչակ.	Божій,	Божія, ья,	Божіе, ье,	ո՛ ա͞ծային.
Գործ.	Божіимъ, ьимъ,	Божіею, ью,	Божіимъ, ьимъ,	ա͞ծայնով.
Ներգ.	О Божіемъ, ьемъ,	О Божіей, ьей,	Божіемъ, ьемъ,	յա͞ծային.

Յոգնակի ։

	Արակ ։	Իգակ ։	Չէզոք ։	
Ուղղ ։	Божіи, ьи,	Божія, ьи,	Божія, ьи,	Ա՟ծայինք ։
Սեռ ։	Божіихъ, ьихъ,	Божіихъ, ьихъ,	Божіихъ, ьихъ,	ա՟ծայնոց ։
Տրակ ։	Божіимъ, ьимъ,	Божіимъ, ьимъ,	Божіимъ, ьимъ,	ցա՟ծայինս ։
Հայց ։	Божіи, ьи, ихъ, ьихъ,	Божія, ьи, іихъ, ьихъ,	Божія, ья, іихъ, ьихъ,	զա՟ծայինս ։
Կոչակ ։	Божія, ьи,	Божія, ьи,	Божія, ьи,	ո՛ ա՟ծայինք ։
Գործ ։	Божіими, ьими,	Божіими, ьими,	Божіими, ьими,	ա՟ծայնովք ։
Ներգ ։	О Божіихъ, ьихъ,	ОБожіихъ, ьихъ,	О Божіихъ, ьихъ.	յա՟ծայինս ։

Այսպէս հոլովին ածականք ստացականք, ածանցեալք 'ի դիմական անուանց, յանգեալք 'ի ій. որ․ рабій, ья, ье, ծառայական ։

Соболій,	соболья,	соболье,	սամուրենի ։
Овчій,	овечья,	овечье,	ոչխարենի ։
Козій,	козья,	козье,	այծենի ։
Волчій,	яолчья,	волчье,	գայլենի ։ Եւն ։

Յաղագս թուական անուանց ։

Թուական անուանք (имя числительное իմեա չիսլիտելնոե) նշանակեն զթիւ, կամ զորպիսութիւն դիմաց կամ իրաց ։

Թուական անուանք վերածին յերկուս տեսակս, 'ի քանակականս (количественныя կօլիչեստվեննիյա) զորս մեք կոչեմք ընդարձակ, կամ բացարձակ և 'ի դասականս (порядочныя պօրեադօչնիյա ։)

Ընդարձակ կամ բացարձակ թուական անուանց ոմանք են գոյականք

և ոմանք ածականք, որք և ճանաչին հարցմամբս сколько? քանի. որքան. ԺԲ:

Одинъ, մի. два, երկու. три, երեք. четыре, չորս. пять, հինգ. шесть, վեց. семь, եօթն. восемь, ութ, девять, ինն. десять, տասն. одинадцать, մետասան. двенадцать, երկոտասան. тринадцать, երեքտասան. четырнадцать, չորեքտասան. пятнадцать, հնգետասան. шестнадцать, վեշտասան. семнадцать, եօթն և տասն, осмнадцать, ութ և տասն. девятнадцать, ինն և տասն. двадцать, քսան. двадцать одинъ, քսան և մի. тридцать, երեսուն. тридцать одинъ, երեսուն և մի. сорокъ, քառասուն. пятдесять, յիսուն. шестдесять, վաթսուն. семдесять, եօթանասուն. восемдесять, ութսուն. девяносто, իննսուն. сто, հարիւր. двѣсти, երկերիւր. триста, երեքհարիւր. четыреста, չորեքհարիւր. пять сотъ, հինգհարիւր. шесть сотъ, վեցհարիւր. семь сотъ, եօթն հարիւր. восемь сотъ, ութհարիւր. девять сотъ, ինն հարիւր. тысяча, հազար. тьма, բիւր. милліонъ, հազարիցս հազար, միլիոն. ԺԳ:

Յաղագս հոլովման թուական անուանց:

Թուականք յանգեալք 'ի ый և ій, հոլովին ըստ օրինակի ածական անուանց. ԺԴ. первый, ая, ое, առաջներորդ: Յանգեալքն 'ի ь, հոլովին ըստ չորրորդ հոլովման, որք եզերին 'ի а, կամ я, հոլովին ըստ առաջին հոլովման: Ընդարձակ Թուականք յանգեալք 'ի ъ. են արական. 'ի а, я, ь. յանգեալքն իգական. 'ի о, յանգեալքն չեզոքական:

Նշանք:

	Արական:	Իգական:	Չեզոքական:	
				Մի.
Ուղ:	Одинъ,	Одна,	Одно,	
Սեռ:	Одного,	Одной,	Одного,	միոյ, կամ միոջ.

Տրակ.	Одному,	Одной,	Одному,	միում, կամ միոյ.
Հայց.	Одинъ, ого,	Одну,	Одно,	զմի.
Կոչակ.	Одинъ,	Одна,	Одно,	ո՛ մի.
Գործ.	Однимъ,	Одною,	Однимъ,	միով.
Ներգ.	Объ одномъ,	Объ одной,	Объ одномъ.	'ի միում.

Յոգնակի.

Ուղղ.	Одни,		Двое, и,	Երկոքեան.
Սեռ.	Однихъ,		Двоихъ,	երկոցունց.
Տրակ.	Однимъ,	Յոգնականն բա-	Двоимъ,	ցերկոսեան.
Հայց.	Одни, нихъ,	ռիս ո՛չ է 'ի կիրառ-	Двое, оихъ,	զերկոսեան.
Կոչակ.		ութեան 'ի հայսամ:		
Գործ.	Одними,		Двоими,	երկոքումբք.
Ներգ.	Объ однихъ,		О двоихъ,	յերկոսեան.

Ըստ այսմ հոլովի թուական անուն трое, և три, երեք և երեքեան. նոյնպէս և յանգեալքն 'ի ро. օր. четверо, չորեքեան, չորս. пятеро, հնգեքեան, հինգ. բայց 'ի վերջաւորութիւն եզական սեռի 'ի հոլովն ուղղական, և 'ի զարտուղի հոլովս զտառդ о, փոխեն 'ի ы. օր. четверо, четверы, четверыхъ. пятеро, пятерыхъ. ևն:

Յոգնակի.

	Արակ. և Չէզ.	Իգակ.	
Ուղղ.	Два,	Двѣ,	Երկու.
Սեռ.	Двухъ,	Двухъ,	երկուց.
Տրակ.	Двумъ,	Двумъ,	երկուց, ցերկուս.
Հայց.	Два, двухъ,	Двѣ, двухъ,	զերկու.
Գործ.	Двумя,	Двумя,	երկոքումբք.
Ներգ.	О двухъ,	О двухъ,	յերկուս:

Յոգնակի ։

(Արական սեռոյն եւ այլոց չէզոքն ։)			(Բայց չէզոքն երեքեան սեռոյն միանգամայն ։)	
Ուղ ։	Три ,	Երեք ։	Четыре ,	Չորք , կամ չորս ։
Սեռ ։	Трехъ ,	երից ։	Четырехъ ,	չորից ։
Տրակ ։	Тремъ ,	ցերիս ։	Четыремъ ,	ցչորս ։
Հայց ։	Три , ехъ ,	զերիս ։	Четыре, ехъ,	զչորս ։
Գործ ։	Тремя ,	երիւք ։	Четырьмя ,	չորիւք ։
Ներգ ։	О трехъ ,	յերիս ։	О Четырехъ,	'ի չորս ։

Բայց չէզոքն երեքեան սեռոյն են ։ Յոգնակի ։

Ուղ ։	Пять ,	Հինգ ։	Двѣсти ,	Երկերիւր ։
Սեռ ։	Пяти ,	հնգից ։	Двухъ сотъ ,	երկերիւրոց ։
Տրակ ։	Пяти ,	ցհինգ ։	Двумъ стамъ ,	ցերկերիւրս ։
Հայց ։	Пять ,	զհինգ ։	Двѣсти ,	զերկերիւրս ։
Գործ ։	Пятью ,	հնգիւք ։	Двумя стами ,	երկերիւրովք ։
Ներգ ։	О пяти ,	'ի հինգ ։	О двухъ стахъ,	յերկերիւրս ։

Ըստ այսմ հոլովին են թուականք յանգեալք 'ի ть , мь , որպիսիք են ․ шесть , վեց ․ семь , եօթն ․ восемь , ութ ․ девять , ինն ։

Բայսպէս հոլովին և յաջորդ ընդարձակ թուականքս три ста , երեք հարիւր ․ четыре ста , չորեք հարիւր ։

Արակ ։	Չէզոք ։	Իգակ ։	
Ուղ ։	Оба ,	Обѣ ,	Երկաքանչիւրք ։
Սեռ ։	Обоихъ ,	Обѣихъ ,	երկաքանչիւրոց ։
Տրակ ։	Обоимъ ,	Обѣимъ ,	ցերկաքանչիւրս ։
Հայց ։	Оба , оихъ ,	Обѣ, ѣихъ,	զերկաքանչիւրս ։
Գործ ։	Обоими ,	Обѣими ,	երկաքանչիւրովք ։
Ներգ ։	Объ обоихъ ,	Объ обѣихъ,	յերկաքանչիւրս ։

Յոգնակի :

Ուղ :	Пять-сотъ,	հինգ հարիւր .
Սեռ :	Пяти-сотъ,	հինգ հարիւրոց .
Տրակ :	Пяти-стамъ,	՚ի հինգ հարիւրս .
Հայց :	Пять-сотъ,	զհինգ հարիւրս .
Գործ :	Пятью-стами,	հինգ հարիւրովք .
Ներգ :	О пяти-стахъ,	՚ի հինգ հարիւրս :

Նոյնպէս և բառքս шесть сотъ, վեց հարիւր . семь сотъ, եօթն հարիւր . восемь сотъ, ութ հարիւր . девять сотъ, ինն հարիւր :

Ուղ :	Пятдесятъ,	Յիսունք .
Սեռ :	Пятидесяти,	յիսնից .
Տրակ :	Пятидесяти,	ցյիսունս .
Հայց :	Пятьдесятъ,	զյիսունս .
Գործ :	Пятьюдесятью,	յիսնիւք .
Ներգ :	О пятидесяти,	՚ի յիսունս :

Նոյնպէս հոլովին . семьдесятъ, եօթանասուն . восемьдесятъ, ութսուն :

Ծանի՛ր ևս . զի ՚ի թուականս բարդեալս ՚ի դասական և յընդհանուր թուականէ հոլովի միայն դասականն . թէ իցէ նախադաս և թէ յետադաս ընդհանրականին . նոյն են այս թուականք . первый на десять, մետասաներորդ . второй на десять, երկոտասան . третій на десять, երեքտասան . двадцать, քսան . первый, առաջներորդ, կամ առաջին, նախկին . ևն :

Յաղագս դերանուան :

Դերանուն (мѣстоименіе մեստօիմենիէ ասացեալ ՚ի ռուս,) է հոլովական մասն բանի, որ ՚ի կիր առնի փոխանակ դիմի կամ իրի առ խորշելոյ ՚ի սաստիկ կրկնելոյ զդէմ և զնոյն անունն :

Դերանուանք ՚ի լեզուի ռուսաց են սոքին :

Я, ես. ты, դու. онъ, նա. себя, ինքեան, իւր. самъ, ինքն. кто, ով, ո՛. нѣкто, ոմն, կամ ոք. ктолибо, ո՛ և իցէ. кто нибудь, ո՛ր և իցէ. что, զի՞նչ, ի՞նչ. нѣчто, ինչ. никто, ո՛չ ոք. ни что, ոչի՛նչ. что либо, ի՛նչ և իցէ. что нибудь, զի՛նչ և իցէ. тотъ, այն. этотъ, այդ, կամ դայն. сей, այս, կամ սոյն. мой, իմ. твой, քոյ. свой, իւր. нѣкій, ոմն, ոք. кой, который, որ. нѣкоторый, ոմն, միոմն, իմն, ինչ. чей, ո՞յր, կամ ո՞րոյ. нашъ, մեր. вашъ, ձեր. оный, նոյն, դոյն. каждый, իւրաքանչիւր. иной, այլ ոմն, կամ միւս:

Դերանունք բաժանին 'ի նախատիպ (первообразное, պերվօօբրազնօէ) և յածանցական. (производное, պրօիզվօդնօէ:) Առ առաջին վերաբերին այս դերանունք. я, ты, онъ, самъ, себя, кто, что, тотъ, сей, чей, который, кой. Առ երկրորդին պատշաճին սոքին. мой, твой, свой, оный, нашъ, вашъ.

Դերանունք լինին գոյականք существительныя սուշչեստվիտելնըյէա, և ածականք прилагательныя պրիլագատէլնըյէա:

Առաջինն լինի կամ չէզոքական, որք են что, нѣчто, ничто, կամ հասարակ սեռի. որպիսի են, кто, нѣкто, никто, կամ բովանդակ սեռի, որք զերիս սեռս են միանգամայն փակեն ընդ իւրեամբք. որպիսի են հետագայքդ. я, ты, себя. Իսկ ածականք հոլովին յերիս սեռս են. իմ. мой, моя, мое. իմ. իմ:

Գիտելի է. զի դերանունքս кто, և что, և սոքին բաղդեալքն ո՛չ ունին զյոգնակի թիւ:

Դերանունք լինին էականք, ստացականք, ցուցականք, վերաբերականք, զորս մեք կոչեմք յարաբերական. անդրադարձական, զոր կոչեմք էական. հարցական, զորս մեք ը հարցական և ը մասնական միջական անուանս համարիմք. անորոշ, որք կոչին առ մեզ մասնական միջական անուանք:

Անձնական (личное լիչնօե) նշանակէ զանձն յերից դիմաց. և դնի փոխանակ դիմի կամ իրի. որպիսի են սոքին. я, ты, онъ.

Ստացական (притяжательное պրիտյաժատելնօե) ցուցանէ զվերաբերումն իրի ինչ առ ոք. և են. мой, твой, свой, нашъ, вашъ.

Ցուցական (указательный ուկազատելնօե) ցուցանէ զայն առարկայ, զորմէ ասի. сей, этотъ, тотъ, оный.

Վերբերական, կամ ըստ մեզ յարաբերական (относительное օտնօսիտելնօե) է, որ դնի զինի դիմի, զորմէ արդէն իսկ յիշեցաւ, որում և հետևի նոյնն անմիջապէս. который, кой.

Անդրադարձական կամ ըստ մեզ էական (возвратное, վօզվրատնօե) է բաւս себя.

Հարցական (вопросительное վօպրօսիտելնօե) է, որով հարցանեմք. որպիսիք են. чей? кто? что? которой? кой?

Անորոշ կամ 'ի մեզ մասնական (неопредѣленное նեօպրեդելեննօե) է, որ նշանակէ զառարկայն անորոշակի. нѣкоторый, нѣкто, никто, ничто, кто либо, кто нибудь, что либо, что нибудь, каждый.

Սեռք դերանուանց են հինգ:

Արական: самъ, сей, онъ, тотъ.
Իգական: сама, сія, она, та.
Չէզոքական: само, сіе, оно, то.
Հասարակ: кто, нѣкто, кто либо.
Ընդհանրական: я, ты, себя.

Թիւք դերանուանց են երկու. եզակի և յոգնակի.

Եզակին է, որ ասի զմիոջէ դիմէ. զր. я, ты, сей.

Յոգնակին է, որ ասի զբազում դիմաց. զր. мы, вы, сіи.

Դէմք դերանուանց են երեք:

Առաջին դէմքն է այն, որ խօսի. զր. я, мы.

Երկրորդ դէմքն է այն, առ որ խօսի. օր. ты, вы.

Երրորդ դէմքն է այն, զորմէ խօսի. օր. онъ, они.

§. Հոլովք դերանուանց են եօթն. որպ՟ և գոյակ՟ն և ածակ՟ն անուանց.

Հոլովմունք դերանուանց են երկու.

Մին վ՟ գոյականաց. և միւսն վ՟ ածականաց.

Դերանուանք հոլովին ը՟ հետևեալ օրինակին.

Առաջին հոլովումն դերանուան փակէ ը՟ իւրև զգոյականս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Я,	Ես.	Мы,	Մեք.
Սեռ.	Меня,	իմ.	Насъ,	մեր.
Տրակ.	Мнѣ,	ինձ, առ. իս.	Намъ,	մեզ, առ. մեզ.
Հայց.	Меня,	զիս.	Насъ,	զմեզ.
Գործ.	Мною,	ինև.	Нами,	մեօք.
Ներգ.	О мнѣ,	յիս.	О насъ,	'ի մեզ.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Ты,	Դու.	Вы,	Դուք.
Սեռ.	Тебя,	քո.	Васъ,	ձեր.
Տրակ.	Тебѣ,	քեզ, առ. քեզ.	Вамъ,	ձեզ.
Հայց.	Тебя,	զքեզ.	Васъ,	զձեզ.
Կոչակ.	Ты,	ո՜վ դու.	Вы,	ո՜վ դուք.
Գործ.	Тобою,	քև.	Вами,	ձեօք.
Ներգ.	О тебѣ,	'ի քեզ.	О васъ,	'ի ձեզ.

Սեռ. себя, իւր, կամ իւրեան. Տրակ. себѣ, իւր, կամ իւրեան, առ. իւր. Հայց. себя, զինքն. Գործ. собою, իւրև. Ներգ. о себѣ, յիւր, կամ յիւրեան.

Եզական.

Ուղղ.	Кто,	Ո՞վ, ո՞.	Что,	ի՞նչ, ինչ.
Սեռ.	Кого,	ո՞յր.	Чего,	իրիք.
Տրակ.	Кому,	ո՞ւմ.	Чему,	իմիք, յինչ.
Հայց.	Кого,	զո՞վ, զո՞.	Что,	զի՞նչ, զինչ.
Գործ.	Кѣмъ,	ի՞ւ.	Чѣмъ,	իւիք.
Ներգ.	О комъ,	յո՞ւմ.	О чемъ,	յիմիք.

Գիտելի է. զի դերանուանքս кто, և что, ոչ ունին զյոգնակի թիւ. և բաղդեալք ասցեն կարեն հոլովիլ. որպիսիք են հետևեալքս. никто, кто либо, кто нибудь, что либо, կամ что нибудь, ничто, нѣчто. միայն ՚ի դերանուանս кто либо, кто нибудь, մասնիկունքս либо, և нибудь ՝ մնան անփոփոխ և անհոլով. և դերանուանքս никто и нѣкто, ոչ ունին զհոլովն ներգոյական.

	Եզական.				Յոգնական.		
	Արական.	Իգական.	Չէզոք.		Արական. Չէզոք.	Իգական.	
Ուղղ.	Онъ,	Она,	Оно,	Նա.	Они,	Онѣ,	Նոքա.
Սեռ.	Его,	ея,	ее, его,	Նորա.	Ихъ,	ихъ,	Նոցա, նոցունց.
Տրակ.	Ему,	ей,	ему,	Նմա.	Имъ,	имъ,	Նոցա, առ նոսա.
Հայց.	Его,	ее,	его,	զնա.	Ихъ,	ихъ,	զնոսա, զնոսին.
Գործ.	Имъ,	ею,	имъ,	Նովաւ.	Ими,	ими,	Նոքօք.
Ներգ.	О немъ,	О ней,	О немъ,	՚ի նմա.	О нихъ,	О нихъ,	՚ի նոսա.

Դերանունս онъ, ՚ի յարելն ՚ի նախադրութիւն յերկաքանչիւր թիւս իւր, եթէ ՚ի բաղաձայն ընդունի յառաջ н. որպ. у него, къ нимъ. եւն.

	Եզական.				Յոգնական.	
	Արական.	Իգական. Չէզոք.			Ներգ. [illegible]	
Ուղղ.	Самъ,	а,	о,	Ինքն.	Сами,	Ինքեանք.
Սեռ.	Самаго,	ой,	го,	Ինքեան.	Самихъ,	Ինքեանց.
Տրակ.	Самому,	ой,	му,	առ ինքն.	Самимъ,	յինքեանս.
Հայց.	Самаго,	му,	мо,	զինքն.	Самихъ,	զինքեանս.
Գործ.	Самимъ,	ою,	имъ,	Ինքեամբ.	Самими,	Ինքեամբք.
Ներգ.	О самомъ,	ой,	омъ,	յինքեան.	О самихъ,	յինքեանս.

	Եզակի :				Յոգնակի :	
	Արական :	Իգական :	Չէզոք :		Յոգնակին ըստ Գ սեռից :	
Ուղ :	Тотъ,	Та,	То,	Այն :	ТѢ,	Այնոքիկ :
Սեռ :	Того,	тоя,	того,	այնր :	ТѢхъ,	այնոցիկ :
Տրակ :	Тому,	той,	тому,	այնմ :	ТѢмъ,	ցայնոսիկ :
Հայց :	Тотъ, го,	ту,	то,	զայն :	ТѢ, хъ,	զայնոսիկ :
Գործ :	ТѢмъ,	тою,	тѢмъ,	այնու :	ТѢми,	այնոքիւք :
Ներգ :	О томъ,	о той,	о томъ,	յայնմ :	О тѢхъ,	յայնոսիկ :

	Եզակի :				Յոգնակի :	
	Արական :	Իգական :	Չէզոք :		Յոգնակին ըստ Գ սեռից :	
Ուղ :	Сей,	Сія,	Сіе,	Այս :	Сіи,	Այսոքիկ :
Սեռ :	Сего,	сей, я,	сего,	այսր :	Сихъ,	այսոցիկ :
Տրակ :	Сему,	сей,	сему,	այսմ :	Симъ,	ցայսոսիկ :
Հայց :	Сей, его,	сію,	сіе,	զայս :	Сіи, ихъ,	զայսոսիկ :
Գործ :	Симъ,	сею,	симъ,	այսու :	Сими,	այսոքիւք :
Ներգ :	О семъ,	о сей,	о семъ,	յայսմ :	О сихъ.	յայսոսիկ :

	Եզակի :			
	Արական :	Իգական :	Չէզոք :	
Ուղ :	Оный,	Оная,	Оное,	Նոյն :
Սեռ :	Онаго,	оныя,	онаго,	նորին :
Տրակ :	Оному,	оной,	оному,	նմին, կամ նոյն :
Հայց :	Оный, аго,	оную,	оное, аго,	զնոյն :
Գործ :	Онымъ,	оною,	онымъ,	նովիմբ :
Ներգ :	Объ ономъ,	оной,	ономъ,	՚ի նոյն :

Յոգնակի ։

	Արական ։	Իգական ։	Չեզոք ։	
Ուղղ ։	Оные ,	Оныя ,	Оныя ,	Նոյնք ․
Սեռ ։	Оныхъ ,	оныхъ ,	оныхъ ․	նոցին ․
Տրակ ։	Онымъ ,	онымъ ,	онымъ ,	առ նոյնս ․
Հայց ։	Оные , ыхъ ,	оныя , ыхъ ,	оныя , ыхъ ,	զնոյնս ․
Գործ ։	Оными ,	оными ,	оными ,	նովիմբք ․
Ներգ ։	Объ оныхъ ,	оныхъ ,	оныхъ ,	ի նոյնս ։

	Եզակի ։			Յոգնակի ։
	Արակ ։	Իգակ ։ Չեզ ․		Յոգնակի երեք է սեռից ։
Ուղղ ․	Который ,	рая , рое ,	Որ ․	Которые , Որք ․
Սեռ ։	Котораго ,	рой , раго ,	որոյ ․	Которыхъ , որոց ․
Տրակ ։	Которому ,	рой , рому ,	որում ․	Которымъ , որոց ․
Հայց ։	Котораго ,	рую , рое ,	զոր ․	Которыхъ , զորս ․
Գործ ։	Которымъ ,	рой , рымъ ,	որով ․	Которыми , որովք ․
Ներգ ։	О которомъ ,	рой , ромъ ,	յորում ․	О которыхъ , յորս ։

Ըստ այսմ հոլովին և դերանունքս нѣкоторый , самый , иной , каждый , такій , ая , ое .

	Եզակի ։				Յոգնակի ։
	Արակ ․	Իգակ ։	Չեզոք ։		Յոգնակի երեք է սեռից ։
Ուղղ ․	Мой ,	Моя ,	Мое ,	Իմ ․	Мои , Իմք ․
Սեռ ։	Моего ,	моея ,	моего ,	իմոյ ․	Моихъ , իմոց ․
Տրակ ։	Моему ,	моей ,	моему ,	իմում ․	Моимъ , առ իմս ․
Հայց ։	Мой , его ,	моя ,	мое ,	զիմ ․	Мои , ихъ , զիմս ․
Գործ ։	Моимъ ,	моею ,	моимъ ,	իմով ․	Моими , իմովք ․
Ներգ ։	О моемъ ,	о моей ,	о моемъ ,	յիմում	О моихъ , յիմս ։

Այսպէս հոլովին твой , ая , ое . свой , ая , ое . кой , коя , кое . нѣкій , ая , ое . чей , чья , чье .

	Եզական ։				Յոգնական ։
	Արական ։	Իգական ։	Չէզոք ։		Ամ. սեռս ՚ի միասին ։
Ուղ ։	Нашъ,	ша,	ше,	Մեր ։	Наши, Մերք ։
Սեռ ։	Нашего,	шей,	шего,	մերոյ ։	Нашихъ, մերոց ։
Տրակ ։	Нашему,	шей,	шему,	մերում ։	Нашимъ, առ մերս ։
Հայց ։	Нашъ, его, шу;		ше,	զմեր ։	Наши, ихъ, զմերս ։
Գործ ։	Нашимъ,	шею,	шимъ,	մերով ։	Нашими, մերովք ։
Ներգ ։	О нашемъ,	шей,	шемъ,	՚ի մերում ։	О нашихъ, ՚ի մերս ։

Նոյնպէս հոլովի և ստացական դերանունս вашъ, а, е, ձեր ։

Յաղագս բայից ։

Բայն (глаголъ ըստ ռուսաց) է մասն բանի, որ նշանակէ զազդս, կամ զկիրս, և կամ զլինելութիւն և զէութիւն դիմաց կամ իրաց. որպէս. читать, ընթեռնուլ. писать, գրել. посылать, առաքել, յղել. եւն ։ Բայք կամ նշանակեն զներգործութիւն դիմաց կամ իրաց. որպէս. читать, ընթեռնուլ. կամ զկրելութիւն դիմաց, կամ իրաց. որպէս. быть посылаему, առաքել. ходить, երթալ, գնալ. сидѣть, նստել. կարմրիլ. краснѣть, շառագունիլ. և կամ նշանակեն զլինելութիւն, կամ զէութիւն դիմաց կամ իրաց ։

Յաղագս սեռից ։

Բայք ըստ նշանակութեան իւրեանց լինին. ներգործականք, կրաւորականք, չէզոքականք, ձայնակրականք, կամ կրաւորակերպ չէզոքականք. ներգործակերպ չէզոքականք և հասարակք ։

Ներգործականք (ըստ ռուսաց дѣйствительные դէյստվիտէլնիէ) նշանակեն զներգործել միոյ իրի առ այլ. և պահանջեն զխնդիր սեռի ՚ի հոլովս հայցական. որպէս. почитать родителей, պատուել զծնողս. читать книгу, ընթեռնուլ զգիրս. писать письмо, գրել զթուղթ ։

Ծանօթութիւն ։ Յիւրաքանչիւր ներգործական բայէ մարթ է կազմել զկրաւորական բայ ։

Կրաւորականք (ըստ ռուսաց страдательные ստրադատելնիյե) նշանակեն զկրել միոյ իրի յայլմէ ներգործողէ. և զկնի որոյ հետևի հարցմունս кѣмъ? ի՞ւ, որո՞վ. отъ кого? յումմէ՞. և այս հոլով համարի ՚ի մեզ բացառական խնդիրն սեռի կրաւորական բայի։

Այս բայք կազմին իբր ՚ի բազումս ՚ի կրաւորական ընդունելութենէ և յէական բայիցս есмь, եմ. և бываю, լինիմ. որպէս. Прилѣжные ученики бываютъ похваляемы. աշակերտք փութաջանք գովին. Городъ сожженъ непріятелями. քաղաքն հրձիգ եղև ՚ի թշնամեաց։

Չէզոքականք (ըստ ռուսաց средніе սրեդնիե) նշանակեն զլինելութիւն կամ զէութիւն դիմի կամ իրի. որպէս. ходить, երթալ. գնալ. сидѣть, նստիլ, բազմիլ. краснѣть, շառագնիլ. богатѣть, հարստանալ։

Զայնակրականք, որ և կրաւորակերպ չէզոքականք (ըստ ռուսաց возвратные վօզվրատնիե, որ նշանակէ զփոխադարձ) ցուցանեն զներգործութիւն մնալ կամ անդրադարձիլ ՚ի գործօղ անդր. և կազմին ՚ի ներգործական բայից և ՚ի մասնկանէդ ся. որպէս. возноситься, համբառնալ, բարձրանալ. хвалиться, գովիլ. трудиться, աշխատիլ, վաստակիլ. двигаться, շարժիլ. և այլն։

Ներգործակերպ չէզոքականք (ըստ ռուսաց взаимные վզաիմնիե, որ նշանակէ զառընչական կամ զփոխարինական.) ցուցանեն զներգործութիւն երկուց դիմաց կամ իրաց. և կազմին ՚ի ներգործական և ՚ի չէզոքական բայից՝ յարեալ և ՚ի վերջս նոցին զմասնկս сь կամ ся. որպէս. Дружиться съ человѣкомъ честнымъ. բարեկամանալ ընդ առն պատուականի. Бороться со страстьми. մաքառիլ ընդ կրից։

Հասարակք (общіе օբշչիե) ունին զզօրութիւն ներգործական և կրաւորական բայից. և յանգին ՚ի сь, կամ ՚ի ся. որպէս. боюся, երկնչիմ, զանգիտեմ. стараюся, փոյթ յանձին ունիլ, ջանալ. ищуся, փութալ, գուն գործել. և այլն։

Բայքդ есмь, եմ, գոմ. бываю, լինիմ, եղանիմ. յայնսակս կոչին

եականք. և ըստ ռուսաց (вспомогательный սպօմօղատելնիյ.) որ օժանդակ, զի օգնէ ըստ այլոց բայից առ ձևացուցանելոյ զժամանակս նոցին:

Յաղագս եղանակաց բայից:

Ի բայս արժան է մտածել զեղանակ կամ զխոնարհումն, զժամանակս, զթիւ, զդէմ, և զծորդումն:

Եղանակք (наклоненіе նակլօնենիե. որ է խոնարհումն.) ի ռուսաց լեզուի են երեք. սահմանական, հրամայական, և աներևոյթ:

Սահմանական եղանակն (наклоненіе изъявительное նակլօնենիե իզեավիտելնօե.) ցուցանէ զժամանակ, զդէմ, և զթիւ. օր. Науки просвѣщаютъ разумъ. մակացութիւնք լուսաւորեն զմիտս:

Հրամայական եղանակն (повелительое наклоненіе պօվելիտելնօե նակլօնենիե) է, որով հրամայեմք, արգելումք, կամ մաղթեմք ումեք առնել, կամ ոչ առնել ինչ. Бойся Бога, երկի՛ր յԱյ. Убѣгай сообщества людей порочныхъ. փախի՛ր ի միաբանութենէ մոլի արանց. Почитай родителей. պատուեա՛ զծնողս:

Աներևոյթ (неокончательное նեօկօնչատելնօե) է, որ նշանակէ զառս կամ զկիրս. ոչ սահմանելով, և կամ որոշելով զժամանակ, զդէմ և զթիւ. որ ի լեզուի ռուսաց լինի քառակի. ա: Անորոշ. օր. писать, գրել. двигать, շարժել. быть движему, хвалиму, շարժիլ, գովիլ. բ: Միոյ նուագի. օր. двинуть, շարժլել. գ: Կատարեալ. օր. написать, գրել. сдвинуть, շարժլել. դ: Առաւելական. двигать, շարժել. այլովքն համդերձ:

Գիտելի է. զի յայլազգական լեզուս՝ ի խոնարհմանս բայից գըտանին նա և ստորադասական և ըղձական եղանակք, որք ի լեզուի ռուսաց ձևանան սահմանական եղանակաւ յաւելլով ի նոյն զմի ի հետևորդ մասնկանցդ՝ бы, եթէ, թէ. да, այո, այդպէս. և чтобы, дабы, որպէս զի, առ ի. օր. Должно трудиться въ юности, дабы въ старости быть спокойну. պա՛րտ է վաստակել ի մանկութեան, առ ի անդորր լինել ի ծերութեան. Да сохранитъ тебя Богъ. պահեսցէ զքեզ Այ.

Յաղագս ժամանակաց ։

Ժամանակն ըստ ռուսաց (время վրեմեա) է այնպիսի վերջաւորութիւն բայի, որ ցուցանէ թէ յինչ ժամանակ վերաբերել պիտի զայն, զորմէ ասի. օրինակ իմն. յորժամ ասեմք, թէ Солнце освѣщаетъ землю. արեգակն լուսաւորէ զերկիր, բայդ освѣщаетъ, ըստ վերջաւորութեան իւրում ցուցանէ, թէ ներգործութիւն արեգական որ ՚ի վերայ երկրի, վերաբերի առ ներկայ ժամանակն. Александръ побѣдилъ Дарія. Աղեքսանդր յաղթեաց Դարեհի. ուր բայդ побѣдилъ ըստ վերջաւորութեան իւրում յայտ առնէ, թէ ստորոգեալն զԱղեքսանդրէ, վերաբերի յանցեալ ժամանակն. Праведные за добрыя дѣла свои въ будущей жизни получатъ воздаяніе. արդարքն վասն բարեաց գործոց իւրեանց ընկալցին զհատուցումն ՚ի հանդերձեալ կեանս. յայսմ բանի վերջաւորութիւն բայիս получатъ ցուցանէ, թէ սահմանեալն վասն արդարոց կատարի յապառնի ժամանակի ։ Այլ արդ ժամանակն է կամ ներկայ, կամ անցեալ, և կամ ապառնի ։

«Ներկայն» (որ ՚ի ռուսս լսի настоящее նաստօեաշչեե) է, որով նշանակի առաջիկայ լինելութիւն գործողութեան կամ կրելութեան իրին. օր. Солнце восходитъ : արեգակն ծագի ։

Անկատարն (ըստ ռուսաց прошедшее неопредѣленное, կամ несовершенное պրօշետշեե նեօպրետելեննօե, կամ նեսօվերշեննօե) է, որով նշանակի լինելութիւն, գործողութիւն, կամ կրելութիւն իրին անկատարելապէս անցեալ, և կամ սկսեալ. բայց ոչ կատարեալ. օր. Солнце восходило. արեգակն ծագէր ։

Կատարեալն (ըստ ռուսաց прошедшее совершенное պրօշետշեե սօվերշեննօե) նշանակէ զառս կամ զկիրս իրին արդէն իսկ կատարեալ. օր. Солнце взошло. արեգակն ծագեցաւ ։

Գիտելի է, զի առ ռուսս գտանի և ժամանակ ինչ՝ անուանեալ прошедшее однократное պրօշետշեե օտնօկրատնօե, որ նշանակէ

զատս, կամ զկէրս երէն միանգամ վճարեալ, կամ որպէս թէ յանկար-ծուստ իմն կատարեալ։ Արդ՝ անուն, կամ կերպաւոր այսր ժամանա-կի օտար է 'ի լեզուէ մերմէ. որպէս և ոմանց ժամանակաց. այլ՝ սա ընդ դիպելոյ հարկին բարւոք թուեցաւ բացատրել կատարեալ ժամանակաւ քան այլով. օրինակ իմն. Онъ меня тронулъ. Նա շար-ժեաց զիս. որով հնար է իմանալ, թէ միանգամ, կամ յանկարծուստ իմն շարժեաց։

Յարակատարն, կամ գերակատարն (давнопрошедшее դավնօպրօ-շեդշեե) է, որ նշանակէ զատս, կամ զկէրս վաղագոյն վճարեալ. օր. Я къ нему писывалъ. Ես գրեալ եմ կամ գրեալ էի առ նա. որով իմանի յարակատարն և գերակատարն համանգամայն։

Ապառնին (будущее բուդուշչեե) նշանակէ զատս և զկէրս երէն որ հանդերձեալ է դիպել յապագայ ժամանակի. և բաժանի յան-կատար. միոյ նուագի. և կատարեալ.

Անկատար ապառնին (будущее неопредѣленное կամ несовершенное բուդուշչեե նեօպրեդելեննօե, կամ նեսօվերշեննօե) ցուցանէ զա-պառնի գործողութիւն, և զկրելութիւն անորոշաբար. օր. Я къ нему буду писать. Ես գրելոց եմ առ նա, կամ ես գրեցից առ նա։

Միոյ նուագի ապառնին (будущее однократное բուդուշչեե օդ-նօկրատնօե) նշանակէ զապառնի գործողութիւն կամ զկրելութիւն, որ մի-անգամ հանդերձեալ է լինել. օր. Я его трону. Ես շարժեցից զնա։

Աստանօր ծանիր. զի այս ժամանակք ոչ գտանին 'ի հայումս ընդ յատուկ ոճոյ. վասն զի թէ սա և թէ այլ ուրեք ստիպեցեմք այլ ազգ-ինչ ընել, այն միայն առ 'ի բացատրութիւն ռուսաց բառին է, և ոչ օրինակ կամիմք լինել առ 'ի մուծանելոյ զոճ օտար 'ի հայկական լեզու։

Կատարեալ ապառնին (будущее совершенное բուդուշչեե սօվեր-շեննօե) է, յորում բայն ցուցանէ զատս, և զկէրս կատարելապէս ե-ղանելի յապագայ ժամանակի. օր. Я эту книгу прочту, и къ

вамъ возвращу․ ես ընթերցայց զգիրս զայս և դարձուցից առ ձեզ։

Գիտելի է․ զի բայք բարդեալք, որք ունին զերկուս կատարեալ ժամանակս, ունին և եւս զերկուս կատարեալ ապառնիս․ օր․ сдвигаю և сдвину, շարժեցից։

Յաղագս թուոց։

Թիւք բայից են կրկին, որպէս և անուանց, եզակի և յոգնակի․

Եզակին (ի ռուսաց единственное եդինստվեննոե) է այն, յորում խօսի մի անձն․ կամ ասի զանձնէ միոջէ․ օր․ Я пишу, ես գրեմ․ ты читаешь, դու ընթեռնուս․ онъ учитъ, նա ուսուցանէ։

Յոգնակի (ի ռուսաց множественное մնօժեստվեննոե) է այն, յորում խօսին բազում անձինք, կամ ասի զբազում անձանց․ օր․ Мы читаемъ, մեք ընթեռնումք․ вы пишите, դուք գրէք․ они пишутъ, նոքա գրեն։

Յաղագս դիմաց։

Դէմք (лице լիցէ) բայից երեք են ի դերանուանց յերկաքանչիւր թիւս եւս․ առաջին, երկրորդ, երրորդ։

Առաջին դէմքն է այն, որ հաղորդէ զմիտս իւր այլում, որ և ձևանայ դերանուամբդ․ я, ես․ мы, մեք․ օր․ Я говорю, ես խօսիմ․ мы говоримъ, մեք խօսիմք։

Երկրորդ դէմքն է այն, որում առաջին դէմն հաղորդէ զմիտս իւր․ օր․ ты говоришь, դու խօսիս․ вы говорите, դուք խօսիք․

Երրորդ դէմքն է այն, զորմէ առաջին դէմն հաղորդէ զմիտս իւր երկրորդին, կամ զորմէ ասէ երկրորդին․ օր․ онъ, она, оно, говоритъ, նա խօսի․ они, онѣ, говорятъ, նոքա խօսին։

Գիտելի է․ զի բայք բաժանին ՚ի կանոնաւորս և յանկանոնս․ ՚ի դիմաւորս և ՚ի դիմազուրկս։ Կանոնաւորք (ասացեալ ՚ի ռուսաց правильные պրավիլնիե) են այնք, որք յամ եղանակս և ՚ի ժամանակս փոփոխեն զվերջաւորութիս իւրեանց ի հասարակ կանոնաց լծորդուեց․ читаю, ընթեռնում․ читалъ, ընթեռնուի․ читай, ընթերցի՛ր․ читать, ընթեռնուլ։

Անկանոնք (ըստ ռուսաց неправильные նեպրավիլնիե) են այնք, որք ոչ գտեալ երթան հասարակ կանոնաց լծորդութեց, այլ՝ զարտաղին յեղանակս կամ 'ի ժամանակս ինչ, և կամ պակասին և յայլոց լրանան․ օր․ беру, առնում․ взялъ, առի, առեր, էառ․ возьму, առից․ даю, տամ․ далъ, ետու, ետուր, ետ․ дамъ, տաց․ Ѣмъ, ուտեմ․ Ѣдятъ, ուտեն։ Դիմաւորք (личные լիչնիե) են այնք, որք 'ի ձեռն երից դիմաց յերկուսին թիւս են լծորդին․

Դիմազուրկք (безличные բեզլիչնիե) են այնք, որք յամ ժամանակս, 'ի կիր ածին յերրորդ դեմս միայն եզակի թուոյ, և համարին միշտ չեզոքական սեռի․ օր․ кажется, թուի, երևի․

Յաղագս սեռից․

Կրաւորական բայք ըստ ռուսաց ունին զերիս սեռս յամ ժամանակս․ բայց միւս բայքն յանցեալ ժամանակս միայն եզակի թուոյ․ օր․ бываю посылаемъ, ма, мо, առաքիմ․ былъ посланъ, была послана, было послано, առաքեցայ, ար, աւ․ буду посланъ, а, о, առաքեցայց․ относился, лась, лось, վերաբերեցաւ։

Գիտելի՛ է․ զի առ ռուսս կրկին է սեռն․ մին կոչի залогъ․ զալօղ, սեռ․ որ ձևանայ 'ի նշանակութե բայից որպէս և առ մեզ, իսկ միւսն կոչի родъ րօդ, սեռ, զոր հնար է որոշել ըստ վերջաւորութե նոցին, որպէս երևի 'ի վերոգրեալ օրինակդ․ իբր զի եթէ ժամանակ բային եզերեալ իցէ 'ի ъ, համարի արական սեռի, եթէ 'ի а, իգական սեռի, իսկ եթէ 'ի о, չեզոքական սեռի։

Յաղագս լծորդութեանց։

Լծորդութիւն (ըստ ռուսաց спряженіе սպրեաժենիե) է փոփոխութի կամ պէսպիսութի վերջաւորութեց բայից ըստ խոնարհմանց, ըստ ժամանակաց, ըստ դիմաց, և ըստ թուոց։ որ յամանց քերթողաց ռուսաց համարին քառակի, և յամանց նորոց երկակի․ մեք և մեր գտեալ երթեալ նորոցն՝ եդաք զկրկնակի լծորդութիւն 'ի խոնարհմունս բայից։

Առաջին լծորդութիւն փակէ ընդ իւր զբայս, որք յանգին ընդ եզականին 'ի ешь յերկրորդ դէմս ներկայի սահմանականին. և ընդ յոգնականին 'ի утъ, կամ ютъ յերրորդ դէմս. օր. пишу, գրեմ. пишешь, գրես. пишутъ, գրեն. посылаю, առաքեմ, յղեմ. посылаешь, առաքես. посылаютъ, առաքեն. եւն:

Երկրորդ լծորդութիւն պարունակէ յինքեան զբայս, որք եզերին 'ի ишь, ընդ եզականին յերկրորդ դէմս ներկայի սահմանականին, այլ յերրորդ դէմս յոգնականին յանգին 'ի атъ, կամ ятъ. օր. держу, ունիմ, պահպանեմ, ըմբռնեմ. держишь, ըմբռնես. держатъ, ըմբռնեն. верчу. պտուտեմ. вертишь, պտուտես. вертятъ, պտուտեն. այլովքն հանդերձ:

Օրինակ խոնարհման էական բայի:

(есмъ, եմ:)

Սահմանական եղանակի ներկայ:

	Եզակի:			Յոգնակի:	
Я есмь,	ուղէն 'ի չէր առաւելորդ:	եմ.	Мы есмы	ուղէն 'ի չէր:	եմք.
Ты еси,		ես.	Вы есте		էք.
Онъ, Она, оно,	есть	է.	Они, онѢ	суть	են.

Անկատար և կատարեալ: Եզակի:

Я былъ, а, о, էի, կամ եղէ. Онъ былъ, Она была, էր, կամ եղև.

Ты былъ, а, о, էիր, կամ եղեր. Оно было,

Յարակատար և գերակատար:

Я бывалъ, а, о, էի, կամ եղէ. Онъ бывалъ, Она бывала, եղեալ է, էր.

Ты бывалъ, а, о, եղեալ ես, էիր. Оно бывало.

Յոգնակի ։

Мы, Вы, Они, Онѣ } бывали

եղեալ եմք, կամ էաք,
եղեալ էք, կամ էիք,
եղեալ են, կամ էին.

Ապառնի ։

Եզակի ։	Յոգնակի ։
Я буду, եղէց,	Мы будемъ, եղիցուք,
Ты будешь, եղիցիս,	Вы будете, եղիջիք,
Онъ, а, о, будетъ, եղիցի,	Они, ѣ, будутъ, եղիցին.

Հրամայական եղանակ ։

Будь ты, լե՛ր,	Будьте вы, եղերո՛ւք,
Будь онъ, она, оно, կամ пусть будетъ, եղիցի՛,	Будь они, онѣ, կամ пусть будутъ, եղիցին.

Աներևոյթ ։ Быть, լինել, գոլ.

Ընդունելութիւն ներկայ ։ Сущій, ая, ее, որ է. էակ գոյող.
անցեալ ։ Бывшій, ая, ее, եղեալ.
ապառնի ։ Будущій, ая, ее, եղանելոց, եղանելի.

Գերբայ ներկայ ։ Будучи, լինելով, ի լինելն.
անցեալ ։ Бывъ, бывшій, լինելով, ի լինելն, լեալ.

Դիտելի՛ է ա ։ Զի բայքս այսոքիկ есмь, եմ կամ գոմ. և бываю, լինիմ կամ եղանիմ, յայն սակս կոչին էականք, զի բայս есмь, ՚ի ներկայ, ՚ի կատարեալ և յապառնի ժամանակս. իսկ բայս бываю, լինիմ կամ եղանիմ. յանկատար ժամանակի զօդին ի այլոց բայից ՚ի խոնարհմունս նոցին առ բաղկացուցանելոյ զայն ժամանակն, որք առանց օժանդակելոյ սոցին ոչ կարեն ի ինքեան ձևանալ. վասն և առ ռուսըս ասին вспомогательные, վսպօմօղատելնիե, այս է օժանդակք ։

բ ։ Բայդ стану յանկատար ապառնի ժամանակի առեալ լինի ՚ի տեղի էական բային буду, եղէց. զր. փոխանակ ասելոյ буду писать,

գրեցից. մարթ է ասել стану писать, գրեցից: Իսկ անցեալ ժամանակն այսր բայի՝ յարեալ յանկատար աներևոյթ եղանակն՝ նշանակէ զսկսուածս գործողութե. օր. сталъ писать, сталъ говорить. յր. սկսաւ գրել. սկսաւ խօսել:

գ: Առ ռուսս դժուարին է որոշել զդէմս բայից առանց դերանուան: Իսկ առ մեզ դէմքն ինքնին ճանաչին. վյ վայրապար և խափանիչ տեղւոյ համարեցաք կրկնել զնոսին առ իւրաքանչիւր եղանակ և ժամանակ. զի ՚ի յայտնիմն խորշելի է լինել զերեսս թղթոց և զընթերցողս ձանձրացուցանել: Բայց և այնպէս ոչ զանց արարաք դնել զնոսին ներգործութե առ հարկն պահանջեաց.

ՕՐԻՆԱԿ

Խոնարհմանց բայից:

Լծորդութե առաջին:

Ներգործական: Սահմանական եղանակի ներկայ:

Եզակի:	Յոգնակի:
Я двигаю, Շարժեմ,	Мы двигаемъ, շարժեմք,
Ты двигаешь, շարժես,	Вы двигаете, շարժէք,
Онъ, а, о, двигаетъ, շարժէ,	Они, ѣ, двигаютъ, շարժեն.

Անկատար:

Я двигалъ, շարժէի,	Мы двигали, շարժէաք,
Ты двигалъ, շարժէիր,	Вы двигали, շարժէիք,
Онъ, а, о, двигалъ, а, о, շարժէր,	Они, ѣ, двигали, շարժէին.

Կատարեալ:

Я	сдвигалъ,	շարժեցի,	Мы	сдвигали,	շարժեցաք,
Ты		շարժեցեր,	Вы		շարժեցէք,
Онъ, а, о,	а, о,	շարժեաց,	Они, ѣ,		շարժեցին.

Կատարեալ միոյ նուագի ։

Я		շարժլեցի ,	Мы		շարժլեցաք ,
Ты	двинулъ,	շարժլեցեր ,	Вы	двинули,	շարժլեցիք ,
Онъ	а ,	շարժլեաց ,	Они		շարժլեցին ։
а , о ,	о ,		Ѣ ,		

Յարակատար և գերակատար ։

Я	двиги-	շարժեալ եմ , էի ,	Мы	двиги-	շարժեալ եմք , էաք
Ты	валъ ,	շարժեալ ես , էիր ,	Вы	вали ,	շարժեալ էք , էիք ,
Онъ	а ,	շարժեալ է , էր ,	Они		շարժեալ են , էին ։
а, о,	о ,		Ѣ ,		

Ապառնի անկատար ։

Я буду		շարժելոց եմ ,	Мы будемъ		շարժելոց եմք ,
Ты будешь	дви-	շարժելոց ես ,	Вы будете	дви-	շարժելոց էք ,
Онъ, а , о,	гать	շարժելոց է ,	Они , Ѣ ,	гать	շարժելոց են ։
будетъ			будутъ ,		

Ապառնի կատարեալ ։

Я сдвигаю , շարժեցից , Мы сдвигаемъ , շարժեսցուք ,

Ты сдвигаешь , շարժեսցես , Вы сдвигаете , շարժեսջիք ,

Онъ, а, о, сдвигаетъ , շարժեսցէ , Они , Ѣ , сдвигаютъ , շարժեսցեն ։

Ապառնի միոյ նուագի ։

Я двину , շարժլեցից , Мы двинемъ , շարժլեսցուք ։

Ты двинешь , շարժլեսցես , Вы двинете , շարժլեսջիք ,

Онъ, а, о, двинетъ, շարժլեսցէ , Они , Ѣ , двинутъ , շարժլեսցեն ։

Հրամայական եղանակ ։

Անկատար ։

Двигай ты , շարժեա՛ , Двигайте вы , շարժեսցո՛ւք ,

Двигай онъ , а , о , կամ пусть двигаетъ , շարժեսցէ՛ , Двигай они , Ѣ , կամ пусть двигаютъ , շարժեսցե՛ն ։

Կատարեալ ։

Сдвигай ты , շարժեա՛ , Сдвигайте вы , շարժեսցո՛ւք ։

Сдвигай онъ, а, о, կամ пусть сдвигаетъ, շարժեսցէ,

Сдвигай они, ѣ, կամ пусть сдвигаютъ, շարժեսցեն.

Միոյ նուագի:

Двинемъ мы, շարժեսցուք,

Двинь ты, շարժեա՛,

Двиньте вы, շարժեսջի՛ք,

Двинь онъ, а, о, կամ пусть двинетъ, շարժեսցէ,

Двинь они, ѣ, կամ пусть двинутъ, շարժեսցեն.

Աներեւոյթ անկատար: Двигать, շարժել,

կատարեալ: Сдвигать, շարժել,

Միոյ նուագի: Двинуть, շարժել.

Ընդունելութիւն ներկայ, Двигивающій, ая, ее, շարժօղ,

անկատար: Двигивавшій, ая, ее, շարժեալ,

կատարեալ: Сдвигивавшій, ая, ее, շարժեալ,

անցեալ միոյ նուագի: Двинувшій, ая, ее, շարժեալ.

Դերբայ ներկայ: Двигая, Է շարժելն,

двигаючи, շարժելով,

անկատար: Двигавши, շարժեալ,

двигавъ, շարժելով, Է շարժելն,

անցեալ միոյ նուագի: Двинувши, շարժելով,

двинувъ, շարժեալ, Է շարժելն:

Երկրորդ լծորդութիւն:

Չեզոքական:

Սահմանական եղանակի ներկայ:

Եզակի:	Յոգնակի:
Я кричу, Աղաղակեմ,	Мы кричемъ, աղաղակեմք,
Ты кричишь, աղաղակես,	Вы кричите, աղաղակէք,
Онъ, а, о, кричитъ, աղաղակէ,	Они, ѣ, кричатъ, աղաղակեն.

Անկատար ։

Я	кри-	աղաղակէի ,	Мы	кри-	աղաղակէաք ,
Ты	чалъ	աղաղակէիր ,	Вы	ча-	աղակէիք ,
Онъ	а,	աղաղակէր ,	Они	ли	աղաղակէին ։
а, о, о,			Ѣ,		

Անցեալ ։

Я	закри-	աղաղակեցի ,	Мы	закри-	աղաղակեցաք ,
Ты	чалъ	աղաղակեցեր ,	Вы	ча-	աղաղակեցիք ,
Онъ а, о, а, о,		աղաղակեաց ,	Они Ѣ,	ли	աղաղակեցին ։

Անցեալ միանգամայն ։

Я	крик-	աղաղակեցի ,	Мы	крик-	աղաղակեցաք ,
Ты	нулъ	աղաղակեցեր ,	Вы	ну-	աղաղակեցիք ,
Онъ а, о, а, о,		աղաղակեաց ,	Они Ѣ,	ли	աղաղակեցին ։

Յարակատար և գերակատար ։

Я	кри-	աղաղակեալ եմ, էի ,	Мы	кри-	աղաղակեալ եմք , էաք ,
Ты	ки-	աղաղակեալ ես, էիր ,	Вы	ки-	աղաղակեալ էք , էիք ,
Онъ	валъ	աղաղակեալ է , էր ,	Они	ва-	աղաղակեալ են , էին ։
а, о, а, о,			Ѣ,	ли	

Ապառնի անկատար ։

Я буду	кри-	աղաղակելոց եմ ,	Мы будемъ	кри-	աղաղակելոց եմք ,
Ты будешь	чапь	աղաղակելոց ես ,	Вы будете	чапь	աղաղակելոց էք ,
Онъ а, о,		աղաղակելոց է ,	Они Ѣ,		աղաղակելոց են ։
будетъ			будутъ		

Ապառնի կատարեալ ։

Я закричу ,	աղաղակեցից ,	Мы закричимъ ,	աղաղակեսցուք ,
Ты закричишь ,	աղաղակեսցես ,	Вы закричите ,	աղաղակեսջիք ,
Онъ а, о, закричитъ,	աղաղակեսցէ ,	Они Ѣ, закричатъ,	աղաղակեսցեն ։

Ապառնի միոյ նուագի ։

Я крикну,	աղաղակեցից,	Мы крикнемъ,	աղաղակեսցուք,
Ты крикнешь,	աղաղակեսցես,	Вы крикнеше,	աղաղակեսջիք,
Онъ а, о, крикнетъ,	աղաղակեսցէ,	Они Ѣ, крикнутъ,	աղաղակեսցեն ։

Հրամայական եղանակ ։

Անկատար ։

Кричи ты,	աղաղակեա,	Кричите вы,	աղաղակեցէք,
Кричи онъ а, о, կամ пусть кричитъ,	աղաղակեսցէ՛,	Кричи они, Ѣ, կամ пусть кричатъ,	աղաղակեսցե՛ն ։

Կատարեալ ։

		Закричимъ мы,	աղաղակեսցուք,
Закричи ты,	աղաղակեա,	Закричите вы,	աղաղակեսջի՛ք,
Закричи онъ а, о, կամ пусть закричитъ,	աղաղակեսցէ՛,	Закричи они Ѣ, пусть закричатъ,	աղաղակեսցե՛ն ։

Միոյ նուագի ։

		Крикцемъ мы,	աղաղակեսցուք,
Крикни ты,	աղաղակեա,	Крикните вы,	աղաղակեսջի՛ք,
Крикни онъ а, о, կամ пусть крикнетъ,	աղաղակեսցէ՛,	Крикни они Ѣ, կամ пусть крикнутъ,	աղաղակեսցե՛ն ։

Աներևոյթ անկատար ։	Кричать,	աղաղակել,
կատարեալ ։	Закричать,	աղաղակել,
միոյ նուագի ։	Крикнуть,	աղաղակել ։
Ընդունելութիւն ներկայ ։	Кричащій, ая, ее,	աղաղակող ։
անկատար ։	Кричавшій, ая, ее,	աղաղակեալ,
կատարեալ ։	Закричавшій, ая, ее,	աղաղակեալ,
անցեալ միոյ նուագի ։	Крикнувшій, ая, ее,	աղաղակեալ ։
Դերբայ ներկայ ։	Крича,	աղաղակելով, կամ յաղաղակելն,
անկատար ։	Кричавши,	աղաղակելով, կամ
	кричавъ,	աղաղակեալ,

	կատարեալ •	Закричавши,	կամ
		закричавъ,	աղաղակելով •
Անցեալ	գոյ նուազէ •	Крикнувши,	աղաղակելով, կամ
		крикнувъ,	յաղաղակելն •

ՕՐԻՆԱԿ

Խոնարհման չէզոքական բայից •

Ձևոցումն առաջին •

Սահմանական եղանակի ներկայ •

Եզակի •			Յոգնակի •		
Я бываю	дви-	Շարժիմ,	Мы бываемъ	дви-	շարժիմք,
Ты бываешь	гаемъ	շարժիս,	Вы бываете	гае-	շարժիք,
Онъ а, о,	а,	շարժի,	Они ѣ,	мы	շարժին •
бываешь	о,		бываюшъ		

Անկատար •

Я былъ а, о,	շարժէի,	Мы были	շարժէաք,
Ты двиганъ	շարժէիր,	Вы двига-	շարժէիք,
Онъ а, о,	շարժէր,	Они ны	շարժէին •
а, о,		ѣ,	

Կատարեալ •

Я былъ а, о,	շարժեցայ,	Мы были	շարժեցաք,
Ты двиганъ	շարժեցար,	Вы двига-	շարժեցայք,
Онъ а, о,	շարժեցաւ,	Они ны	շարժեցան •
а, о,		ѣ,	

Կատարեալ գոյ նուազէ •

Я былъ а, о,	շարժեցայ,	Мы были	շարժեցաք,
Ты двинупъ	շարժեցար,	Вы дви-	շարժեցայք,
Онъ а, о,	շարժեցաւ,	Они нупы	շարժեցան,
а, о,		ѣ,	

Յարակատար և Գերակատար :

Я былъ а, о,	շարժեցեալ եմ, էի,	Мы были	շարժեցեալ եմք, էաք,
Ты двигиванъ	շարժեցեալ ես, էիր,	Вы дви-	շարժեցեալ էք, էիք,
Онъ а, о, а, о,	շարժեցեալ է, էր,	Они гива- ѣ, ны	շարժեցեալ են, էին .

Ապառնի անկատար :

Я буду дви-	շարժելոց եմ,	Мы будемъ дви-	շարժելոց եմք,
Ты будешь ганъ	շարժելոց ես,	Вы будете га-	շարժելոց էք,
Онъ а, о, а, о, будетъ	շարժելոց է,	Они ѣ, ны будутъ	շարժելոց են .

Ապառնի կատարեալ :

Я буду сдви-	շարժեցայց,	Мы будемъ сдви-	շարժեսցուք,
Ты будешь ганъ	շարժեսցիս,	Вы будете ганы	շարժիջիք,
Онъ а, о, а, о, будетъ	շարժեսցի,	Они ѣ, будутъ	շարժեսցին,

Ապառնի ձայ նուազէ :

Я буду дви-	շարժեցայց,	Мы будемъ дви-	շարժեսցուք,
Ты будешь нутъ	շարժեսցիս,	Вы будете ну-	շարժիջիք,
Онъ а, о, а, о, будетъ	շարժեսցի,	Они ѣ, ты будутъ	շարժեսցին .

Հրամայական եղանակ :

Անկատար :

Будь ты կամ дви-	շարժեա՛ց,	Будьте вы կամ дви-	շարժեցարո՛ւք,
пусть будетъ ганъ онъ а, о, а, о,	շարժեսցի՛,	пусть будутъ ганы они ѣ,	շարժեսցի՛ն .

Կատարեալ :

Будь ты կամ сдви-	շարժեա՛ց,	Будьте вы сдви-	շարժեցարո՛ւք,
пусть будетъ ганъ а, о, онъ а, о,	շարժեսցի՛,	пусть бу- дутъ они ѣ, ганы	շարժեսցի՛ն .

Մէյ նաւագէ

Будь ты дви- շարժեա՛ց, Будьте вы дви- շարժեսջիք,
пусть бу- нутъ շարժեսցի', пусть бу- нуты շարժեսցի՛ն.
детъ онъ а,о, а, о, дутъ они ѣ,

Աներևոյթ անկատար : Быть двигану, կամ двигаему, շարժիլ,
կատարեալ : Быть двигану, շարժիլ,
անցեալ ժամանակէ : Быть двинуту, շարժիլ.

Ընդունելութեան ներկայ : Двигаемый, ая, ое, շարժելի, կամ շարժելոց,
անկատար : Двиганный, ая, ое, շարժեցեալ,
կատարեալ : Сдвиганный, ая, ое, շարժեցեալ,
անցեալ ժամանակէ : Двинутый, ая, ое, շարժեցեալ.

Դերբայ ներկայ : Будучи двигаемъ, շարժելով, կամ
двиганъ, а, о, շարժեալ.
անկատար : Бывши կամ сдви- շարժեալ,
бывъ ганъ а,о, է շարժիլն.
կատարեալ : Бывши կամ сдви- շարժեալ,
бывъ ганъ а,о, է շարժիլն.
անցեալ ժամանակէ : Бывши կամ дви- շարժեալ,
бывъ нутъ а,о, է շարժիլն.

Օրինակ երկրորդ :

Կրաւորական բայի :

Սահմանական եղանակի ներկայ :

Եզակի :		Յոգնակի :	
Я бываю му-	տանջիմ,	Мы бываемъ му-	տանջիմք,
Ты бываешь чимъ	տանջիս,	Вы бываете чи-	տանջիք,
Онъ а, о, а, о, бываетъ	տանջի,	Они ѣ, мы бываютъ	տանջին.

Անկատար:

Я былъ	տանջէի,	Мы были	տանջէաք,
Ты а, о,	տանջէիր	Вы муче-	տանջէիք,
Онъ мученъ	տանջէր,	Они ны	տանջէին.
а, о, а, о,		Ѣ,	

Անցեալ:

Я былъ а, о,	տանջեցայ,	Мы были	տանջեցաք,
Ты замученъ	տանջեցար,	Вы заму-	տանջեցայք,
Онъ а, о,	տանջեցաւ,	Они чены	տանջեցան.
а, о,		Ѣ,	

Յարակատար և գերակատար:

Я былъ	տանջեցեալ եմ, էի,	Мы были	տանջեցեալ եմք, էաք.
Ты а, о,	տանջեցեալ ես, էիր,	Вы мучи-	տանջեցեալ էք, էիք,
Онъ мучи-	տանջեցեալ է, էր,	Они ваны	տանջեցեալ են, էին.
а, о, ванъ а, о,		Ѣ,	

Ապառնի անկատար:

Я буду му-	տանջելոց եմ,	Мы будемъ му-	տանջելոց եմք,
Ты будешь ченъ	տանջելոց ես,	Вы будете че-	տանջելոց էք,
Онъ а, о, а, о,	տանջելոց է,	Они Ѣ, ны	տանջելոց են.
будетъ		будутъ	

Ապառնի կատարեալ:

Я буду заму-	տանջեցայց,	Мы будемъ за-	տանջեսցուք,
Ты будешь ченъ	տանջեսցիս,	Вы будете му-	տանջեսջիք,
Онъ а, о, а, о,	տանջեսցի,	Они Ѣ, че-	տանջեսցին.
будетъ		будутъ нь	

Հրամայական եղանակ:

Անկատար:

Будь ты му-	տանջեա՛ց,	Будьте вы муче-	տանջեսցո՛ւք,
пусть бу- ченъ	տանջեսցի՛,	пусть бу- ны	տանջեսցի՛ն.
детъ онъ а, о, а, о,		дутъ они Ѣ,	

Կատարեալ :

Будь ты заму- տանջեա՛ց, Будьте вы заму- տանջեցարո՛ւք.
пусть бу- ченъ տանջեսցի՛, пусть бу- чены տանջեսցի՛ն.
детъ онъ а,о, а, о, дутъ они ѣ,

Աներևոյթ անկատար : Быть мучену, կամ мучиму, տանջիլ,
կատարեալ : Быть замучену, տանջիլ.

Ընդունելութիւն ներկայ : Мучимый, ая, ое, տանջելի, տանջելոց,
անկատար : Мученный, ая, ое, տանջեալ, տանջեցեալ,
կատարեալ : Замученный, ая, ое, տանջեալ, տանջեցեալ,

Դերբայ ներկայ : Будучи мучимъ, տանջելով, կամ
мученъ а, о, ի տանջիլն,
անկատար : Бывши, կամ, мученъ ի տանջիլն,
бывъ а, о, տանջեալ,
կատարեալ : Бывши, կամ, замученъ ի տանջիլն,
бывъ а, о, տանջեալ :

Գիտելի է. զի մի ոււսդի ժամանակն (однократное) բայիս бываю мучимъ, տանջիմ, պակասի յամ խոնարհմունս և յեղանակս յիւրաքանչիւր Թիւս, որպէս յայտ է 'ի վերոգրեալ օրինակէդ.

Յօրդունս տաջին փակէ ի ներև զամ բայս, որոց երկրորդ դէմ եղակի Թուոյ սահմանական եղանակին ներկայի յանգի 'ի ешь, համդերձ վերջընԹեր ձայնաւոր տառին. որ :

Учреждаю, учреждаешь, (ներգ.) հաստատեմ. կարգեմ. սահմանեմ. думаю, думаешь, (չէզոք.) կարծեմ. խորհիմ. խոկամ. желаю, желаешь, (ներգ.) ցանկամ. տենչամ. բաղձամ. мѣняю, мѣняешь, (ներգ.) փոխեմ. փոփոխեմ. чернѣю, чернѣешь, (չէզ.) սևանամ. мою, моешь, (ներգ.) լուանամ. ломаю, ломаешь, բեկանեմ. խորտակեմ. пою, поешь, (ներգ.) երգեմ. եղանակեմ. նուագեմ. рою, роешь, (ներգ.) փորեմ. копаю, копаешь, (ներգ.

պեղեմ։ сооружаю, сооружаешь, (Ներգ․) կանգնեմ։ կառուցանեմ։ շինեմ։ пользую, пользуешь, (Ներգ․) շահիմ։ օգտիմ։

Նոյն յաջորդ բայքդ ոչ հետևեն սմին ։

Клею, клеишь, (Ներգ․) սոսնձեմ։ дою, доишь, (Ներգ․) կթեմ։ (զկաթն․) пою, поишь, (Ներգ․) արբուցանեմ։ տամ ըմպել։ строю, строишь, (Ներգ․) կառուցանեմ։ կանգնեմ։
покою, покоишь, (Ներգ․) հանգուցանեմ։ հանգստացուցանեմ։
стою, стоишь, (Չէզոք․) կանգնիմ։ կայանամ։ стóю, стóишь, (Չէզոք․) արժեմ։ двою, двоишь, (Ներգ․) կրկնապատկեմ։ трою, троишь, (Ներգ․) երեքկնեմ։ եռապատկեմ։

Յանգեալքս 'ի бу, ву, гу, ду, зу, ку, ну, пу, ру, су, ту, պատշաճին նոյնպէս առաջին լծորդութե․ որ ։
зову, зовешь, (Ներգ․) կոչեմ։ հրաւիրեմ։ անուանեմ։ стригу, стрижешь, (Ներգ․) կտրեմ։ խուզեմ։ веду, ведешь, (Ներգ․) ածեմ։ առաջնորդեմ։ лѣзу, лѣзешь, (Չէզոք․) ելանեմ 'ի վեր։ грызу, грызешь, (Ներգ․) կրծեմ։ խածատեմ։ խայթեմ։ сѣку, сѣчешь, (Ներգ․) ծեծեմ։ ձաղկեմ։ հատանեմ։ пахну, пахнешь (Չէզոք․) բուրեմ։ արձակեմ զհոտ։ жму, жмешь, (Ներգ․) ճնշեմ։ սեղմեմ։ քամեմ։ деру, дерешь, խլեմ։ պատառեմ։ несу, несешь, (Ներգ․) տանիմ։ բերեմ։ կրեմ։ ածեմ զձու։ цвѣту, цвѣтешь, (Չէզոք․) ծաղկիմ։ плету, плетешь, (Ներգ․) հիւսեմ։ чту, чтешь, (Ներգ․) ընթեռնում։

Նոյն հետագայքդ խոտորին ։

Бѣгу, бѣжишь, վազեմ։ փախչիմ։ чту, чтишь, (Չէզոք․) պատուեմ։

Եւ յանգեալքն 'ի жду, են այսոքիկ ։

Врежу, вредишь, (Ներգ․) վնասեմ։ վնաս հասուցանեմ։ кажду, кадишь, (Ներգ․) խունկ արկանեմ։ нужду, нудишь, (Ներգ․) ստիպեմ։ բռնադատեմ։ тружу, трудишь, (Ներգ․) աշխատ առ-

նեմ ։ Լծորդումն երկրորդ փակէ ի ներքս զբայս, որք յերկրորդ դէմս եզակի թուոյ սահմանական եղանակի ներկայի յանգին 'ի ишь, համդերձ վերջընթեր բաղաձայն տառիւք. օր ։

Киплю, кипишь, եռամ ։ хвалю, хвалишь, (Ներգ ։) գովեմ ։ գրուատեմ ։ ներբողեմ ։ виню, винишь, (Ներգ ։) մեղապարտ առնեմ ։ ստգտանեմ ։ храню, хранишь, (Ներգ ։) պահեմ, պահպանեմ ։ говорю, говоришь, (Ներգ ։) խօսիմ ։ ասեմ ։ острю, остришь, (Ներգ ։) սրեմ ։ спорю, споришь, (Չէզոք ։) վիճեմ ։ կագեմ ։

Այլ հետևորդ բայքդ զարտուղին ։

Дремлю, дремлешь, (Չէզոք ։) նիրհեմ ։ колеблю, колеблешь, (Ներգ ։) տարաբերեմ ։ տատանեմ ։ каплю, каплешь, (Ներգ ։) կաթեմ ։ կաթիմ ։ կաթեցուցանեմ ։ спелю, спелешь, (Ներգ ։) պարզիմ ։ սփռեմ ։ տարածեմ ։ յատակեմ ։ քարայատակ առնեմ ։ орю, орешь, (Ներգ ։) վարեմ ։ հերկեմ ։ տրորեմ ։ գոչեմ ։ գոռամ ։

Որք յանգին 'ի жу, чу, шу, щу, են երկրորդ լծորդութե. օր ։
Вижу, видишь, (Ներգ ։) տեսանեմ ։ мучу, мучишь, (Ներգ ։) տանջեմ ։ խոշտանգեմ ։ լլկեմ ։ плачу, плашишь; (Ներգ ։) կարկատեմ ։ плачу, плашишь, (Ներգ ։) հատուցանեմ ։ վճարեմ ։ փոխարինեմ ։ нижу, низишь, (Ներգ ։) նուաստացուցանեմ ։ ցածուցանեմ ։ тѣшу, тѣшишь, (Ներգ ։) մխիթարեմ ։ мщу, мстишь, (Չէզոք ։) խնդրեմ ։ կամ պահանջեմ զվրէժ ։ мощу, мостишь, (Ներգ ։) սալայատակ յարդարեմ ։

Բայց 'ի յաջորդ բայիցդ ։

Вяжу, вяжешь, (Ներգ ։) կապեմ ։ кажу, кажешь, (Ներգ ։) խրնկեմ ։ лижу, лижешь, (Չէզոք ։) լիզում ։ мажу, мажешь, (Ներգ ։) օծանեմ ։ ржу, ржешь, (Չէզոք ։) խնճեմ ։ վրնջեմ ։ рѣжу, рѣжешь, (Ներգ ։) կտրեմ ։ հատանեմ ։ քանդակեմ ։ սպանանեմ ։ դժուարագիւտ լինիմ ։ алчу, алчешь, (Չէզոք ։) քաղցնում ։ плачу,

плачешь, (Չէզոք ։) լամ։ ողբամ։ ողամ։ прячу, прячешь, (Ներգ ։) Թագուցանեմ։ գաղեմ։ хочу, хочешь, (Չէզոք ։ ։) կամիմ։ пашу пашешь, (Ներգ ։) արօրադրեմ։ հերկեմ։ пишу, пишешь, (Ներգ ։, գրեմ ։ գծագրեմ։ чешу, чешешь, (Ներգ ։) սանտրեմ։ блещу) блещешь, (Չէզոք ։) փայլատակեմ։ փայլեմ։ ищу, ищешь, (Ներգ ։) որոնեմ։ հետազօտեմ клевещу, клевещешь, (Ներգ ։) ստգտանեմ։ մեղադրեմ։ բամբասեմ։ свищу, свищешь, (Չէզոք ։) շչեմ։ սուլեմ։ трепещу, трепещешь, (Չէզոք ։) սարսիմ, դարհուրիմ։ դողամ։

Յաղագս անկանոն բայից ։

Անկանոն բայք են այնք, որք ՚ի վերոյ եդեալ օրինակացդ երկուց ըծորդուեց զարտուղին ։ Անկանոն բայք բազմին ա ։ ՚Ի պէսպիսութէ վերջաւորութեց, որ ՚ի դէմս ոմանց ժամանակաց ․ որպ ։ Ѣмъ, ուտեմ․ шелъ, երթայր, կամ գնայր ․ дамъ, տաց ․ բ ։ ՚Ի փոխառութէ ոմանց ժամանակաց, որ ՚ի մերձաւոր նշանակութէ այլոց բայից, որոց ոչ ունելով զժամանակս ինչ, յայլոց ընդունին ․ որպ ։ բայս брать, առնուլ ․ ՚ի կատարեալ ժամանակի լինի взялъ, առի, յապառնի ժամանակի լինի возьму, առից ։

Խոնարհմունք անկանոն բայից ։

Աներևոյթ	անկատար ։	Ложиться,	Ընկողմանել,
	կատարեալ ։	Лечь,	ընկողմանել,
	յաճախական ։	Ложиться,	ընկողմանել ․

Սահմանական եղանակի ներկայ ։

Եզակի ։		Յոգնակի ։	
Я ложусь,	Ընկողմանիմ,	Мы ложимся,	ընկողմանիմք,
Ты ложишься,	ընկողմանիս,	Вы ложитесь,	ընկողմանիք,
Онъ а, о, ложится,	ընկողմանի,	Они ѣ, ложатся,	ընկողմանին ․

Անկատար.

Я ложился,	ընկողմանէի,	Мы ложи-	ընկողմանէաք,
Ты лася,	ընկողմանէիր,	Вы лися	ընկողմանէիք,
Онъ, лэся, а, о	ընկողմանէր,	Они, ѣ	ընկողմանէին.

Կատարեալ.

Я легъ,	ընկողմանեցայ,	Мы лег-	ընկողմանեցաք,
Ты легла,	ընկողմանեցար,	Вы ли	ընկողմանեցայք,
Онъ, легло, а, о	ընկողմանեցաւ,	Они, ѣ	ընկողմանեցան.

Յարակատար և գերակատար.

Я лажи-	ընկողմանեալ եմ, էի,	Мы ла-	ընկողմանեալ եմք, էաք,
Ты вался,	ընկողմանեալ ես, էիր,	Вы жи-	ընկողմանեալ էք, էիք,
Онъ, валася, а, о валося,	ընկողմանեալ է, էր,	Они, ва- ѣ лися	ընկողմանեալ են, էին.

Ապառնի անկատար.

Я буду ло-	ընկողմանեցայց,	Мы будемъ ло-	ընկողմանեսցուք,
Ты будешь, жить-	ընկողմանեսցիս,	Вы будете жить-	ընկողմանեսջիք,
Онъ, а, о ся будетъ	ընկողմանեսցի,	Они, ѣ ся будутъ	ընկողմանեսցին.

Ապառնի կատարեալ.

Я лягу,	ընկողմանեցայց,	Мы ляжемъ,	ընկողմանեսցուք,
Ты ляжешь,	ընկողմանեսցիս,	Вы ляжете,	ընկողմանեսջիք,
Онъ, а, о ляжетъ,	ընկողմանեսցի,	Они, ѣ лягутъ,	ընկողմանեսցին.

Հրամայական եղանակ անկատար.

Ложись,	ընկողմանեա՛,	Ложитесь	ընկողմանեցարո՛ւք,
пусть онъ, а, о ложится,	ընկողմանեսցի՛,	пусть они, ѣ ложатся,	ընկողմանեսցի՛ն.

Ապաքէալ :

		Ляжемъ,	ընկողմանեսցուք,
Лягъ,	ընկողմանեաց,	Лягте,	ընկողմանեսջի՛ք,
пусть онъ, а, о		пусть они, ѣ	
ляжетъ,	ընկողմանեսցի՛,	лягутъ,	ընկողմանեսցին .

Ընդունելութիւն ներկայ : Ложащійся, ընկողմանօղ,
անկատար : Ложившійся, ընկողմանեալ,
կատարեալ : Легшій, ընկողմանեալ .

Դերբայ ներկայ : Ложася, ընկողմանելով,
անկատար : Ложившись, ընկողմանելով, և ընկողմանելն,
կատարեալ : Легши, ընկողմանելով, կամ ընկողմանեալ :

Անկանոն բայս Давать, տալ՝ խոնարհի այսպէս :

Աներևոյթ անկատար : Давать, Տալ,
կատարեալ : Дать, տալ,
յաճախական : Давывать, տալ .

Սահմանական եղանակի ներկայ :

Եզակի :		Յոգնակի :	
Я даю,	Տամ,	Мы даемъ,	տամք,
Ты даешь,	տաս,	Вы даете,	տայք,
Онъ, а, о		Они, ѣ	
даетъ,	տայ .	даютъ,	տան .

Անկատար :

Я давалъ	տայի,	Мы дава-	տայաք,
Ты а,	տայիր,	Вы ли	տայիք,
Онъ, о	տայր .	Они,	տային .
а, о,		ѣ	

Կատարեալ ։

Я далъ, а, о,	ետու,	Мы дали	տուաք,
Ты	ետուր,	Вы	ետուք,
Онъ, а, о	ետ,	Они, ѣ	ետուն ։

Յարակատար և Գերակատար ։

Я давывалъ	տուեալ եմ, էի,	Мы давывали	տուեալ եմք, էաք,
Ты	տուեալ ես, էիր,	Вы	տուեալ էք, էիք,
Онъ, а, о	տուեալ է, էր,	Они, ѣ	տուեալ են, էին ։

Ապառնի անկատար ։

Я буду давать	տալոց եմ,	Мы будемъ давать	տալոց եմք,
Ты будешь	տալոց ես,	Вы будете	տալոց էք,
Онъ, а, о будетъ	տալոց է,	Они, ѣ будутъ	տալոց են ։

Ապառնի կատարեալ ։

Я дамъ,	տաց,	Мы дадимъ,	տացուք,
Ты дашь,	տացես,	Вы дадите,	տաջիք,
Онъ, а, о дастъ,	տացէ,	Они, ѣ дадутъ,	տացեն ։

Հրամայական անկատար ։

Давай ты,	տուր,	Давайте вы,	տուք,
пусть онъ, а, о даетъ,	տացէ,	пусть они, ѣ даютъ,	տացեն ։

Կատարեալ ։

Дай ты,	տուր,	Дайте вы,	տուք,
пусть, онъ а, о дастъ,	տացէ,	пусть они, ѣ дадутъ,	տացեն ։

Ընդունելութիւն ներկայ ։ Дающій, տուօղ,
անցեալ ։ Дававшій, տուեալ,
կատարեալ ։ Давшій, տուեալ ։
Դերբայ ներկայ ։ Дая, տալով, կամ ի տալն,
անցեալ ։ Дававшій, въ, տալով, կամ ի տալն,
կատարեալ ։ Давши, въ, տալով, կամ ի տալն ։

Անկանոն բայս идти, երթալ, գնալ կամ գալ, խոնարհի այսպէս ։

Աներեւոյթ անցեալ ։ Идти, Երթալ,
կատարեալ ։ Пойти, երթալ ։

Սահմանական եղանակի ներկայ ։

Եզակի ։		Յոգնակի ։	
Я иду,	Երթամ,	Мы идемъ,	երթամք ։
Ты идешь,	երթաս,	Вы идете,	երթայք,
Онъ, а, о идетъ,	երթայ,	Они, ѣ идутъ,	երթան ։

Անցեալ ։

Я шелъ,	երթայի,	Мы шли	երթայաք,
Ты шла,	երթայիր,	Вы	երթայիք,
Онъ, шло, а, о	երթայր,	Они, ѣ,	երթային ։

Կատարեալ ։

Я пошелъ,	չոգայ,	Мы пошли	չոգաք,
Ты пошла,	չոգար,	Вы	չոգայք,
Онъ, пошло, а, о,	չոգաւ,	Они ѣ	չոգան ։

Ապառնի անցեալ ։

Я буду идти երթալոց եմ, Мы будемъ идти երթալոց եմք,

Ты будешь иппи	երթալոց ես ,	Вы будете ип-	երթալոց էք ,
Онъ, а, о		Они, Ѣ пи	
будепъ	երթալոց է ,	будупъ	երթալոց են .

Ապառնի կատարեալ :

Я пойду ,	երթայց ,	Мы пойдемъ ,	երթիցուք ,
Ты пойдешь,	երթիցես ,	Вы пойдете,	երթիջիք ,
Онъ, а, о		Они, Ѣ	
пойдетъ ,	երթիցէ ,	пойдупъ ,	երթիցեն .

Հրամայական եղանակ :

Иди ты երթ՛ , երթիջի՛ր , կա՛մ երթիցե՛ս ,
пуспь онъ а , о идепъ, երթիցէ ,
Идипе вы , երթա՛յք , երթիջի՛ք ,
пуспь они, Ѣ идупъ , երթիցե՛ն .

Կատարեալ :

Пойдемъ , երթիցո՛ւք ,
Поди пы , երթ՛ , (կամ ե՛կ ,) Подипе вы , երթա՛յք , (կամ եկա՛յջի՛ք)
пуспь онъ а , о пой- пуспь они , Ѣ пой-
депъ , երթիցէ ; (կամ եկեսցէ՛ , дупъ, երթիցե՛ն , (կամ եկեսցե՛ն .)

Ընդունելութիւն ներկայ : Идущій , երթօղ ,
անցեալ : Шедшій , երթեալ ,
կատարեալ : Пошедшій , երթեալ .

Դերբայ ներկայ : Идя , идучи , երթալով , ի երթալն ,
անցեալ : Шедши, шедъ, երթալով , ի երթալն ,
կատարեալ : Пошедши , пошедъ , երթալով , ի երթալն :

Բայս иппи երթալ , գնալ , կամ գալ , ոչ ունի գլխաւորակատար , և գերակատար ժամանակ :

Շնկանոն բայս Ѣсть, ուտել՝ խոնարհի այսպէս։

Աներևոյթ անկատար։ Ѣсть, Ուտել,
կատարեալ։ Съѣсть, ուտել,
յաճախական։ Ѣдать, ուտել։

Սահմանական եղանակի ներկայ։

Եզակի։		Յոգնակի։	
Я ѣмъ,	Ուտեմ,	Мы ѣдимъ,	ուտեմք,
Ты ѣшь,	ուտես,	Вы ѣдите,	ուտէք,
Онъ, а, о ѣстъ,	ուտէ,	Они, ѣ ѣдятъ,	ուտեն.

Անկատար։

Я ѣлъ,	ուտէի,	Мы ѣли	ուտէաք,
Ты ла,	ուտէիր,	Вы	ուտէիք,
Онъ, а, о ло,	ուտէր,	Они, ѣ	ուտէին.

Կատարեալ։

Я съѣлъ,	կերայ,	Мы съѣли,	կերաք,
Ты ла,	կերար,	Вы	կերայք,
Онъ, а, о ло,	կերաւ,	Они, ѣ	կերան.

Յարակատար և Գերակատար։

Я ѣдалъ,	կերեալ եմ, էի,	Мы ѣда-	կերեալ եմք, էաք,
Ты а,	կերեալ ես, էիր,	Вы ли	կերեալ էք, էիք,
Онъ, о	կերեալ է, էր,	Они,	կերեալ են, էին.
а, о		ѣ	

Ապառնի անկատար։

Я буду ѣсть	ուտելոց եմ,	Мы будемъ ѣсть	ուտելոց եմք,
Ты будешь	ուտելոց ես,	Вы будете	ուտելոց էք,
Онъ, а, о будетъ	ուտելոց է,	Они, ѣ будутъ,	ուտելոց են,

Ապառնի կատարեալ։

Я съѣмъ,	կերայց,	Мы съѣдимъ,	կերիցուք,
Ты съѣшь,	կերիցես,	Вы съѣдите,	կերիջիք,
Онъ, а, о съѣсть,	կերիցէ,	Они, ѣ съѣдятъ,	կերիցեն.

Հրամայական եղանակ։

Ѣшь ты,	կե՛ր,	Ѣшьте,	կերէ՛ք,
пусть онъ, а, о ѣстъ,	կերիցէ՛,	пусть они, ѣ ѣдятъ,	կերիցե՛ն.

Կատարեալ։

		Съѣдимъ,	կերիցո՛ւք,
Съѣшь,	կե՛ր,	Съѣшьте,	կերիջի՛ք,
пусть онъ, а, о съѣстъ,	կերիցէ՛,	пусть они, ѣ съѣдятъ,	կերիցե՛ն.

Ընդունելութեան ներկայ։	Ѣдящій, և ядущій,	կերող, կամ ուտող,
անցեալ։	Ѣвшій,	կերեալ,
կատարեալ։	Съѣвшій,	կերեալ.
Դերբայ։	Ѣдя, և ядя,	ուտելով, կամ յուտելն,
	Ѣвши, въ,	ուտելով, կամ յուտելն,
	Съѣвши, въ,	յուտելն, կամ կերեալ։

Անկանոն բայս вести, ածել, տանել, կամ առաջնորդել՝ խոնարհի այսպէս։

Աներևոյթ անցեալ։	Водить, вести,	Ածել,
կատարեալ։	Свести,	ածել,
յաճախական։	Важивать,	ածել.

Սահմանական եղանակի ներկայ։

Եզական։		Յոգնական։	
Я веду,	Ածեմ,	Мы ведемъ,	ածեմք,
Ты ведешь,	ածես,	Вы ведете,	ածէք,
Онъ, а, о ведетъ,	ածէ,	Они, ѣ ведутъ,	ածեն.

Անկատար։

Я	велъ,	ածէի,	Мы	вели	ածէաք,
Ты	ла,	ածէիր,	Вы		ածէիք,
Онъ,	ло,	ածէր,	Они,		ածէին.
а, о			Ѣ		

Կատարեալ։

Я	свелъ,	ածի,	Мы	свели	ածաք,
Ты	ла,	ածեր,	Вы		ածին,
Онъ,	ло,	էած, կմ ած,	Они,		ածին.
а, о			Ѣ		

Յարակատար և Գերակատար։

Я	важи-	ածեալ եմ, էի,	Мы	важи-	ածեալ եմք, էաք,
Ты	валъ	ածեալ ես, էիր,	Вы	вали	ածեալ էք, էիք,
Онъ, а, о		ածեալ է, էր,	Они,		ածեալ են, էին.
а, о			Ѣ		

Ապառնի անկատար։

Я буду	вестъ	ածելոց եմ,	Мы будемъ	вестъ	ածելոց եմք,
Ты будешь		ածելոց ես,	Вы будете		ածելոց էք,
Онъ, а, о		ածելոց է,	Они, Ѣ		ածելոց են.
будетъ			будутъ		

Հրամայական եղանակ անկատար։

Веди ты,	ա՛ծ,	Ведите вы,	ածէ՛ք,
пустъ онъ, а, о ведетъ,	ածցէ՛,	пустъ они, Ѣ ведутъ,	ածցե՛ն.

Ընդունելութիւն ներկայ։	Ведущій,	ածող,
անկատար։	Ведшій,	ածեալ,
յարակատար և գերակատար։	Важивавшій,	ածեալ.

Դերբայ ներկայ։	Ведя, ведучи,	ածելով, ը ածելն,
անցեալ։	Ведши, ведъ,	ածելով, ը ածելն, ածեալ.

Գիտելի է. զի Է. այսու օրինակաւ խոնարհին բայքդ՝ блюсть, պահպանել, կամ զգուշանալ, блюду, պահպանեմ, կամ զգուշանամ. прясть, մանել, пряду, մանեմ:

Անկանոն բայս цвѣсть, ծաղկիլ՝ խոնարհի այսպէ՛ս:

Աներեւոյթ անկատար: Цвѣсть, Ծաղկիլ.

Սահմանական եղանակի ներկայ:

Եզակի:		Յոգնակի:	
Я цвѣту,	Ծաղկիմ,	Мы цвѣтемъ,	ծաղկիմք,
Ты цвѣтешь,	ծաղկիս,	Вы цвѣтете,	ծաղկիք,
Онъ а, о цвѣтетъ,	ծաղկի,	Они, ѣ цвѣтутъ,	ծաղկին.

Անկատար:

Я цвѣлъ,	ծաղկէի,	Мы цвѣли	ծաղկէաք,
Ты ла,	ծաղկէիր,	Вы	ծաղկէիք,
Онъ ло, а, о	ծաղկէր,	Они, ѣ	ծաղկէին.

Ապառնի:

Я буду цвѣсть	ծաղկեցայց,	Мы будемъ цвѣсть	ծաղկեսցուք,
Ты будешь	ծաղկեսցիս,	Вы будете	ծաղկեսջիք,
Онъ, а, о будетъ	ծաղկեսցի,	Они, ѣ будутъ	ծաղկեսցին.

Հրամայական եղանակ:

Цвѣти,	ծաղկեա́ց,	Цвѣтите,	ծաղկեցարո́ւք,
пусть онъ, а, о цвѣтетъ,	ծաղկեսցէ,	пусть они, ѣ цвѣтутъ,	ծաղկեսցե՛ն.

Ընդունելութիւն ներկայ: Цвѣтущій, ծաղկող,
անցեալ: Цвѣтшій, ծաղկեալ:

Դերբայ. Цвѣтя, цвѣтущій, ծաղկելով, կամ է ծաղկելն,
Цвѣтши, ծաղկելով, է ծաղկելն, ծաղկեալ.

Ըստ այսմ խոնարհին և հետագայ բայքդ՝ гнѣсть, սեղմել, ճնշել, և՝ խուել, гнѣту, սեղմեմ, և՝ խուեմ. плесть, հիւսել, плету, հիւսեմ. честь, ընթեռնուլ, чту, ընթեռնում.

Անկանոն բայս՝ печь, եփել, կամ թխել՝ խոնարհի այսպէս.

Աներևոյթ անկատար. Печь, Եփել,
յաճախական. Пекать, եփել.

Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի.		Յոգնակի.	
Я пеку,	Եփեմ,	Мы печемъ,	եփեմք,
Ты печешь,	եփես,	Вы печете,	եփէք,
Онъ, а, о печетъ,	եփէ.	Они, ѣ пекутъ,	եփեն.

Անկատար.

Я пекъ,	եփէի,	Мы пекли	եփէաք,
Ты ла,	եփէիր,	Вы	եփէիք,
Онъ, ло, а, о	եփէր,	Они, ѣ	եփէին.

Յարակատար և գերակատար.

Я пекалъ,	եփեալ եմ, էի.	Мы пекали	եփեալ եմք, էաք,
Ты ла,	եփեալ ես, էիր,	Вы	եփեալ էք, էիք,
Онъ, ло, а, о	եփեալ է, էր,	Они, ѣ	եփեալ են, էին.

Ապառնի.

Я буду печь	եփելոց եմ,	Мы будемъ печь	եփելոց եմք,
Ты будешь	եփելոց ես,	Вы будете	եփելոց էք,
Онъ, а, о 6 удетъ	եփելոց է,	Они, ѣ будутъ	եփելոց են.

Հրամայական եղանակ ։

Пеки ты, եփեա՛, Пеките вы, եփեցէ՛ք,
пусть онъ, а, о. печетъ, եփեսցէ՛, пусть они, ѣ пекутъ, եփեսցե՛ն ։

Ընդունելութիւն ներկայ ։ Пекущій, եփող ։
անցեալ ։ Пекшій, եփեալ ։

Դերբայ ներկայ ։ Печа, եփելով, յեփելն,
անցեալ ։ Пекши, եփելով, յեփելն, եփեալ ։

Ըստ այսմ օրինակի խոնարհին և յաջորդ բայքդ՝ влечь, ձգել, (քարշելով տանիլ, կամ բռնութբ ածել ։) влеку, ձգեմ, влечешь, ձգես ։ сѣчь, ծեծել, ձաղկել, հատանել, խայթել, сѣчешь, ծեծես ։ течь, հոսիլ, կամ գնալ (ջրոյ) կամ կաթել, և հեղեղուկ իրաց ըստ ծակտիս արտաքս թորիլ, теку, հոսիմ, течешь, հոսիս ։ толочь, լեսուլ, լսել, կամ ծեծել, толку, լեսում, толчешь, լեսուս ։ Գիտելի է ։ զի 'ի վերոյեդեալ բայիցդ՝ են՝ որք անկանոն համարին առ մեզ ։ և են՝ որք կանոնաւորք ։ իսկ առ ռուսս առ հասարակ են անկանոն ։ ըստ որում եդան 'ի վերոյ ։

Գիտելիք ինչ 'ի վր անցելոյն բայից ։

Գիտելի է Ա ։ Զի ներկայ ժամանակն է երբեմն սկիզբն և գլուխ 'ի խոնարհմունս բայից ։ Բ ։ Զի անցեալ անկատարն բղխի յառաջին և յերրորդ դիմաց ներկայ ժամանակի, և յանգի ա ։ 'ի алъ, ялъ. բ ։ 'ի илъ, ылъ. գ ։ 'ի олъ, улъ. դ ։ 'ի ѣлъ, елъ.

Գ ։ Անցեալ կատարեալն կազմի յանկատարէն՝ յաւելլով 'ի նա ըստ մեծի մասին զմի 'ի յաջորդ նախադրութեանցդ ։ Այս ։ воз, вз, вы, в, до, за, из, на, низ, о, об, от, по, пере, под, при, про, раз, со, с, у.

Յայս կատարեալ ժամանակէ ծագին այլ կատարեալ ժամանակք յամենայն իսկ խոնարհմունս ։

Դ ։ Անցեալ միոյ նուագի ժամանակն յանգի 'ի վանկս нуль, յորմէ

և ըղձական բովանդակ միոյ նուագի ժամանակք 'ի խոնարհմունս բայից ։

Ե ։ Յարակատար և գերակատար ժամանակքն ելք 'ի բազումս յանգին 'ի ивалъ, կամ ывалъ, մերթ եւս 'ի валъ, алъ. Բայց երբ չունի բայն զայսոսիկ վերջաւորութիւնս 'ի յարակատար և 'ի գերակատար ժամանակս, յայնժամ յարի յանկատար ժամանակն էական բայիս 'ի չէզոքական սեռի бывало, լինէի, լինէիր, լինէր, կամ լեալ եմ, լեալ ես, լեալ է. լեալ էի, լեալ էիր, լեալ էր ։

Զ ։ Ապառնի անկատարն կազմի յաներևոյթ եղանակէ և 'ի բայէդ буду, և стану, եղէց. որ. буду ходить, գնացից. стану работать, ծառայեցից, կամ ծառայելոց եմ ։

Է ։ Ապառնի կատարեալն զօդեալ նախադրութք համդերձ ը կատարեալ ժամանակի, ընդունի զվերջաւորութիւնս ներկայի ։

Ը ։ Ապառնին միոյ նուագի յանգի 'ի վանկս ну, և բաղկանայ յանցեալ միոյ նուագի ժամանակէ՝ 'ի բաց բարձմամբ տառիցս՝ лъ.

Դարձեալ դիտելի է Ա ։ Զի հրամայական եղանակն յանկատար և 'ի կատարեալ ժամանակս յանգի 'ի й, и, կամ ь. բայց 'ի միոյ նուագի ժամանակն 'ի ни, нь. Բ ։ 'Ի կատարեալ և 'ի միոյ նուագի ժամանակս ը յոգնականին 'ի կէր ածի առաջին դէմն ։

Գ ։ Զի անկատարն աներևոյթ եղանակի, կատարեալն և միոյ նուագի ժամանակքն կազմին 'ի նոյն իսկ ժամանակաց սահմանական եղանակի. փոխելով ելք 'ի բազումս զտառս лъ, 'ի ть. և եւ՝ 'ի բայս յանգեալս 'ի гу, և ку, աներևոյթ եղանակն ընդունի զտառս чь.

Դ ։ Զի ներկայ ժամանակն ընդունելութե յերկաքանչիւր լծորդութս եւ կազմի յերրորդ դիմաց յոգնակի սահմանականի ներկայի, փոխելով զտառս ть, 'ի щiй.

Ե ։ Անցեալ անկատար, կատարեալ և միոյ նուագի ժամանակքն ընդունելութե կազմին 'ի նոյն իսկ ժամանակաց սահմանական եղանակի, փոխելով զտառս лъ, 'ի вшiй. բայց մերթ եւս 'ի шiй, համդերձ այլով նախընթաց բաղաձայն տառիւ ։

Դ. Ներկայ ժամանակն դերբայի յանգի 'ի a, я, կամ чи, և բա-ղադրի 'ի բայս առաջին լծորդութե յառաջին դիմաց եզակի ներկայի փոխելով զվերջաւորեալ տառդ y, 'ի a, կամ я. իսկ 'ի բայս երկրորդ լծորդութե բաղադրի յերրորդ դիմաց յոգնակի Թուոյ:

Ե. Անկատար, կատարեալ և միոյ նուագի ժամանակքն դերբայի բաղկանան 'ի նոյն իսկ ժամանակաց սահմանականին և յանգին 'ի въ և 'ի ши, համդերձ նախընթաց տառիւ в, կամ այլով բաղձայն տառիւ:

Զ. Դերբայք ևս 'ի կատարեալ ժամանակի միօրինակ յանգին ներ-կայիւն համդերձ. օր. возненавидя, ատելով. примирясь, հաշտելով. եւն:

Գոյականի պատշաճեալ կրաւորական բայից:

Գիտելի է. Ա: Զի սահմանականի ներկայն կրաւորական բային յան-գի իբրև զներգործականի յոգնակի առաջին դէմն ներկային յաւելու-էական բայդ՝ есмь; եմ, գոմ, կամ бываю, լինիմ, եղանիմ:

Բ. Բազում մի բայք յանգին յայսմ ժամանակի 'ի омъ. օր. блюдомъ бываю, պահպանիմ, պահիմ. եւն:

Գ. Բայք, որք ոչ ընդունին զվերջաւորութիւն мъ, 'ի կիր ածին ձայ-նակրականաւ կամ ներգործականաւ. օր. փոխանակ ասելոյ онъ почи-таемъ есть, լաւ ևս է ասել, онъ почитается, նա համարի կամ պատուի. կամ его почитаютъ. եւն:

Դ. Անցեալ և ապառնի ժամանակք կազմին յանցեալ ժամանա-կաց ներգործականին, փոխեալ զտառդ лъ, 'ի нъ, կամ 'ի тъ, և յաւելլով զէական բայդ՝ былъ, էի, էիր, էր. կամ եղէ, եղեր; և буду, եղէց. Իսկ եթէ բայ ինչ չունիցի զայսպիսի վերջաւո-րութիւն, 'ի գործ ածին նոքին վերջաւորութիւն мъ ներկայ ժամանակի:

Ե. Էական բայդ՝ былъ 'ի կատարեալ և 'ի միոյ նուագի ժամանա-կս լինի 'ի բազում Թուոջ. օր. Церковь сооружена, եկեղեցին կանգնեցաւ. домъ построенъ, տունն կառուցաւ. եւն:

Զ. Յամ ժամանակս հրամայական եղանակի, յաւելուն յաջորդ

բառքդ ընդունելութիւն կրճատեալ է եզականին. օր. будь, լե՛ր, կամ пусть будетъ, եղիցի՛, կամ լիցի՛. իսկ է յոգնականին будьте, երո՛ւք, կամ եղերո՛ւք, կամ пусть будутъ, եղիցի՛ն, լիցի՛ն:

Է. Ընդունելութիւն յաներևոյթ եղանակի դնի 'ի տրական հոլովն 'ի վերջաւորութ կրճատեալ, և է բովանդակ ժամանակս յաւելու 'ի նոյն բառդ быть; լինել, կամ լինիլ, կամ եղանիլ:

Ընդունելութիւն ներկայ ժամանակն յանգի 'ի мый, և անցեալն 'ի ный կամ тый. Ներբայքն յամ ժամանակս կազմին յընդունելութեց՝ համառօտելով 'ի ъ, յաւելեալ 'ի ներկայ ժամանակն զբառդ будучи, լինելով, կամ գոլով. իսկ 'ի յանցեալն, զբառսդ бывши, կամ бывъ. եղեալ, լինելով, է լինելն.

'Ի վախճանի, արժան է գիտել և զայս. զի է օրինակի բայից ներգործականաց և չեզոքականաց, ընդունելին և խոնարհին նմանապէս ներգործակերպ և կրաւորակերպ չեզոքականք և հասարակք. պահելով յամ ուրեք լոկ զսովորական վերջաւորութիւն ся, կամ сь.

Յաղագս ընդունելութեան:

Ընդունելութիւն (причастіе պրիչաստիե) է անուն ածական բղխեալ 'ի բայից և ունի զպարագայս է բայից և է անուանց:

Ծանի՛ր առաւել. զի իւրաքանչիւր ընդունելութե փակէ է իւրև զբայ և զյարաբերական դերանունդ который, ая, ое, կամ кто; որ. կամ որ ոք. օրինակ իմն. Человѣкъ, не желающій добра ближнимъ (կամ: которой не желаетъ) погрѣшаетъ противъ правилъ закона, այր, ո՛չ ցանկացող բարւոյ մերձաւորին, (կամ որ ո՛չ ցանկայ) մեղանչէ է դէմ օրինացն կանոնաց. Человѣкъ гордящійся (կամ который гордится) своими знаніями поступаетъ противъ правилъ мудрости. այր փքացող է գիտութիւն իւր (կամ որ փքանայ) վարի հակառակ կանոնաց իմաստութե: Ընդունելութիւնք ունին զկերպ սեռս է բայից յորոց և կազմին. որգոն ներգործական, կրաւորական, չեզոքական,

ներգործակերպ չեզոքական ; կրաւորակերպ չեզոքական , կամ ձայնակրական և հասարակ ։ Ունին ևս զչորս ժամանակս , ներկայ , անկատար , կատարեալ , և մի նուազի . և հոլովին ըստ օրինակի անուանց ածականաց . ունելով զսեռս , զթիւս , և զհոլովս ։

Ընդունելութիւնք 'ի կիր ածեալք ըստ զօրութեան անուանց ածականաց ունին զաստիճանս բաղդատականութեան . օր. знающій , գիտող կամ գիտնական , знающѣе , գիտնագոյն , самый знающій , կարի գիտնական . совершенный , կատարեալ , совершеннѣе , կատարելագոյն , совершеннѣйшій ; ևս կատարելագոյն ։

Յաղագս դերբայի ։

Դերբայն (дѣепричастіе դեեպրիչաստիէ) նշանակէ զհանգամանս և զեղանակս գործողութեան կամ կրելութեան այնր բայի , առ որ վերաբերի նոյն . օրինակ իմն . Человѣкъ упражняясь прилѣжно въ наукахъ и читая полезныя книги , просвѣщаетъ свой разумъ . այր՝ պարապելով զմակացութիւնս եռանդեամբ հոգւոյ և ընթեռնլով զգիրս օգտակարս լուսաւորէ զմիտս իւր ։

Ծանի՛ր աստանօր . զի իւրաքանչիւր դերբայ պարունակէ զմի յն և եղէ 'ի յետադաս բառից . և 'ի մեզ պատասխանէ գործիական և կամ , ներգոյական հոլովոյ աներևոյթ բայից . որպիսիք են սոքին . когда , երբ , յորժամ . какъ , իբրև ; մինչ . поелику , զի , ըստ որում , որով հետև . օր. Уча другихъ , сами учимся . փոխանակ ասելոյ когда учимъ другихъ , что и сами учимся . յուսուցանելն , կամ ուսուցանելով զայլս , մեք ևս՝ ուսանիմք . որ նոյն է ասել , մինչ ուսուցանեմք զայլս , մեք ևս ուսանիմք ։

Սեռք և ժամանակք դերբայից են ըստ ընդունելութեանց . բայց ոչ ունին զթիւս , զդէմս , և ոչ ևս կարեն հոլովիլ ։

Յաղագս մակբայից :

Մակբայն (որ нарѣчіе նարեչիէ լսի առ ռուսս) է մի յանհոլով մասանց բանի, որ տիրապէս դնի 'ի վերայ բայի վասն նշանակելոյ զպարագայս գործողութեան կամ զորպիսութիւն նորին : Նոյն բազում մակբայք դնին նմանապէս և 'ի վերայ ածական անուանց վասն ցուցանելոյ զպարագայս նոցին, որպէս . Богъ есть колико благъ, толико правосуденъ. այնքան է Աստուած բարի, որքան է արդարադատ. Онъ учился лѣниво, и за то строго былъ наказываемъ. Նա ուսանէր հեղգաբար, ուստի և պատժեալ լինէր չարաչար : Մակբայն 'ի ռուսաց լեզուոջ բաժանի 'ի տասըն և ինն տեսակս, որք և կոչին առ մեզ ըստ յաջորդ գրելոյդ :

Ժամանակական (время վրեմեա :)

Теперь, այժմ, զարդիս, այժմոյս : днесь, այսօր, կամ այժմ, այժմիկ : доднесь, ցայսօր : нынѣ, այսօր, եւ՝ այժմ : донынѣ, кам понынѣ, ցարդ, ցայժմ, ցայսօր : отнынѣ, յայսմհետէ, այսուհետև : уже, ահա, ահաւասիկ, ասանիկ : древле, 'ի հնումն : издревле, 'ի վաղուց, 'ի վաղնջուց : вчера, и вчерась, երեկ : давно, վաղուրեմն, վաղու եւս : издавна, 'ի վաղուց, 'ի վաղնջուց : всегда, завсегда, навсегда, միշտ, յար, հանապազ : иногда, երբեմն, մերթ : прежде, նախ, նախ առաջին : сперва, յառաջագոյն : послѣ, յետոյ, զկնի, ապա : покамѣстъ, пока, մինչ, մինչև, մինչդեռ : доколь, доколѣ, մինչև, ցերբ : искони, 'ի սկզբանէ : впередъ, այսուհետև, յառաջ, կամ նախ :

Տեղական (мѣсто մեստօ :)

Гдѣ, куда, ուր, յո՛, ուրանօր : здѣсь, тутъ, աստ, աստանօր : вездѣ, ամենայն ուրեք : нигдѣ, ո՛չ ուրեք : тамъ, туда, тутъ, անդ, անդէն : внѣ, արտաքս, 'ի դուրս, արտաքոյ : извнѣ, отвнѣ, արտաքուստ, արտաքոյ : индѣ, инуда այլուր : сюда, այսր, աստ, աստանօր : никуда, нѣкуда, ո՛չ ուրեք : вспять, յետս : отвсюду, յամենայն կողմանէ,

յայմ դիմաց ։ доселѣ, ցայս վայր, և այսր ։ отселѣ, отсюда, աստ-
ուստ, անտի ։ оттуда, անտի ։ внутрь, 'ի ներքս, 'ի ներքս կոյս ։
снаружи, արտաքուստ, առ արտաքս ։ спереди, յառաջոյ, զառաջ-
եաւ ։ сзади, յետուստ ։ далеко, далече, հեռի, 'ի բաց, 'ի բացեայ։
издалека, издалече, 'ի հեռուստ, 'ի բացուստ ։ близко, մերձ,
մօտ ։ свыше, 'ի վերուստ ։ вверхъ, выспрь, 'ի վեր ։ около, եզրե,
շուրջ ։ среди, 'ի միջի, 'ի մէջ, ը մէջ ։ мимо, առ ընթեր, հուպ ։

Որակական. (качество, կաչեստվօ ։)

Хорошо, բարւոք ։ дурно, յոռեգոյն, վատթարագոյն ։ прямо,
ուղղակի, ուղղայն, դէպ ուղիղ ։ напрасно, тщетно, вотще, всуе,
և суе, զուր, 'ի զուր, տարապարտուց, ը վայր, 'ի նանիս, վայրա-
պար, ը ունայն ։ удобно, անաշխատ, պատշաճապէս, դիւրաւ, труд-
но, դժուարաւ ։ громко, որոտ ը որոտ, որոտագին ։ изустно,
բերան 'ի բերան ։ дружески, բարեկամաբար ։ стремглавъ, կոր
'ի գլուխ, կամ խուճապաւ. եւն ։

Քանակական. (количество, կօլիչեստվօ ։)

Много, շատ, բազում, յոլովակի ։ мало, սակաւ, սակաւ ինչ,
սակաւիկ մի ։ нѣсколько, խուն մի, փոքր 'ի շատէ, փոքր ինչ, դոյզն
ինչ ։ столько, այսքան, այսչափ, այնչափ, այնքան ։ полно, լիով,
լիապէս, լրապէս ։ довольно, ը բաւականին, сколько, որչափ, որ-
քան ։ колико, քանի ։ толико, այնքան. եւն ։

Դասական. (порядокъ պօրեադօկ ։)

Сперва, прежде, նախ, առաջին, նախառաջին, զառաջինն ։ сна-
чала, 'ի սկզբանէ ։ потомъ, զկնի, յետոյ, ապա, յետ այնորիկ ։ на-
конецъ, напослѣдокъ, 'ի վերջէ, 'ի վերջոյ, 'ի վախճանի ։ еще,
դեռ ևս, սակաւին, դարձեալ, վերստին ։ опять, միւսանգամ, անդ-
րէն, կրկին, կրկնակի ։ снова, вновь, նորոգ, նորապէս, նորոգապէս ։
паки, և ևս, կրկին, դարձեալ.

Թուական. (число չիսլօ :)

Однажды, единажды, однократно, միանգամ, եւ՝ յաւուր միում, երբեմն : дважды, двоекратно, двукратно; երկիցս, երկպատիկ : трижды, троекратно, երիցս, երիցս անգամ : многократно, բազում անգամ, յոլով անգամ, բազմապատիկ : тмократно, բիւրիցս : сугубо, կրկնապատիկ, կրկին :

Ստորասական (утвержденіе կամ увѣреніе, ուտվէրժ-դենիէ կամ ուվէրենիէ :

Такъ, այսպէս, այդպէս, այնպէս : ей, այո : точно, ճշդապէս, ար-դարև, կամ ճշդիւ : подлинно, ստուգիւ, ստուգապէս : конечно, արդարև, յիրաւի : да, այո : ей, ей, այո այո : истинно, ճշմար-տիւ, ճշմարտապէս : право, հաւաստեաւ, յիրաւի իսկ :

Բացասական և արգելական (отрицаніе օտրիցանիէ :)

Не, ոչ, չ, մի : нѣтъ, ոչ, ի՛ չիք : никакъ, մի՛ իւիք, ամենևին, ոչ բնաւ : ни, մի՛, ոչ, և : ни ни, մի՛ և մի՛ : ничуть, մի՛ բնաւ, մի՛ ամենևին : отнюдь, ամենևին, ոչ բնաւ, ոչ երբեք. եւն :

Նմանական (уподобленіе ուպօդօբլենիէ :)

Какъ, որպէս, իբրև, մինչ, որպէս զիարդ և : такъ какъ, այնպէս, որպէս : яко, будто, իբրև, զի, քանզի, որպէս, որպէս թէ : подобно, նը-մանապէս, նման : равно, հաւասարապէս, միապէս : такъ, նոյնպէս, նմանապէս, այդպէս, այնպէս : сходно, համեմատաբար, համեմատ, զիւրագնի : будто бы, яко бы, որպէս թէ, իբրև թէ : власно, точь вточь, ճիշդ և ճիշդ, յատկապէս. եւն :

Յաճախական (напряженіе նապրեաժենիէ :)

Весьма, зѣло, յոյժ, կարի : очень, շատ, բազում : наиболѣе, յաւէտ, առաւել : особенно, особливо, наипаче, մանաւանդ, ա-ռանձին, առաւել : гораздо, յոյժ, ըստ բաւականին, առաւել, աւելի

ևս ։ даже , մինչզի , մինչ զի և , մինչ զի ևս , անդամ ։ паче , առաւել , առաւել ևս, ևս առաւել , ևս քան զևս ։ крайне, մինչև յոյժ , յոյժ յոյժ ։

Նուազական (ослабленіе օսլաբլէնիէ ։)

Едьва , чуть , чуть чуть , փոքր մի ևս , փոքր միւս ևս և , հազիւ ։ почти , գրեթէ , գոգցես ։ насильно , ակամայ , հարկաւ , բռնաբար , հազիւ ։

Համայնական կամ Ժողովական ։ (совокупленіе սօվօկուպլէնիէ ։)

Купно , вкупѣ , совокупно , 'ի միասին , միանգամայն , համայն , համանգամայն ։ за одно , ընդ միահետ , միահաղոյն ։ взаимно , փոխանակաւ , փոխադարձ , փոփոխակի , փոխ ընդ փոխ ։ вмѣстѣ , обще , 'ի միասին ։ вообще , сообща , ընդ հանուր , բովանդակ , հասարակ ։

Ներհակական (разность րազնօստ ։)

Инако , различно , иначе , այլազգ , այլապէս , տարօրինակ , այլ ընդ այլ ։ особо , особъ , особенно , առանձին , ուրոյն ։ напротивъ , ընդ հակառակս , ընդ դէմ , ներհակ ։ наединѣ , առանձնակի , միմիայն ։ вопреки , հակառակ , ներհակ ։ разно , պէսպէս , զանազան ։

Յանկարծական (ускореніе ուսկօրէնիէ ։)

Вдругъ , յանկարծ , անկարծուստ ։ тотчасъ , առ ժամայն , իսկոյն , նոյն հետայն ։ нечаянно , յանկարծակի ։ мгновенно , 'ի քթթել ական , յական թօթափել ։ незапно , внезапу , внезапно , յանկարծադէպ , յանպատրաստից ։

Զատական (исключеніе , կամ изъятіе իզկլիւչէնիէ , կամ իզեատիէ ։)

Только , токмо , միմիայն , և եթ , լոկ , սոսկ ։ почію , միայն , բայց միայն ։ лишь , այն ինչ , իբրև ։ развѣ , բաց , բաց 'ի , մի թէ ։ неужели , մի թէ ։ единственно , եզականապէս , միապէս ։

Ցուցական (Указаніе , ուկազանիէ ։)

Се , вонъ , на , ահա , ահաւասիկ , աւադիկ , ահաւանիկ ։

Մեկնական (изъясненіе իզեասնենիե ։)

То есть, сирѣчь, այսինքն, այն է, այն թէ ։ именно, а именно, այսինքն, յանուանէ ։ какъ то, օր., որպէս, օրինակ իմն ։

Երկբայական (сомнѣніе սօմնենիե ։)

Авось, авось либо, можетъ быть, թերևս, գուցէ ։ чуть, едвали, հազիւ, հազիւ հազ, ուր ուրեմն ։

Հարցական (вопрошеніе վօպրօշենիե ։

Для? почему? почто? зачемъ? հիմ, զմէ՞, էր վասն, յոր սակս, ընդէ՞ր ։ когда? ե՞րբ ։ какъ? զիա՞րդ ։ развѣ, неужели, միթէ ։ что? զի՞նչ ։ гдѣ? ո՞ւր, յո՞ ։ доколѣ? մինչև յե՞րբ, ցե՞րբ ։

Բազում մակբայք, ծագեալք յանուանց ածականաց, և յանգեալք 'ի о, կարեն փոփոխիլ 'ի ձևն բաղդատական աստիճանաց ․ օր․ трудно, դժուարաւ, труднѣе, դժուարագոյնս, очень трудно, յոյժ դժուարագոյնս ․ легко, հեշտեաւ, դիւրաւ, легче, հեշտագոյնս, весьма легко, յոյժ հեշտագոյնս ․ եւն ։

Կան մակբայս վերաբերելն, որ ։ անուանք գոյականք 'ի կիր ածեալք միմիայն 'ի հոլովն գործիական ․ օր․ мимоходомъ, հարևանցի, 'ի հարևանցի ։ даромъ, ձրի ։ пѣшкомъ, հետի, հետիոտս ։ кругомъ, շուրջանակի ։ верхомъ, այրուձի, ձիաւոր, հեծեալ ։

Է ։ Յաջորդ գոյական և ածական անուանք 'ի կիր ածեալք 'ի հոլովս ինչ առանց նախադրութեց ․ կամ յարեալ 'ի նոսին ․ օր․ дома, առ տնէն, 'ի տան ։ вкругъ, շուրջանակի ։ внутрь, 'ի ներքս ։ вкратцѣ, 'ի կարճոյ ։ вдругъ, յանկարծ ։

Յաղագս նախադրութեանց ։

Նախադրութիւն (Է ռուսաց предлогъ պրեդլօղ) ցուցանէ զվերաբերութիւն միոյ առարկայի առ այլ ․ և պահանջէ զխնդիր 'ի պէսպէս հոլովական բառս ․ առաջի որոց դնի ։

Արդ՝ ոմանք 'ի նախադրութեց առնուն զսեռական ․ և են սոքին ։

Для, ради, վասն, աղագս; 'ի սակս, յաղագս: до, մինչ, մինչև, ց: отъ, изъ, 'ի, յ, առ 'ի: у, 'ի, յ, 'ի յ: возлѣ, подлѣ, մերձ, առ ընթեր, առ, հուպ: съ, со, 'ի, յ, 'ի յ: между, 'ի մէջ, 'ի միջի: безъ, առանց: кромѣ, опричь, բաց, բայց: противъ, ընդդէմ, հակառակ: окрестъ, շուրջանակի, զ, (պարառ:) близъ, մերձ, մօտ, առ ընթեր, հուպ:

Սոյնք առնուն զտրական, և են սոքին: по, ըստ, 'ի, յ: къ, ко, 'ի, ց, ըստ, յ, առ:

Սոյնք առնուն զհայցական և են սոքին:

Въ, во, 'ի, յ: за, արտաքոյ, և՝ փոխանակ, փոխան, և՝ վասն, և՝ յաղագս: на, 'ի վերայ: подъ, 'ի ներքոյ, ստորև, ընդ: по, մինչ ց, և՝ զկնի, զհետ: предъ, առաջի, յառաջոյ: чрезъ, черезъ, 'ի, ընդ, և՝ 'ի ձեռն, միջնորդութեամբ: о, объ, 'ի: про, վասն, յաղագս զ: сквозь, ընդ, ընդ մէջ:

Սոյնք առնուն զգործիական, և են սոքին:

За, զհետ, զկնի: надъ, 'ի վերայ: подъ, ներքոյ, 'ի ներքոյ; ստորև, ընդ: предъ, передъ, առաջի, յառաջոյ: съ, со, ընդ, համադերձ: между, 'ի միջի, 'ի մէջ, ընդ մէջ:

Սոյնք առնուն զներգոյական, և են սոքին:

На, 'ի, յ: при, 'ի, յ, և՝ մերձ, առ ընթեր, և՝ առ, որ ունի զզօրութիւն անուանցս 'ի ժամանակի առ ժամանակօք: въ, во, 'ի, յ: о, объ, վասն, յաղագս, որք ունին նաև զզօրութիւն պատմականի: по, զկնի, յետ, և՝ վասն, յաղագս, և՝ 'ի կողմանէ, 'ի մասին:

Հնար է վերածել 'ի թիւս նախադրութեանց և զմակբայս, որք պահանջեն զխնդիր, որպիսիք են սոքին:

Близко, մերձ, մօտ: внѣ, արտաքոյ: вдоль, ըստ երկայն: внутри, 'ի ներքս: мимо, մերձ, առ ընթեր: около, կերև, շուրջ: прежде, յառաջագոյն, նախքան: позади, զկնի, յետ, յետոյ: позади, յետուստ

Նախադրութիւնքս вы, ա՛ն, արտ ։ возъ, առ, ը ։ низъ, ենթ, ստոր ։ разъ, մի, և՝ անգամ ։ пере, пре, գեր ։ при, նախ ։ ոչ պահանջեն զխնդիր, այլ յարակցեալ ը բառից երբեմն զբաղադրական մասնիկս, վարին պէսպէս նշանակութ․ որ․ вынести, հաւաքել․ возвратить, низвергнуть, ընկենուլ, և՝ զգետնել, և՝ կործանել․ раздѣлить, բաժանել, անջատել․ претворить, փոխակերպել, այլակերպել․ прибѣгнуть, դիմել ։ Են և նախադրութիւնք ևս, որոց առեալ զխնդիր, զօդեն ը բառից․ որ․ про, до, во, на, զորոց զնշանակութիւնս, տե՛ս ՚ի վերոյ․ որ․ Злые люди нападаютъ на добрыхъ, արք չարք յարձակին ՚ի վր բարեաց ։

Յաղագս շաղկապաց ։

Շաղկապն (ը Ռուսաց союзъ սօյուզ) է մասն բանի, որ զբանս և զամբողջ պարբերութիւնս միաւորէ ը միմեանս ։

Շաղկապք ը նշանակութ իւրեանց են ։

Բաղհիւսական (соединительный սօեդինիտելնիյ ։)

И, և ։ же, իսկ, և ։ не только, ո՛չ միայն ։ но и, այլ և ։ ниже, և ոչ, ո՛չ, և կամ՝ նաև ։ да, և, նաև ։

Տրոհական (раздѣлительный րազդելիտելնիյ ։)

Или, либо, կամ, կամ թէ, և կամ թէ ։ ли, և կամ․ եա ։

Թէական (условный ուսլօվնիյ ։)

Ежели, буде, если, եթէ, թէ, զի թէ ։ когда, յորժամ, երբ, եթէ ։ тогда, յայնժամ ։ если же, а ежели, буде же, իսկ եթէ, ապա թէ, այլ թէ ։

Ընկատարական (уступительный ուստուպիտելնիյ ։)

Хотя, хоть, թէ և ։ թէպէտ և ։ пусть, правда, թէ և, արդ֊և ։

Բացառական (противуположный պրօտիվուպօլօժնիյ ։)

Но, однако, а, же, բայց, այլ, սակայն, իսկ, բայց սակայն ։ впрочемъ, ՚ի վր այսր ամ, հաւկ ուրեմն ։ только, токмо, միայն,

միայն թէ, բայց միայն ։

Պատճառական (винословный վինօսլովնիյ ։)

Ибо, զի, քանզի ։ поелику, փոխանակ զի, որովհետև ։ потому, ըստ որում, որովհետև ։ для того что, վնկ, զի, վ̄ս զի ։ чтобы, дабы, որպէս զի, առ 'ի ։

Մակաբերական և հետևողական (заключительный զակլյուչիտէլնիյ ։)

И такъ, և արդ, և այսպէս ։ посему, почему, ապա ուրեմն, ըստ այսմ, այսպէս ։ слѣдовательно, ուրեմն, ապա ուրեմն, ապաքէն ։ для сего, для того, того ради, վնկ, վ̄ս այն, յայն սակս, վ̄ս որոյ, սմին իրի, ուստի ։ убо, արդ, և արդ, վնկ ։

Շաղկապք բաժանին 'ի նախընթացս, և 'ի վերջընթացս ։

Նախընթացք են սոքին ։

Когда, յորժամ, երբ, մինչ ։ ежели, եթէ, թէ ։ хотя, թէ և, թէպէտ և ։ нетолько, ոչ միայն ։

Վերջընթացք են սոքին ։

То, ապաքէն, ապա ուրեմն, երբեմն ։ однако, բայց, այլ, սակայն ։ но и, այլ և. ևս ։ քը.

Ежели будешь учиться прилѣжно, то успѣешь въ наукахъ, եթէ ուսանիցիս անձանձիր, ապաքէն զարգասցիս մակացութք ։

Хотя ученіе въ началѣ кажется трудно, но въ послѣдствіи бываетъ пріятно. Թէպէտ ուսումն 'ի սկզբան անդ երևի դժուարին ։ այլ 'ի վախճանի լինի ախորժական ։

Յաղագս միջարկութեանց ։

Միջարկութիւն (ըստ ռուսաց междометіе մեժդօմետիե) է մասն բանի, որ զպէսպէս կիրս, և կամ զներքին զգացումն հոգւոյն յայտ առնէ, Միջարկութիւնք զօրութբ նշանակութեց իւրեանց են բազմօրինակք, որոց տեսակք և անուանք են ըստ հետագայիցդ, և 'ի ռուս ցուցանեն ։

Խնդական կամ ախորժական (радостъ, բաղձում ։)

Ура ! վա՜շ, կեցցէ՛ արքայ ։ га ! վա՜շ վաշ ։

Սգական կամ ողբական (печаль պեչալ ։)

Ахъ! ո՜հ, աւա՜ղ ։ ахти! եղո՜ւկ ։ увы! ո՜վ, եղո՜ւկ ։ горе! վա՜յ, աւա՜ղ ։

Զարմացական (удивленіе ուդիվլենիէ ։)

Исполатъ ! ո՜վ ։ а ! ո՜վ, բա՜րէ ։ о ! ո՜վ, ո՜վ Թէ ։ ой ли ! բա՜րէ ։
бы ! ո՜վ ։ то то ! բա՜րէ ։

Արհամարհական, ծանակական (презрѣніе պրեզրենիէ ։)

Э! վա՜շ ։ эхъ ! վա՜շ վա՜շ ։ у ! ո՜ ։ фу ! ո՜հ ո՜հ ։

Զարհուրական (боязнь բոեազն ։)

Ай ! ո՜վ ։ ա՜յ ։ ахъ ! ո՜հ, ա՜ ։ ой ! ո՜հ, ո՜հ ո՜հ ։

Սպառնական, կամ խրոխտական (угроженіе ուգրոժենիէ ։)

А а ! ա՜ ա՜ ։ Յորդորական (понужденіе պոնուժենիէ ։)

Ужо ! ո՜վ ։ вотъ ! то ! օ՜ն ։ ну ! ա՜ղէ, հա՜պա ։ нуже ! օ՜ն ։

Կոչական (зовъ, զով) կամ призываніе պրիզիվանիէ ։

Эй ! ո՜վ ։ ո՜վ դու ։ гей ! о ! ո՜ ։ ай ! ա՜յ ։

ՅՈՂԱԳՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ։

Համաձայնութիւն (Словосочиненіе անուանեալ 'ի ռուսս) ցուցանէ, թէ զիարդ պարտ է դասաւորել զբառս, կամ զիարդ կարգել զմին ընդ միւսոյն, զորմէ արժանն է գիտել. զի իւրաքանչիւր նախադասութիւն կամ կատարեալ բան ունի զենթակայ և զստորոգեալ։ Ենթակայ կոչի դէմըն, կամ իրն, զորմէ ասի ինչ. և ստորոգեալ այն՝ որ ասի զենթակայէ. օրինակ իմն. Богъ есть творецъ міра. Աստուած է արարիչ աշխարհի. ուր բառդ Богъ, է ենթակայ, զորմէ ասի ինչ. իսկ творецъ міра, է ստորոգեալ, որ ստորոգի զնմանէ. բայց ենթակայն ոչ միշտ և յամի դնի յառաջոյ. այլ յաճախակի դնի նաև 'ի վերջոյ բայց և այնպէս միշտ մնայ ենթակայ։

Յաղագս համաձայնութեան գոյական անուանց։

ա։ Հարցմունքս кто? ով, ո. և կամ что? զի՞նչ, պատասխանեմք ուղղականաւ. որպէս. Кто создалъ міръ? ով ստեղծ զաշխարհս. Богъ Աստուած։ Кто основалъ Римъ? ո եարկ զհիմն Հռովմայ. Ромулъ, Հռոմուլոս։ Что изнурило твое сердце? զի՞նչ մաշեաց զսիրտ քո, печаль, տրտմութիւն։

Այս կանոն, կոչի 'ի մեզ անուն բայի, որ նշանակէ զտէր գործողութեան, զորմէ տես 'ի նոր քերականութեան լեզուիս Հայոց, զոր յայամ 'ի 1827. ամի 'ի Մոսկով քաղաքի տպագրեաց Հարազատ որդին սրբոյ Էջմիածնի Միքայել Վարդապետն Սալլանթեան։

բ։ Երկու անուանք գոյականք կամ ևս բազումք՝ վերաբերեալ առ մի դէմ, իր, դնին 'ի մի հոլով. որպէս. Христосъ преобразился на горѣ Ѳаворѣ. Քրիստոս այլակերպեցաւ 'ի լեառն Թաբոր։ Римлянамъ проповѣдалъ Христово ученіе апостолъ Павелъ. առաքեալն Պօղոս քարոզեաց Հռովմայեցւոց զվարդապետութիւն Քրիստոսի։

Գ. Գոյական անունն բացայայտիչ այլոյ անուան՝ պատշաճեալ երկուց կամ բազում անուանց, 'ի կիր ածի 'ի ձեւն յոգնականի. Եղեալ շաղկապաւ կամ առանց շաղկապի. Апостолъ Петръ и Павелъ ученіемъ Христовымъ просвѣтили многіе языки. Առաքեալքն Պետրոս եւ Պօղոս վարդապետութեամբ Քրիստոսի լուսաւորեցին զբազում լեզուս. Ипократъ и Галенъ почитаются отцами врачебной науки. Հիպոկրատէս եւ Գաղենոս համարին հարք (այսինքն հեղինակք) բժշկական արհեստից:

Զայս կանոն կոչեմք մեք բացայայտիչ եւ բացայայտեալ:

Է. Յորժամ գոյական անունք ինչ՝ նշանակիչք այլ եւ այլ իրաց դնին առանց շաղկապի, յայնժամ մին յայնց՝ զորմէ հարցանի բառն чей? կամ чья? եւ կամ чье? որո՞յ, կամ ո՞յր. 'ի կիր ածի 'ի հոլովն սեռական. որ. Благочестіе есть крѣпкое утвержденіе Государствъ, красота вѣнцевъ царскихъ, нераздѣльное соединеніе человѣческаго общества. Բարեպաշտութիւն է հզօր հաստատութիւն թագաւորութեանց գեղեցկութիւն արքայական թագից, անբաժանելի միաւորութիւն ընկերութեան մարդկան: Праздность есть источникъ пороковъ. Պարապորդութիւն է աղբիւր մոլութեանց: Молчаніе есть знакъ благоразумія. Լռութիւն է նշան խոհեմութեան: Այս կանոն կոչի մեզ յատկացուցիչ եւ յատկացուցեալ:

Ը. Անուանք գոյականք՝ որք նշանակեն զկշիռ կամ զչափ, պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական. որ. пудъ муки, չորս լիտր ալեր. четверикъ овса, մի լիտր գարւոյ. аршинъ сукна, կանգուն չուխայի:

Թ. Գոյական անունն նշանակիչ նիւթոյ՝ յորմէ կազմեալ իցէ իրն. դնի 'ի հոլովն սեռական հանդերձ նախադրութեամբ՝ изъ, 'ի, առ 'ի, յ, 'ի յ. որ. столъ изъ мрамора, սեղան 'ի մարմարիոնէ. вѣнецъ изъ злата, թագ յոսկւոյ, (կամ ոսկեայ.).

Գիտելի է. զի այսպիսի անուանք են ուրեք՝ զի բացատրականաւ [illegible] 'ի լեզուս մերում, եւ է՝ զի ածականաւ. [illegible]

է։ Ընաւանք ուղեաց հարցմանս откуда? ուստի՞ . 'ի գործածեն 'ի սեռականն, զոր պարտ է փոխադրել 'ի մեր բացառականս .

Նախ առեալ լինին նախադրութիւն изъ, 'ի, 'ի у, յ. երբ նշանակի ներքսակողմն իրաց ինչ. որ. идпи изъ церкви, изъ дому, изъ города, երթալ յեկեղեցւոյ, 'ի տանէ, 'ի քաղաքէ ։

Երկրորդ՝ առեալ լինին նախադրութիւն съ, 'ի, յ. յորժամ նշանակեն արտաքին երեսք կամ շարժումն 'ի մակերեւութէ իմիք . съ улицы, 'ի փողոցէ . съ рѣки, 'ի գետոյ . съ моря, 'ի ծովէ . съ горы, 'ի լեռնէ . съ острова, 'ի կղզւոյ ։

Երրորդ առեալ լինին նախադրութիւն отъ, 'ի, 'ի յ, յ, երբ նշանակի սահմանն տեղւոյ, ուստի սկսանի շարժումն . որ . отъ Москвы, 'ի մոսկովայ . отъ Петербурга, 'ի պետրուպօլսոյ ։

Հետագայ անունքդ՝ պահանջեն զխնդիր 'ի հոլով տրական, նախադրութիւն къ, 'ի, առ, ց, ըստ, յ ։

Алчность, անյագութիւն, ագահութիւն . благоволеніе, կամք, բարեհաճութիւն . горячность, եռանդն . жадность, որկրամոլութիւն, ագահութիւն, ընչասիրութիւն . жалость, ցաւակցութիւն . ласка, շողոմութիւն, փաղաքշանք ։ любовь, սէր . ненависть, ատելութիւն . омерзѣніе, զզուումն, զազրութիւն . охота, իղձ, բաղձանք, ոյս . руководство, նախակրթութիւն, հրահանգ . способность, ձիր, ընդունակութիւն, յարմարութիւն . страсть, չարչարանք, կիրք, մոլութիւն . презрѣніе, արհամարհանք, անարգանք . преданность, приверженность, հպատակութիւն, հնազանդութիւն . прилѣжаніе, փութաջանութիւն, արիութիւն . сострадание, վշտակցութիւն . склонность, միտումն, յօժարութիւն . усердіе, ջերմեռանդութիւն . ревность, նախանձաւորութիւն, փոյթ . привычка, սովորութիւն . пристрастіе, աչառութիւն, կողմնասիրութիւն . որ . жадность къ богатству, ագահութիւն առ հարստութիւն . склонность къ ученію, յօժարութիւն առ ուսումն .

ненависть къ пороку, ատելութիւն առ մոլութիւն․ привычка къ трудолюбію, սովորութիւն առ աշխատասիրութիւն․ եւն։

Ը ։ Ընտանիք տեղեաց հարցմանքս куда? ուր, յո․ դնին 'ի տրականին համադերձ նախադրութիւնս къ, 'ի յ, առ, ց, ընդ․ մինչ ասի զշարժմանէ 'ի սահմանէ խմբէ 'ի տեղի ինչ, կամ առ անձն ոք․ օր․ идти къ пріятелю, երթալ առ բարեկամ ոք․ подойти къ городу, къ берегу, հասանել 'ի քաղաքն, յեզրն։

Թ ։ Ընտանիք տեղեաց հարցմանքս куда? ուր, յո․ 'ի կիր ածին 'ի հոլովն հայցական․ նախ՝ համադերձ նախադրութիւնս въ, 'ի, յ․ երբ նշանակի ներքսակողմն․ օր․ Ѣхать въ городъ, երթալ 'ի քաղաքն․ Петръ первый ходилъ войною въ Персію, Պետրոս Ա չոգաւ 'ի պարսկաստան 'ի մարտ պատերազմի։

Երկրորդ՝ համադերձ նախադրութիւնս на, 'ի, յ․ յորժամ ասի զշարժմանէ 'ի ստորէ 'ի վեր․ կամ 'ի միջէ տեղւոջէ 'ի միւսն․ օր․ идти на гору, на поле, երթալ 'ի լեառն, գնալ 'ի դաշտ անդր։

Ժ ։ Ընտանիք տեղեաց հարցմանքս гдѣ? օր․ ընդ որ տեղի․ դնին 'ի հայցականին, համադերձ նախադրութիւնս чрезъ, 'ի, ընդ, 'ի ձեռն, միջնորդութեամբ․ օր․ Волга протекаетъ чрезъ многія области, Էթիլ գետն անցանէ ընդ բազում պետութիւնս․ Россійскія войска прошли чрезъ Алпійскія горы, զօրքն ռուսաց անցին ընդ ալպեայ լերինս։

ԺԱ ։ Ընտանիք տեղեաց հարցմանքս гдѣ? ուր․ յորժամ նշանակի մերձաւորութիւն, օր․ մերձաւոր գոլն․ կամ սահմանակցութիւն, դնին 'ի գործիականին, համադերձ նախադրութիւնս подъ, 'ի ներքոյ, կամ ընդ․ և երբեմն 'ի ներգոյականին, համադերձ նախադրութիւնս при, 'ի, յ, եւ՝ մերձ առ ընթեր, և կամ, առ․ օր․ Аннибалъ славную побѣду одержалъ надъ Римлянами при Каннахъ, Աննիբաղ արար զփառաւոր յաղթութիւն ընդ դէմ հռովմայեցւոց առ ընթեր կաննայ․ подъ полтавою, մերձ 'ի պօլտավայ։

ԺԲ. Անուանք տեղեաց՝ հարցմամբս где? ո՞ւր. օր, է որ տեղւոյ դնին 'ի ներգոյականն կամ 'ի տրականն, հանդերձ նախադրութեամբ по, ը, 'ի, է, 'ի վր. օր. плыть по морю, կամ моремъ, նաւել 'ի ծովու. ѣхать сухимъ путемъ, գնալ է ցամաք ճանապարհ. плыть по рѣкѣ, գնալ (կամ նաւել) 'ի վր գետոյ:

ԺԳ. Անուանք տեղեաց հարցմամբս где? ո՞ւր. յորժամ նշանակեն ներքսակողմն ինչ, 'ի կիր արկանեն 'ի հոլովն ներգոյական: Զ: Հանդերձ նախադրութեամբ въ, 'ի, յ. օր. жить въ Россіи, բնակել 'ի ռուսաստան ը: Հանդերձ նախադրութեամբ на, 'ի, յ, 'ի վր. մինչ նշանակէ մակերեւոյթ ինչ. օր. на островѣ, 'ի կղզւոջ:

ԺԴ. Անուանք՝ որք նշանակեն զժամանակ հարցմամբս когда? կամ въ которое время? երբ, կամ յորում ժամանակի, 'ի գործ ածեն 'ի հոլովն գործիական. օր. весною, 'ի գարնան, лѣтомъ, յամառան, днемъ, 'ի տուընջեան, ночью, 'ի գիշերի. օր. днемъ трудимся, а ночью покоимся, վաստակիմք 'ի տուընջեան, և հանգչիմք 'ի գիշերի: Սերթ և՝ 'ի հոլովն հայցական՝ նախադրութեամբ въ, 'ի, յ. և կամ 'ի հոլովն սեռական՝ յարեալ 'ի պատշաճաւոր ածական անուանն. օր. сіе случилось прошлаго года, այս պատահեցաւ յանցելում ամի:

ԺԵ. Անուանք աւուրց եօթնեկաց՝ հարցմամբս когда? դնին 'ի հայցականն նախադրութեամբ въ, во, 'ի, յ. օր. въ понедѣльникъ, յերկուշաբաթի. во вторникъ, յերեք շաբաթի. եւն:

ԺԶ. Անուանք տօնից, նաւակատեաց, և այլ նշանաւոր աւուրց՝ յետ հարցմանս кога? դնին մերթ 'ի հայցականն հանդերձ նախադրութեամբ въ, 'ի, յ. օր. въ Срѣтеніе Господне, 'ի տեառն ընդ առաջի. въ Троицынъ день, 'ի հոգեգալստեան. въ заговѣнье, 'ի բարեկենդանի:

Այլ երբեմն և դնին 'ի ներգոյականն, հանդերձ նախադրութեամբ о, կամ объ. օր. о святкахъ, 'ի յուլթօրէս (ծննդեան Յիսուսի.) объ масленицѣ, 'ի վերջին եօթնեկի (բուն բարեկենդանի:)

ԺԷ ։ Ընդունաք եօթնեկաց հարցմանըս когда? առեալ լինին նոյնպէս ՚ի հոլովն ներգոյական, համդերձ նախադրութեան на, ՚ի վր, ՚ի, յ․ որ․ на святой недѣлѣ, յառաջնում եօթնեկի (առն զատկին ։)

ԺԸ ։ ՚Ի հարցմանս кого, զով, զո, կամ что, զինչ․ դնի հոլովն հայցական․ որ․ Богъ одарилъ человѣка разумомъ, Ած պարգեւեաց մարդոյ զմիտս․ ученіе усовершаетъ природныя дарованія, ուսումն կատարելագործէ զբնածին ձիրս ։

ԺԹ ։ ՚Ի հարցմանս кѣмъ, чѣмъ, յումմէ՞, յորմէ՞․ դնեմք զհոլովն գործիական․ որ․ Дарій побѣжденъ Александромъ, Դարեհ պարտեցաւ յԱղեքսանդրէ ։

Ի ։ Հետեւեալ բառքս առնուն զինքեանս ՚ի հոլովն ներգոյական համդերձ նախադրութեան въ, ՚ի, յ․

Искуство, արուեստ, եւ՝ հմտութիւն ։ навыкъ, սովորութիւն ։ избытокъ, առատութիւն, աւելորդ ։ изобиліе, առատութիւն, յորդութիւն ։ нужда, պէտք, կարիք, կարօտութիւն ։ отчетъ, հաշիւ, համար ։ участіе, հաղորդակցութիւն, մասնակցութիւն ։ наставленіе, խրատ, հրաման, պատուէր ։ впечатлѣніе, տպաւորութիւն ։ преимущество, առանձնաշնորհութիւն, նախապատուութիւն ։ умѣренность, չափ, չափաւորութիւն, բարեխառնութիւն ։ успѣхъ, զարգացումն, յառաջադիմութիւն, յաջողութիւն ։ որ․ успѣхъ въ ученіи или въ предпріятіи, յառաջադիմութիւն յուսման, կամ ՚ի ձեռնարկութեան ։

ԻԱ ։ Հետեւեալ անուանքս պահանջեն զինքեանս ՚ի հոլովն ներգոյական համդերձ նախադրութեան о, объ,

Зобота, հոգ ։ повѣсть, պատմութիւն, առասպել ։ попеченіе, հոգ, предстательство, ходатайство, միջնորդութիւն, բարեխօսութիւն ։ стараніе, ջանք, ճիգն․ որ․ имѣть ходатайство о людяхъ бѣдныхъ, բարեխօս լինել վս աղքատաց․

ԻԲ ։ Եթէ հարկն պահանջեսցէ առաջի առնել զեր ելոյ հնարաւորեալն, կամ գործեօք, զանազանն պարտ է դնել ։

ժ ։ Գործիականաւ ․ օր․ Ревность къ трудамъ поощряется наградою, փոյթ որ առ աշխատանս, քաջալերի վարձուք ։

ժա ։ Ներգոյականաւ․ Հանդերձ նախադրութեա на․ օր․ Точить ножикъ на брускѣ, սրել զդանակ 'ի վր յեսանի ։

ժբ ։ Յեռականաւ․ Հանդերձ նախդրաւս отъ, съ. օր․ похудѣлъ съ печали, մաշեցաւ 'ի տրտմութէ ․ умеръ отъ болѣзни, մեռաւ 'ի ցաւոյ ․ եւն ։

Ածական անուանք достоинъ, արժանի, արժանաւոր ․ полонъ' լի, պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովս սեռական ․ օր․ достоинъ похвалы, славы, награды, արժանի գովութե, փառաց, վարձու ․ полонъ воды, լի ջրով ։

Ածական անուանք вѣренъ, հաւատարիմ, մտերիմ ․ любезенъ, սիրելի ․ подобенъ, նման ․ полезенъ, օգտակար ․ приличенъ, պատշաճ, ровенъ, հաւասար, տափարակ ․ угоденъ, հաճոյ ․ свойственъ, յատուկ, բնական ․ знакомъ, ծանօթ ։ извѣстенъ, յայտնի, ստոյգ ․ пристоенъ, պատշաճ, վայելուչ ․ послушенъ, հնազանդ, հլու, առնուն զխնդիր 'ի հոլովս տրական ․ օր․ вѣренъ Государю, հաւատարիմ տեառն ․ подобенъ отцу, матери, հանգունատեսիլ հօր, մօր ։

Ածականք алченъ անյագ, ագահ ։ прилѣженъ, ժրաջան ․ рачителенъ, ուշադիր, երկաւոր ․ способенъ, յարմար, ընդունակ ․ искрененъ, մտերիմ ․ усерденъ, ջերմեռանդն ․ готовъ, պատրաստ ․ щедръ, առատ, առնուն զխնդիր 'ի հոլովս տրական, հանդերձ նախդրաւս къ. օր․ Алченъ къ приобрѣтенію богатства, ագահ առ ստացումն մեծութե ․ способенъ къ ученію, ընդունակ ուսման ։

Ածականք жаденъ, лакомъ, ագահ ․ жалостивъ, անխնայող, ласковъ, շողոքորթ, պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովս սեռական, նախդրաւս до. օր․ жаденъ, лакомъ до денегъ, ագահ առ դրամս ։

Հետագայ ածականք блѣденъ, դեղին ․ богатъ, մեծատուն ․ боленъ, հիւանդ, տկար ․ великъ, մեծ ․ высокъ, բարձր ․ дикъ,

վայրենի • дозоленъ, բաւական • древенъ, հին, վաղեմի • знаменитъ, երեւելի, հռչակաւոր • знатенъ, նշանաւոր, վսեմ • кротокъ, հեզ • малъ, փոքրիկ, սակաւ • низокъ, ներքին, անարգ, • славенъ, փառաւոր: պահանջեն երբեմն զխնդիր 'ի հոլովն գործիական • օրինակ իմն • высокъ ростомъ, բարձր հասակաւ • знатенъ породою, տոհմիւ չքնաղ • дикъ нравомъ, վայրենի բարուք:

Յաղագս համաձայնութեան ածական անուանց:

Կանոն Ա:

Ածականն պարտ է համաձայնիլ ընդ գոյականին իւրում սեռիւ, թուով և հոլովով • որպէս • человѣкъ разумный, այր խոհական • земля плодоносная, երկիր արգաւանդահող:

Գիտելի է • զի սեռն կանանի հետևին թուական անուանց դասականքն, ընդունելութիւնք և ածական դերանուանք:

Կանոն Բ:

Յորժամ ածականն վերաբերիցի յերկու և կամ յեւս բազում գոյական անուանս, յայնժամ դնի նա 'ի յոգնականն • որպէս • Роскошь и праздность суть вредны, զեղխութիւն և պարապորդութիւն են վնասակարք • Гордость и высокомѣріе противны Богу и несносны людямъ, հպարտութիւն և ամբարհաւաճութիւն են ներհակ Ա՜յ և անտանելի մարդկան:

Կանոն Գ:

Յորժամ մի նշանակելով զմի և զնոյն իր, 'ի կիր ածի անուանն յատուկ և հասարակ, յայնժամ ածականն համաձայնի ընդ հասարակ անուանն և ոչ ընդ յատուկ անուանն ընդ սեռին և ընդ թուոյն • որպէս • Рѣка Днѣпръ по причинѣ множества пороговъ неспособна къ судоходству, Դնեպր (գետն) 'ի պատճառս բազմութեան յորձանացն, անընդունակ է նաւագնացութեան:

Կանոն Գ:

Ածական անուանք առանց գոյականաց 'ի գործ ածին 'ի չէզոքական սեռի միայն • որպէս • Полезное должно предпочитать пріятному, զօգ-

տակաւին պարտ է յորդել յաւէտ քան զախորժելին . Богъ сотворилъ всяческая изъ ничего, Ա.Ծ յոչնչէ արար զամենայն ։

Ծանի՛ր . զի խօսքի 'ի կանոնէս այսպիսի դիպուած, յորժամ ածականն 'ի կիր ածի 'ի ձև գոյականի, կամ 'ի վերաբերութիւն առ ածականս . զօրութ. իմացեալ լինին անուանք գոյականք ո՛ և իցէ սեռի պատշաճեալք . որ. Люби ближняго, սիրեա՛ զընկեր ։

Ածականք искусенъ, վարժ, հմուտ . исправенъ, ուղիղ, ճիշդ . дивенъ, սքանչելի, հիանալի . твердъ, պինդ, կարծր . постояненъ; կայուն, անփոփոխ . крѣпокъ. պինդ, կարծր . ընդունին զխնդիր 'ի հոլովն ներգոյական հանդերձ նախդրաւս въ. որ. искусенъ въ наукахъ, ներհուն մակացութեց . дивенъ во святыхъ, սքանչելի 'ի սրբս ։

Ածականք бережливъ, խնայող . дерзокъ, յանդուգն . похожъ, նըման . ընդունին զխնդիր 'ի հոլովն հայցական հանդերձ նախդրաւս на. որ. бережливъ на деньги, անխնայող 'ի դրամս ։

Ածականք согласенъ, համաձայն, միաբան . сходенъ, դիւրագին, համեմատ . сообразенъ, պատկերակից . сходственъ. համաքատակ . պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովն գործիական, հանդերձ նախդրաւս съ. որ. согласенъ съ мнѣніемъ, համաձայն կարծեաց ։

Բաղդատական ածականք առնուն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական . որ. свинецъ и олово мягче прочихъ металловъ, կապար և անագ կակղագոյն են քան զայլ մետաղս ։

Գիտելի է . զի յորժամ դնիցեն շաղկապքս какъ, нежели, յետ բաղդատական աստիճանի, յայնժամ սեռական խնդիրն բաղդականի լինի տէր բայի . օրինակ իմն . наружныя язвы изцѣляются удобнѣе, нежели внутреннія болѣзни, արտաքին վէրք դիւրագոյն ողջանան, քան ներքին ցաւք ։ Գիտել արժան է . զի ածական անուանք ո՛չ նոյն օրինակ պահանջեն զխնդիր 'ի հայում, որպ 'ի ռուսս, այլ այլազգ ըստ որում երևին 'ի վերոգրեալ օրինակս ։

Յաղագս համաձայնութեան անուանց գոյականաց ընդ թուականաց :

Թուական անուն одинъ, մի, և ամ դասականք · первый, առաջներրորդ · второй, երկրորդ · третій, երրորդ · четвертый, չորրորդ · пятый, հինգերորդ · և այլք, երբեմն ընդունին զխնդիր 'ի սեռական հոլովն հանդերձ նախդրաւս изъ · օր · одинъ Богъ, մի Ա՟Ծ · одна вѣра, մի հաւատ · первый изъ философовъ, առաջին 'ի փիլիսոփայից · одинъ изъ учениковъ, մի յաշակերտաց :

Թուականքդ два, три, четыре, մինչ դնիցին յուղղական կամ 'ի հայցական հոլովս, պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական եզակի թուոյ. օր · два человѣка, արք երկուք · четыре недѣли, չորք եօթնեակք · двѣ руки, ձեռք երկուք :

Թուական անուանքդ՝ двое, երկոքեան · трое, երեքեան · четверо, չորեքեան · пятеро, հնգեքեան · шестеро, վեցեքեան · семеро, եօթնեքեան · осмеро, ութնեքեան · девятеро, իննեքեան · десятеро, տասնեքեան : Նոյնպէս пять, шесть, семь, և այլ բացարձակ թուականք առնուն զխնդիր յուղղական և 'ի հայցական հոլովս · 'ի հոլովն սեռական յոգնակի թուոյ · օր · двое купцовъ, երկոքեան կամ երկու վաճառականք · шесть недѣль, վեց եօթնեակք · եւն :

Գիտելի է · զի թուականքս այսոքիկ յայլ հոլովս համաձայնին ընդ իւրեանց գոյականաց · օր · пятью чувствами, հինգ զգայարանօք · семью недѣлями, եօթն եօթնեկօք · եւն :

Գիտելի է դարձեալ · զի թուական անուանքդ՝ двое, трое, четверо, пятеро, և այլք, եթէ դնիցին ընդ անեզական անուանց, ըղ-տառդ е, փոխին 'ի и կամ ы · օր · двои часы, երկու ժամացոյցք · трои сани, երեք սահնակք :

Յորժամ յո և իցէ հասակի նշանակի թիւ ամաց, յայնժամ թուական անուանքն դնին 'ի հոլովն սեռական · օր · Александръ Великій вступилъ на престолъ двадцати, а умеръ тридцати лѣтъ отъ

роду. մեծն Աղեքսանդր բազմեցաւ յաԹոռ քսան ամաց, և մեռաւ ամաց երեսնից 'ի ծննդենէ։

Յաղագս համաձայնութեան դերանուանց։

Անձնական դերանուանքս՝ я, ты, онъ, мы, вы, они, 'ի ներկայն և յապառնին, նոյնպէս և յամ ժամանակս հրամայականի եղանակի՝ յառաջոյ բայիցն կարեն զօրութ իմացեալ լինել. Իբր զի դէմք այսց. ժամանակաց որոշին վերջաւորութ իւրեանց. օր. вижу чудеса Божія, տեսանեմ զսքանչելիս Այ։ Իսկ յայնպիսի ժամանակս, զորոց զդէմս անմարԹ է որոշել վերջաւորութ իւրեանց՝ ներգործութ դնին այսքիկ դերանուանք։

Յարաբերական դերանուանքդ՝ которой, кой, է նախընԹաց յարաբերելոյն իւրեանց դնին համաձայն սեռիւ և Թուով. օր. добродѣтель есть такое сокровище, которое никѣмъ похищено быть не можетъ. առաքինութին է այնպիսի գանձ, որ ոչ յափշտակի յումեքէ։

Դերանուանքս՝ мнѣ, тебѣ, 'ի կիր առնին փոխանակ ստացականացս՝ мой, твой. օր. онъ мнѣ отецъ, а тебѣ сродникъ. նա իմ հայր է, բայց քեզ ազգակից։ Դերանունդ свой, своя, свое, 'ի կիր առնի 'ի վերաբերութիս առ երիս դէմս, երբ 'ի բանս նշանակի նոյն յարաբերութի առ ո՛ և իցէ դէմ. օր. լաւագոյն է տալ. Лакедемоняне приучали дѣтей (своихъ) къ терпѣнію. քան Թէ дѣтей (ихъ) Լակեդեմոնացիք ուսուցանէին զաւակս (իւրեանց) զհամբերութի, քան տալ զաւակաց (նոցա։)

Դերանունդ что, յատկապէս և 'ի զրոյցս սովոր առեալ լինի փոխանակ который, յարաբերական դերանունդ. օրինակ իմն. о ты! что въ горести напрасно, на Бога ропщешь человѣкъ, եղո՛ւկ քեզ որ յաղէտս՝ տրտունջ լինիս ո՛վ մարդ, զմեծվայելչութ Այ տարապարտ։

Իսկ յորժամ առեալ լինի իբրև հարցական, յայնժամ առնու զխնդիր ուղղական զինի իւր, մանաւանդ за, յաղագս, փոխանակ, 'ի պատճառս,

արտաքոյ, արտաքոյ քան զ։ Իսկ 'ի յաջորդ օրինակդ՝ և յայսպիսիս դնի առ 'ի յաջորդ. որպ. что за люди? ո՞վ են արքդ։ Իսկ առանց մասնկանդ за, ընդունի զհոլովն սեռական. որպ. что пользы? զի՞նչ օգուտ իցէ. что нужды? զինչ պէտք իցեն։

Դերանուանքդ՝ самъ, тотъ, чей, мой, нашъ, вашъ, оный, համաձայնին ընդ գոյականաց, ընդ որս յարին նոյնն սեռիւ, թուով և հոլովով. որպ. самъ Богъ невинныхъ защищаетъ. նոյն ինքն Աստուած պաշտպանէ զանմեղս։

Յաղագս համաձայնութեան բայից ընդ անուանց։

Յորժամ բայն դիմաւոր վերաբերի առ երկու կամ եւս բազում անուանս այլ և այլ դիմաց, յայնժամ դնի յոգնակի 'ի նմին դիմի, որ ունի զնախամեծարութիւն իմն քան զայլս. ընդ որոյ առաջին դէմն է նախապատիւ քան զերկրորդն. և երկրորդն քան զերրորդն. օրինակ իմն. братъ мой и я радуемся, что вы здоровы. եղբայր իմ և ես ցնծամք, զի դուք առողջ էք։

Աններգործական բայ առնու զսեռ խնդիր 'ի հայցական հոլովն, թէ 'ի յանուանց և թէ 'ի դերանուանց. որպ. почитай людей, и люди почитать тебя станутъ, պատուեա զմարդիկ, զի և մարդիկ պատուեսցեն զքեզ. тотъ славнѣйшую получаетъ побѣду, кто самаго себя побѣждаетъ. նա ընդունի զփառաւորագոյն մրցանակն յաղթութեան, որ յաղթէ անձին։

Դիտելի է ա. Զի ներգործական բայք՝ յարեալք 'ի մասնիկդ не, փոխանակ հայցականի ընդունին զսեռական. որպ. не употребляй во зло могущества твоего во вредъ ближнему. մի՛ 'ի գործ դներ 'ի չարիս զկար զօրութեանդ 'ի վնաս մերձաւորին քո։ Իսկ առանց могущество, է սեռական խնդիր փոխանակ հայցականի բայիդ употребляй. բ. Ներգործական բայք փոխանակ հայցականի մերթ եւս առնուն զսեռական. երբ գործողութիւն փոխան մասին առեալ լինի. որպ.

спустить воды, Թողուլ զջուր, այս է, զատկաւ մասն նոր ջրոյ :

Բայքդ ждать, սպասել, մնալ. желать, ցանկալ. лишать, զրըկել. искать, որոնել. ожидать, սպասել. требовать, պահանջել. просить, խնդրել, հայցել. առնուն ՚ի հոլովն սեռական. որ. ждать благопріятнаго времени, սպասել բարեյաջող ժամանակի. желать славы, чести, ցանկալ փառաց, պատուոյ :

Բայքդ՝ пренебрегать, презирать, արհամարհել. պահանջեն ըզ խնդիր հայցական, կամ գործիական. որ. не пренебрегай наставленіями людей опытныхъ, մի՛ արհամարհեր զխրատ հմուտ արանց. Ուր ասունդ наставленіями, է գործիական խնդիր փոխանակ հայցականի բայից пренебрегай.

Բայքդ՝ учить, ուսուցանել. уподоблять, նմանեցուցանել. բայց ՚ի հայցականէն առնուն զխնդիր տրական. որ. учить кого исторіи, ուսուցանել ումեք զպատմագրութի՛. міръ сей уподобляютъ морю, а жизнь человѣческую галерѣ, զաշխարհ նմանեցուցանեն ծովու, իսկ զկեանս մարդոյ ցուկանաւի :

Բայքդ՝ ссорить, աղմկել, օգտել. знакомить, ծանօթացուցանել. мирить, հաշտեցուցանել. согласовать, համաձայնել, միաբանել. разлучать, մեկնել, անջատել. сравнивать, հաւասարել, բաղդատել. բայց ՚ի հայցականէն ընդունին նաև զխնդիր գործիական. որ. сребролюбиваго человѣка сравниваютъ съ грецкою губкою, զարծաթասէրն նմանեցուցանեն սպնգոյ :

Բայք ձայնակրական, բայց ՚ի հայցականէ, որ միշտ և յամի փակի ՚ի ся վերջաւորութիւ նոցին, առնուն եւս և զայլ հոլովս, որք համարին ՚ի մեզ խնդիր ընուէ. որ. բայքդ՝ беречься, остерегаться, զգոյշ լինիլ. держаться, պահիլ, զհետ երթալ. лишаться, զրկիլ. страшиться, զարհուրիլ. ужасаться; սասանիլ. առնուն զխնդիր ՚ի հոլովն սեռական. որ. лишиться имѣнія, զրկիլ յընչից :

Բայքդ՝ держаться, ըմբռնել, պահել, զհետ երթալ, ապաւինել. хватиться, ընկալեալ լինել. браться, ըմբռնել, կամ առեալ լինել. հանդերձ նախադրութեամբ за, առնուն զխնդիր 'ի հոլովն հայցական. օր. держатся за кого, կամ за что крѣпко, ըմբռնել զոք, կամ զինչ ամրապինդ. браться за всякое дѣло, ձեռնամուխ լինել յամ գործս.

Բայքդ՝ блюстися, պահպանել, զգուշանալ. оберегаться, զգոյշ լինել. спасаться, փրկել. отваживаться, համարձակել. обороняться, պաշտպանել. воздерживаться, պահպանել, ունել. отвращаться, շրջել, դառնալ, խորշել. избавляться, ազատել. отговариваться, շրջել 'ի խորհրդոց. уклоняться, խոտորել, հեռանալ. отличаться, տարբերել, գերազանցել. отбываться, դառնալ անդրէն, զերծանել. առնուն զխնդիր բուն 'ի հոլովն սեռական հանդերձ նախադրութեամբ отъ. օր. оберегаться отъ злыхъ людей, զգոյշ լինել յարանց չարաց. уклоняться отъ зла, խոտորել 'ի չարէ.

Բայքդ՝ учиться, научаться, ուսանել. покориться, խոնարհել, հնազանդել. предаваться, մատնել, անձնատուր լինել. подвергаться, ենթադրել, ենթարկել. уподобляться, նմանել, հանդիտանալ. дивиться, սքանչանալ. удивляться, զարմանալ. առնուն զխնդիր 'ի հոլովն տրական. օր. Александръ великій учился у Аристотеля филисофіи, Մեծն Աղեքսանդր ուսանէր զիմաստասիրութիւն յԱրիստոտէլէ. предаться ученію, անձնատուր լինել յուսումն.

Բայքդ՝ приближаться, մերձենալ, հպել. приготовляться, պատրաստել, հանդերձել. примѣняться, փոփոխել. прижиматься, սեղմել, ճնշել. прилѣпляться, մածնուլ, յարել. принаравливаться, կցել, յարմարել. պահանջեն զխնդիր տրական նախադրութեամբ къ. օր. человѣкъ не престанно приближается къ предѣлу своея жизни, մարդն անընդհատ մերձենայ 'ի սահման կենաց իւրոց. примѣняться къ чьему нраву, փոխել 'ի վարս ուրուք.

Բայք՝ гнѣваться, сердиться, ցասնուլ, բարկանալ. ссылаться, յուսալ, ապաստան լինել. полагаться, դնել, կարծել, համարել, յուսալ. соглашаться, միաբանել, համաձայնել. առնուն զխնդիր հայցական նախադրութեամբ на. որ. полагаться на счастіе, յուսալ ՚ի բարեբաստութի. соглашаться на предложеніе, համաձայնել է առաջարկութե:

Բայք՝ именоваться, называться, յորջորջել, անուանել. почитаться, համարել, վարկանել. показываться, ցուցանել, երևել. представляться, յանդիման կացուցանել, և՛ ձևակերպել. становляться, մնալ, կանգնել, իջևանել, արձել, լինել. казаться, երևել, թուել. առնուն զխնդիր գործիական. որ. онъ почитается человѣкомъ добрымъ, նա համարի այր բարի:

Բայք՝ измѣняться, փոխանակել, փոփոխել. обманываться, պատրել, վրիպել. упражняться, պարապել, պատարել. признаваться, խոստովանել, ճանաչել. խնդրեն զներգոյական հոլովս նախդրիւս въ. որ. измѣняться, въ лицѣ, въ нравахъ, փոփոխել յերեսս, ՚ի վարս. упражняться въ чтеніи книгъ, պարապել յուսումն:

Բայք ձայնակրականք, մանաւանդ ողջենաց, առնեն մերթ զնշանակութի բայից կրաւորականաց, և յայնժամ, կամ ընդունեն զխնդիր սեռական նախդրիւս отъ, կամ զգործիական. որ. утѣшаться надеждою, մխիթարել յուսով. нѣтъ сомнѣнія, что обладатели на землѣ отъ Бога поставляются, а не случаемъ державы достигаютъ. չիք ինչ տարակոյս, թէ իշխանքն յԱյ կարգեն ՚ի վր երկրի, և ոչ թէ դիպուածով են հասանեն իշխանութե:

Ներգործականք չեզոքական բայք պահանջեն զխնդիր ՚ի հոլովն գործիական նախադրութեամբ съ, между. որ. знаться съ честными людьми, ծանօթանալ արանց պատուականաց. я часто съ нимъ видаюсь, ես յաճախ տեսանեմ զնա.

Հասարակ բայք ոչ միօրինակ պահանջեն զխնդիր. որպիսի են բայ-
քըդ домогаться, նկրտիլ, ձեռն ածել. бояться, երկնչիլ, զանգի-
տել. опасаться, կասկածիլ, խրթալ. слушаться, լսել լինել.
պահանջեն զխնդիր սեռական. օր. бояться Бога, երկնչիլ յԱ.Յ.
опасаться непріятелей, կասկածիլ 'ի թշնամեաց:

Հասարակ բայքդ` смѣяться, ծիծաղել. молиться, աղօթել.
повиноваться, հնազանդիլ. առնուն զխնդիր տրական. օր. молить-
ся Богу, յաղօթս կալ առ Ա.Ծ.

Հասարակ բայքդ` надѣяться, յուսալ. жаловаться, գանգատիլ.
խնդրեն զհայցական նախադրութեդ на. օր. надѣяться на чью благос-
клонность, յուսալ 'ի բարեհաճութի ուրուք:

Բայքդ` каяться, զղջալ. раскаиваться, զղջալ, ապաշխարել.
сомнѣваться, տարակուսիլ. առնուն զխնդիր ներգոյական նախադ-
րութեամբ въ. օր. Богъ тебя проститъ, лишь только искренно
раскайся въ твоихъ преступленіяхъ. Ա.Ծ ներեսցէ քեզ, եթէ
զղջասցիս յամ սրտէ 'ի յանցուածոց քոց:

Հասարակ բայքդ` заботиться, հոգալ, զբաղիլ. суетиться,
պարապիլ. стараться, ջանալ. тщиться, փութալ, ջան գործել.
пещисься, հոգ տանել, փոյթ յանձին բերել. առնուն զխնդիր ներ-
գոյական նախադրութեդ о կամ объ. օր. я старался о добромъ тво-
емъ воспитаніи, но старанія мои были тщетны. փոյթ յանձին
ունէի վն բարի դաստիարակութե քո. եւ ջանք իմ ընդունայն եղեն:

Բայքդ` издѣваться, насмѣхаться, наругаться, ծիծաղել, կա-
տակել. сжалиться, ցաւակցել, խնայել. առնուն զխնդիր գործի-
ական նախադրութեդ надъ. օր. онъ надъ тобою только насмѣхается,
նա ծիծաղի միայն զքեւ:

Ոմանք 'ի չէզոքական բայից, բաց 'ի յուղղական հոլովոյ, ոչ ընդու-
նեն զայլ խնդիր. որպիսի են սոքա алкать, алѣть, քաղցնուլ. блѣд-

нѣть, պլպլտանիլ · бдю, հսկել · бодрствую, զգնիլ · бѣлѣть, սպիտականալ · краснѣть, կարմրիլ, շառագունիլ · Բայց առանց յայցանե պահանջեն զայլ խնդիրս · Օր ·

Բայք՝ есмь, бываю, առնուն զխնդիր ուղղական յառաջ և 'ի վերջոյ · Օր · добродѣтель сама себѣ есть награда. առաքինութիւն իւ ինքեան է վարձ :

Բայք՝ бываю, լինիմ · живу, կեամ, բնակիմ · слыву, прослываю, հռչակիմ, հրատարակիմ · փոխանակ ուղղականի, պահանջեն զգործիականն · Օր · Александръ слыветъ великимъ, а Крезъ богатымъ. Աղեքսանդր համբաւի մեծ, իսկ կրեսոս փարթամ:

Բայք՝ стоить, արժել · убѣгать, փախչիլ, խուսափել · избывать, ազատիլ, զերծանիլ · избѣгать, խորշիլ, հեռանալ · պահանջեն զխնդիր սեռական · Օր · это увеселеніе мнѣ многаго стоитъ. այդ հրճուանք արժէ ինձ իմ բազում · убѣгать общества порочныхъ людей. փախչել 'ի միաբանութենէ մոլի արանց :

Բայք՝ убѣгать, փախչիլ, խորշիլ · отбывать, մեկնիլ. отходить, երթալ, մեկնիլ · отвыкать, դադարիլ ('ի սովորութենէ.) отпадать, մերժել, թօթափել · отступать, հեռանալ, խոտորիլ. առնուն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական՝ նախդրիւ отъ · Օր · отвыкнуть отъ худой привычки. դադարիլ 'ի չար սովորութենէ ·

Բայք՝ завидовать, նախանձել · ревновать, նախանձաւոր լինել · внимать, անսալ, միտ դնել · радѣть, հոգալ, փոյթ տանել · присягать, երդնուլ · послѣдовать, հետևիլ, զհետ երթալ · подражать, հետևիլ, նմանիլ · усердствовать, ջերմեռանդանալ, եռալ սիրով · առնուն զխնդիր տրական · Օր · не ревнуй лукавымъ, ниже завидуй творящимъ зло. մի՛ նախանձիր ընդ չարս, և մի՛ նախանձիր ընդ այնոսիկ որ գործեն զչարիս · послѣдую мудрымъ твоимъ совѣтамъ. զհետ երթայց զգօն խորհրդոց քոց :

Բայք՝ враждовать, Թշնամանալ. негодовать и роптать, տրտմնջել. злобствовать, չարագնել, սրտմտել. походить, նմանել. уповать, ապաւինել. առնուն զխնդիր հայցական նախադրութեամբ на. որպէս. роптать на судьбу, տրտմնջել զբաղդէ. уповать на Бога, ապաւինել յԱ՛՜ծ.

Չէզոքական բայք՝ յարեալք ընդ նախդիրս ունին երբեմն զնշանակութիւն ներգործական բայից. отлежать бока, անկանել ՛ի վ՜ր կողին. отстоять ноги, զաղտարիլ յոտին.

Կրաւորական բայք առնուն զսեռ խնդիր, կամ ՛ի հոլովն գործիական. որպէս. Азія прежды покорена была Скиθами, кои никакимъ народомъ побѣждены не были. Ասիա երբեմն անգամ ընկճեալ նուաճեցաւ ՛ի սկիւթացւոց, որք յոչինչ ազգաց պարտեցան. կամ ՛ի հոլովն սեռական նախդրաւս отъ. որպէս. Семирамида убита отъ сына своего Нинія. Շամիրամ սպանաւ ՛ի Նինոսէ որդւոյ իւրմէ.

Գիտելի. զի տարբերութիւն, որ է մէջ եական բայիցս՝ буду и стану, որպէս, եղէց, կայանայ յայնմ, զի բայս буду ծառայէ և խոնարհի ընդ ներգործական և կրաւորական բայից. որպէս. буду двигать, շարժեցից.

Իսկ բայս стану դնի միայն ընդ ներգործական սեռի բայից. որպէս. стану двигать, շարժեցից. стану писать, գրեցից. բայց շարժեցից ոչ է ՛ի կիր.

Դիմազուրկ բայք՝ зрится, երևի. икается, հեծկլտայ. довлѣетъ, բաւ է, շատ է. подобаетъ, վայել է. кажется, Թուի, երևի. хочется, կամ է. мнится, կարծի. надлежитъ, արժան է. удается, յաջող է. случается, պատահի, առնուն զխնդիր տրական. որպէս. кажется мнѣ, что. Թուի ինձ, թէ.

Յաղագս համաձայնութեան բառակապակցութեանց և դերբայից.

Ածականութիւնք երբեմն ածական անուանց պարտ է դնել համաձայն նախնի սեռին, Թուով և հոլովով ընդ գոյականաց. որպէս. Богъ все-

могущій, Ամ. է. ամենակարող. промыслъ всевѣдущаго Бога, նախախնամութիւն ամենագիտին Ած. восходящее солнце. ծագող արեգական։

Ընդունելութիւնք և դերբայք համաձայնին եւ և ընդ այսպիսի հոլովս, ընդ որպիսիս և բայք նոցին համաձայնին. որ. желающій. ցանկացող պատուոյ. человѣкъ читая полезныя книги, просвѣщаетъ свой разумъ. այր ընթեռնլով զգիրս օգտակարս, լուսաւորէ զմիտս իւր. хранящій правду, не боится враговъ. պահպանողն արդարութեան, ոչ երկնչի 'ի թշնամեաց. храня правду, не боится враговъ. պահելով զարդարութիւն, ոչ երկնչի 'ի թշնամեաց։

Զընդունելութիւն և զգերբայս պարտ է համաձայն դնել ընդ դիմաւոր բայից 'ի միում ժամանակի և 'ի դիմի, առ որս վերաբերին նք. որ. шедши упалъ. երթալով, կամ ընդ երթալն անկայ (ար, աւ.) նոյնպէս և այս օրինակ. ходивши по лѣсу, попалъ ногою на змѣю. երթալով, (կամ ընդ երթալն) յանտառն անկայ, (ար, աւ.) ոտամբ 'ի վր օձի. զի արտաքոյ կանոնի է ասել. идя упалъ, գնալով անկայ։

Գիտել արժան է զայս. զի ընդունելութիւնք 'ի ռուսաց լեզուի յայնց բայից միայն կարեն բղխել, որոց նշանակութիւնք առաւել մերձ են սլաւենաց լեզուի բայից նշանակութեանցն. իսկ ներհակ այսմ 'ի պարզ բայից ռուսաց, որք փակեն ընդ իւրև զնուաստութիւն իմն. և 'ի հասարակ խօսս միայն 'ի կիր ածեալք, ոչ է արժան բղխել, որպիսի է այս деру, պատառեմ, խլեմ, քաղեմ։

Գիտելի է և ես. զի ընդ այսմ ընդունելութիւնք պարունակեն յինքեանս զվսեմութիւն իմն, կարի վայելուչ է 'ի գործածել զնս միայն 'ի գերապանծ բանս գրոց, այլ 'ի պարզ շարագրութիւնս և 'ի հասարակ խօսս պատշաճագոյն եւս է ձեւացուցանել զայնս 'ի ձեռն դերանուանցդ՝ который, кой, որ։

Յաղագս համաձայնութեան մակբայից։

Մակբայքն՝ близь, մերձ. внѣ, արտաքոյ. внутрь, внутри, 'ի

ներքս · около, իբրև · вкругъ, շուրջ · кругомъ, շուրջանակի · сверхъ, բաց, բայց · мимо, մերձ · окрестъ, շուրջ · паче, առաւել · вмѣсто, փոխանակ · прежде, յառաջագոյն · послѣ, յետոյ · вдоль, հեռի · достойно, արժանապէս · касательно, վերաբերմամբ · այսպէս և որք նշանակեն զքանակութիւն, որպիսի են սոքին · колико, քանի · сколько, որքան · довольно, բաւականապէս · много, բազում · мало, սակաւ · առնուն զխնդիր սեռական · օր. близь города, մերձ 'ի քաղաքն · внѣ дома, արտաքոյ տան · паче всѣхъ людей, առաւել քան զամ մարդիկ · довольно времени прошло, էր բաւականին ժամանակ էանց.

Մակբայս՝ вонъ, 'ի բաց · պահանջէ զխնդիր սեռական նախդրաւս изъ. օր. вонъ изъ дому, հեռի 'ի տանէ, կամ արտաքոյ տան.

Մակբայք՝ безопасно, անկասկած · прочь, հեռի · պահանջեն ըզխնդիր սեռական նախդրաւս отъ. օր. безопасно отъ непріятелей, անկասկած 'ի թշնամեաց · прочь отъ должности, ազատ 'ի պարտաւորութենէ.

Մակբայք՝ вопреки, ներհակ · подобно, նման · прилично, պատշաճապէս · пристойно, վայելչապէս · противно, հակառակ · свойственно, յատկապէս · угодно, հաճոյք · ընդունին զխնդիր տրական. օր. поступать вопреки благоразумію, վարել ներհակ խոհականութեան · Богъ обѣщалъ Аврааму умножить сѣмя его подобно песку морскому, Ած խոստացաւ Աբրահամու բազմացուցանել զզաւակս նորին իբրև զաւազ ծովու.

Մակբայս՝ относительно, վերաբերմամբ, առնու զխնդիր տրական, նախդրաւս къ. օր. человѣкъ имѣетъ разныя обязанности относительно къ Богу, къ ближнему и къ самому себѣ, մարդն ունի զայլ և այլ պարտաւորութիւնս, յարաբերութեամբ առ Ած, առ մերձաւորն և առ ինքն.

Մակբայքդ՝ согласно , համաձայն . сообразно ; ընդ նմանն է . сходно , համեմատ . պահանջեն զխնդիր գործիական նախադրութեամբ съ . օր . говорить согласно съ мыслію , խօսիլ համաձայն մտաց . поступать сообразно съ законами , վարիլ ընդ օրինաց ։

Մակբայքդ՝ гдѣ , куда , ՚ի կիր ածեն երբեմն փոխանակ յարաբերական դերանուանցդ кой , который , որ . օրինակ իմն փոխանակ ասելոյ домъ , въ которомъ вы живете , въ которой переселились, տունն , յորում բնակէք դուք , հնարէ ասել . домъ, гдѣ вы живете , куда вы переселились, տունն ուր բնակեիք դուք ։

Յաղագս համաձայնութեան նախադրութեանց ընդ անուանս ։

Յաջորդ նախադրութիւնքս безъ , առանց . внѣ , արտաքոյ . для ради , վասն , սակս . до , մինչ , մինչև , ց . изъ , ՚ի , յ , առ ՚ի . кромѣ , опричь , բաց . мимо , подлѣ , մերձ . окресть , около , շուրջ . отъ , ՚ի , յ , առ ՚ի . послѣ , յետոյ . прежде , յառաջ քան . противъ , ընդդէմ . напротивъ , ընդ հակառակն . со , съ , ընդ , եւ՝ հանդերձ , ՚ի , յ , առ ՚ի . у , ՚ի , յ , առ . ընդունեն զխնդիր ՚ի հոլովն սեռական . օր . обѣщаніе безъ исполненія есть прекрасное дерево безъ плода , խոստումն առանց կատարման , է ծառ զուարճալի անպտուղ . вѣра безъ дѣлъ , мертва есть , հաւատք առանց գործոց մեռեալ են . раззорить домъ до основанія , քակել զտունն մինչև ՚ի հիմունս . ради тебя это сдѣлаю , վասն քո արարից զայս ։

Նախադրութիւնքդ՝ къ , ко , առ , ՚ի , ց , ընդ . по , ընդ , առ , ՚ի յ , մինչև ց , զհետ , զ , յետ , յաղագս , ՚ի մասին . պահանջեն զխնդիր տրական . օր . возсылать молитвы къ Богу , վերառաքել զաղօթս առ Ա.Ծ . жить по закону , կեալ ընդ օրինաց ։

Նախադրութիւնքդ՝ за , փոխանակ , ՚ի վերայ . подъ , ՚ի ներքոյ . предъ , յառաջ , նշանակեն զշարժումն ՚ի տեղւոջէ , о , объ , վասն , զ , ընդ . ՚ի , յ . ՚ի նշանակելն զգործիս . по , ընդ , մինչև ց , մինչ , զհետ , առ ՚ի .

եթէ նշանակեն զհաստատութիւն․ во, въ․ եթէ նշանակեն զնըմանութիւն, և կամ զշարժումն 'ի տեղւոջէ, ընդունին զխնդիր հայցական․ օր․ ѣхать за городъ, երթալ արտաքոյ քաղաքին․ опираться о палку, յենուլ 'ի ցուպ․ предстать предъ судъ, կալ առաջի դատաստանարանի։

Նախադրութիւնք` за, подъ, предъ, եթէ նշանակեն զընթացութիւն և կամ զշարժումն 'ի տեղի ինչ․ со, съ, յորժամ ցուցանեն զմիաբանութիւն, կամ զմիաւորութիւն, նոյնպէս և надъ, պահանջեն զխնդիր գործիական․ օր․ гоняться за счастіемъ, հետամուտ լինել բարեբաղդութեան․ сжалиться надъ бѣднымъ, խղճալ 'ի վերայ չքաւորի․ бороться со страстьми, մաքառել ընդ կրից։

Նախդիրքդ` между, межъ, առնուն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական և գործիական․ օր․ межъ горъ, և межъ горами, 'ի մէջ լերանց․ между людей, և между людьми, 'ի մէջ մարդկան։

Նախդիրքդ` во, въ, о, объ, по, при, առնուն զխնդիր ներգոյական․ օր․ размышлять о суетности жизни, զմտաւ ածել զունայնութէ կենաց․ Христосъ родился при Кесарѣ Августѣ, Քրիստոս ծնաւ 'ի ժամանակս Օգոստեայ կայսեր․ при счастіи друзей много, առ երջանկութեան բազումք լինին բարեկամք․ о злополучіи ближняго радоваться не должно, ընդ չարաբաղդութիւն ընկերին ոչ է պարտ ուրախանալ։

Յաղագս համաձայնութեան շաղկապաց։

Շաղկապք բաղհիւսականք շաղկապեն զայլ և այլ խոնարհմունս բայից․ զպէսպէս հոլովս անուանց, և զմակբայս` միում բայի պատշաճեալս․ օրինակ իմն․ небо и земля возвѣщаютъ славу Божію и проповѣдуютъ его всемогущество, երկինք և երկիր պատմեն ըզ փառս Այ, և զնորին քարոզեն ամենակարողութիւն։

Տրոհական շաղկապք դնին ընդ մէջ ձեռնարկութե, և կամ ընդ մէջ նախադասութե․ յորժամ զմին 'ի միւսմէ որոշեն․ օր․ либо земля,

либо солнце вертится, *կամ երկիրն պտուտկի, և կամ արեգակըն* ։ избирай либо то, либо другое, *ընտրեա կամ զայս, և կամ զմիւսն* ։ надлежитъ оставитъ свѣтъ для точнаго исполненія законовъ, или оставитъ добродѣтель, живя въ обществѣ, *արժան է թողուլ զկենցաղս 'ի սակս խսկաքանչ լրման օրինաց, և կամ թողուլ զառաքինութիւն, կեալ 'ի հասարակութեան* ։

Թէական շաղկապք դնին մի՛ շաղկապելոյ զերկուս, և աւելի ևս նախադասութիւնս, որք պարունակեն իբրև զպայման ինչ ։ օր ։ ежели ты Богъ, то долженъ ты дѣлать благодѣянія смертнымъ, буде же ты человѣкъ, то помни что ты такое? *եթէ Ած ես, պարտ է քեզ առնել զբարերարութիւն մահկանացուաց ։ իսկ եթէ մարդ, ապաքէն յուշ լիցի քեզ, թէ զի՞նչ իցես դու* ։ не премину исполнитъ ваше прошеніе, естьли только найду удобной къ тому случай, *ոչ զանց արարից հնուլ զխնդրուածս ձեր, միայն թէ գտից զժամ բարեպատեհ առ այն* ։

Ընկատարական շաղկապք յայտ առնեն զհամաձայնութիւն առ այն, ընդ դէմ որոյ հնար էր առնել զառարկութիւն ։ օր ։ хотя корень ученія горекъ, но плоды его сладки, *թէպէտ և արմատ ուսման դառն է, այլ պտուղ նորին քաղցր* ։ хотя Цицеронъ былъ философъ, однако искалъ честей, *թէ և Կիկերոն էր իմաստասէր, բայց և այնպէս խնդրէր զպատիւ* ։

Պատճառական շաղկապք ցուցեն զպատճառս ընդ նախադասութեան ։ օր ։ убѣгай праздности; ибо она есть матерь всѣхъ пороковъ, *փախի՛ր 'ի դատարկութենէ ։ զի է մայր ամենայն մոլութեանց* ։ скупой богачъ есть убогъ; поелику не онъ златомъ, но злато имъ владѣетъ, *մեծատունն կծծի է աղքատ ։ որովհետև ոչ նա ոսկւոյն, այլ ոսկին նմա իշխէ* ։

Մակաբերական շաղկապք դնին յաղագս զօդելոյ և հաստատելոյ ընդ միտս, զմին 'ի միւսոյ մակաբերելով ։ օր ։ вселенная сія сама собою

получитъ бытія не могла; слѣдовательно надобно быть существу, которое оную создало, այն այս տիեզերք ոչ մարթացաւ ընդ ինքեան ընդունել զկենդանութիւն իւր. ապա ուրեմն կարօտացաւ գոյացուցին որ ստեղծ զայն. поелику Персы отъ роскоши пришли въ слабость; слѣдовательно не трудно было Александру побѣдить ихъ, որովհետև Պարսկաստան յանկարգ գնացից ժամանակաց յանզօրութիւն ապաքէն ոչ դժուարին եւ Աղեքսանդրի յաղթահարել զայն։

Շաղկապքդ` же, жъ, ли, նոյնպէս և մասնիկդ` бы, (որ դնի ընդ անկատար բայից) դնին ՚ի վերջոյ մասանց բանի, առ որս վերաբերին. օր. печаль снѣдаетъ сердце, радость же веселитъ оное, տրտմութիւն մաշէ զսիրտ, իսկ խնդութիւն ուրախ առնէ զնոյն. злословятъ ли, угнѣтаютъ ли, терпи, եթէ չարախօսեսցեն, և եթէ նեղեսցեն համբեր՛ր։

Մասնիկքդ` да, дабы, чтобы, յարին ՚ի բայս յառաջոյ ՚ի ներկայ և յապառնի եղանակս. օր. да здравствуетъ, ողջ լիցի.

Նաև միւս մասնիկքդ` дабы, чтобы, դնին ընդ անցեալ և աներևոյթ եղանակաց. օր. чтобы сіе случилось, удалось, որպէս զի այս դիպեսցի, յաջողեսցի. чтобы достигнуть глубокой старости, առ ՚ի հասանել ՚ի խորին ծերութիւն.

Յաղագս համաձայնութեան միջարկութեանց։

Միջարկութիւնքդ` ахъ, то то, о, вотъ, фу, а, պահանջեն զխնդիր ուղղական. օր. ахъ какая бѣда! Ով որպիսի վտանգ է։

Միջարկութիւնքդ` ахти, бѣда, горе, увы, исполатъ, պահանջեն զխնդիր տրական. օր. горе тому человѣку, վայ մարդոյն այնմիկ.

Միջարկութիւնքդ` гой, гей, ну, о, պահանջեն զխնդիր կոչական. օր. о всещедрое небо! ով ամենառատ երկինք։ о միջարկութիւնդ մերթ եւ պահանջէ զսեռական. օր. о неиспытанныхъ судебъ Божіихъ! ով անքննելի իրաւանց Այ.

ՅԱՂԱԳՍ ՅԱՐՄԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ·

Յարմարագրութիւն ('ի ռուսաց Правописаніе պրավօպիսանիէ ասացեալ,) է մասն քերականութեան, յորում ցուցանի : ա : Կանոնաւոր կիրառութիւն տառից 'ի գրուածս : բ : Թէ զո՞րպիսի նշանս կէտադրութեան պիտի դնել :

Յաղագս կանոնաւոր կիրառութեան տառից 'ի գրուածս :

А, Ա :

Նախադասելին պարտ է նկատել · զի այլազգական բառք՝ յանգեալք ia, յընդհանուր լեզուս և 'ի կիր արկեալք՝ սովորակի գրին տառիւքդ՝ ія. որպէս · Азія, ասիա · исторія, պատմութիւն · комедія, կատակերգութիւն, հագներգութիւն · копія, պատճէն · Азіятецъ, ասիացի · այլովքն հանդերձ · ապա ուրեմն ոչ պիտի գրել Азіа, исторіа, азіатецъ. եւն :

И, I, Ի :

Տառքդ՝ и և і, թէպէտ և են միահնչիւն · բայց և այնպէս 'ի յարմարագրութեան զանազանին · զի і, գրի զառաջեաւ ձայնաւոր տառիցդ՝ а, и, о, ю, я. որպէս · Іаковъ, յակովբ · имѣніе, գոյք, ինչք · синій, կապուտակ · Іона, յովնան · Іюль, յուլիս · Россія, ռուսիա, ռուսաստան · եւն : Իսկ տառդ՝ и, դնի յառաջոյ և 'ի վերջոյ բաղաձայնից · որպէս · лице, երես, դէմք · истина, ճշմարտութիւն · եւն : Դարձեալ տառդ и, երբ արտաբերի սուղ, յայնժամ դնի 'ի վերայ նորին յաջորդ սղանշանդ՝ (˘) · որպէս · война, մարտ պատերազմի, կռիւ · мой, իմ :

Գիտելի՛ է ա : զի նախդիրդ՝ при, որ նշանակէ 'ի ժամանակս, առ ժամանակօք, յաւուրս, 'ի բարդութիւն ընդ այլոց բառից՝ սկսելոց 'ի ձայնաւոր տառից առ ցուցանելոյ զնոցին բարդութիւն, պահէ զտառդ и. որպէս · при-

учаю, ուսուցանեմ. приязнь, բարեկամութիւն. եւն. Ըստ այս վերաբերին և հետևեալ բառքդ. пятиаршинный, հինգկանգնեան. եւն.

Գիտելի է զի. Զի բառդ миръ, յորժամ նշանակէ զխաղաղութիւն՝ գրի տառիւս і. նոյնպէս և գրին նմա ածանցեալքն 'ի նմանէ. օր. міръ, աշխարհ. мірскій, աշխարհային. всемірный, համաշխարհական.

Յամ փաղառութիս, յորս ձայնաւոր տառն արտասանի 'ի հաստատ խօսս երբեմն іо, պարտ է գրել е. օր. міодъ, ліодъ, іожъ, деріошъ, պէտք է գրել медъ, մեղր, մեղրաջուր. ледъ, սառն, սառոյցք. ежъ, ոզնի. дерешь, պատառես.

Ամ ածական անուանք և ընդունելութիւնք յեզակի ուղղականն չէզոքական սեռի գրին միշտ և յամի 'ի ое, և կամ 'ի ее. օր. доброе, բարի. умное, խոհական, խոհեմ. ближнее, մերձաւոր, ընկեր. եւն.

Ածական անուանք և ընդունելութիւնք արական սեռի 'ի յոգնակի ուղղականն յանգին միշտ 'ի е. օր. добрые люди, արք բարիք. великолѣпные храмы, հոյակապ տաճարք. եւն.

Ածական անուանք բաղդատականք միշտ յանգին 'ի ѣе, կամ լոկ 'ի е. օր. умнѣе, խոհեմագոյն. красивѣе, կարմրագոյն. слабѣе, նուազագոյն. крѣпче, ամրագոյն. слаще, քաղցրագոյն. եւն.

Գոյական անուանք, 'ի վերջաւորութիս որոց առ արտասանութեան ըստ հնչման տառիւս е, միշտ և յամի պարտին գրել տառիւս е, և ոչ ѣ. օր. лице, երես, դէմք. море, ծով. сокровище, գանձ. եւն.

'Ի գոյական անուանս՝ յանգեալս 'ի екъ, ень, ерь, ецъ, тель, есть, енность, 'ի վերջոյ պահի տառս е. օր. ручеекъ, առուակ. кошелекъ, քսակ, դրպան. камень, քար, վէմ. коверъ, օթոց, գորգ. кремень, կայծաքար. вѣтеръ, հողմ. отецъ, հայր. старецъ, ծեր, աբեղայ, ծերակոյտ. благодѣтель, բարերար. свидѣтель, վկայ. лесть, փաղաքշանք. собственность, յատկութիւն, սեփականութիւն, եւ՝ ինչք, գոյք. искренность, մտերմութիւն, այլ՝ հետև-

եալ բառքդ՝ գրեն տառիւքդ՝ вѣкъ, դար, յաւիտեան. вѣсть, համբաւ. повѣсть, պատմութիւն, վէպ։

Գոյական անուանք յանգեալք 'ի еніе յառաջոյ տառիս н, պահեն զտառս е. օր. спасеніе, փրկութիւն. строеніе, շինութիւն, շինուած, կառուցումն. բաց յանուանց, որք բղխեն 'ի բայից՝ 'ի կատարեալ ժամանակի յանգեալք 'ի ѣлъ, որպիսի են սոքին. имѣлъ, կալայ. имѣніе, ինչ, գոյք. смотрѣлъ, տեսի, (եր, ետես.) смотрѣніе, տեսութիւն. терпѣлъ, համբերի, (եր, համբեր.) терпѣніе, համբերութիւն. велѣлъ, հրամայեցի, (եր, հրամայեաց.) велѣніе, հրաման. եւն։

Ածական անուանք՝ յանգեալք 'ի енекъ, енькій, енскій, և կրճատեալքն 'ի енъ, և евъ, զառաջեաւ տառս н, միշտ ունիցին е, և ոչ ѣ. օր. маленекъ, փոքրիկ, маленькій, блаженъ, երջանիկ. боленъ, հիւանդ. звѣревъ, գազանական. եւն։

Բայք սահմանական ներկայի յեզակի երկրորդ դէմն յանգեալքն 'ի ешь, յերրորդ դէմն 'ի етъ, և 'ի յոգնակի առաջին դէմս 'ի емъ, յերկրորդն 'ի ете, գրեն միշտ և յամի տառիւս е, և ոչ ѣ. օր. пишешь, գրես. пишетъ, գրէ. пишемъ, գրեմք. пишите, գրէք. եւն։

Բայք 'ի յոգնակի երկրորդ դէմն ներկայ և ապառնի ժամանակաց. նոյնպէս և հրամայական եղանակի՝ յանգեն միշտ 'ի те. օր. пишете, գրէք, կամ գրեցէ՛ք. читаете, ընթեռնուք, կամ ընթերցէ՛ք. говорите, ասէք, կամ ասացէ՛ք. եւն։

Մասնիկդ՝ не, և նախադրութիւնքդ՝ безъ, между, окресть, предъ, пре, чрезъ, եւս և մակբայքդ՝ прежде, нежели, ежели, едва, паче, даже, միշտ և յամի պարտին գրել տառիւս е.

(տառս ѣ գրի։)

Ա. Յեզակի ուղղական և ներգոյական հոլովս անուանց առաջին հոլովման. օր. книга, գիրք. книгѣ, գրոց. въ книгѣ, 'ի գիրս, կամ 'ի գրի. եւն. Բ. Յեզակի ներգոյական երկրորդ հո-

ըովման անուանց. столъ, въ столѣ, սեղան, 'ի սեղանի. царь, о царѣ, արքայ, յարքայի, կամ յարքայ. море, на морѣ, ծով, 'ի ծովու. եւն: Դ: Յեզակի տրական եւ 'ի ներգոյական հոլովս դերանուանցս. որ. я, ты, себя, мнѣ, тебѣ, о себѣ. Ե: Դերանուանդ тотъ, յեզակի գործիական եւ յամ յոգնակի հոլովս, եւ Թուական անուանդ весь, յամ հոլովս յոգնակի Թուոյ գրին տառիս ѣ. որ. тѣмъ, тѣ, тѣхъ, тѣмъ, тѣми, о тѣхъ. Զ: Դերանուանդ кто, что, յեզակի հոլովոյն գործիական գրին տառիս ѣ. որ. кѣмъ, որով. чѣмъ, եւն:

Է: Դերանուանդ онъ, եւ Թուական անուանքդ одинъ, два, 'ի յոգնակի ուղղական հոլովն իգական սեռի գրին նմանապէս տառիս ѣ. որ. онѣ, նոքա, նոքին. однѣ, մի. двѣ, երկուք:

Ը: Անուանք ածականք 'ի բաղդատական եւ 'ի գերադրական աստիճանի. փոխին 'ի տառդ ѣ. որ. храбрый, քաջ. храбрѣе, քաջագոյն. храбрѣйшій, ամենաքաջ. այլովքն հանդերձ:

Թ: Հետադաս մակբայքդ 'ի վերջաւորութիւն իւրեանց գրին միշտ տառիս ѣ. որ. гдѣ, нигдѣ, вездѣ, индѣ, здѣсь, нынѣ, кромѣ.

Ժ: Բայք յանգեալք 'ի ѣю եւ ѣваю, յորժամ առաջոյ ѣ տառն դնիցի բաղաձայն տառ, պահեն զտառդ ѣ. ոչ միայն 'ի ժամանակս ամ խոնարհմանց, այլ եւ 'ի բառս բղխեալս 'ի նոցունց. որ. сѣю, սերմանեմ, եւ՝ մաղեմ, խարբալեմ. сѣялъ, սերմանեցի, (ցեր, եաց.) сѣять, սերմանել. сѣй, սերմանեա. сѣяніе, սերմանումն. сѣятель, սերմանահան, սերմանացան. сѣвъ, սերմանելն, եւ՝ ժամանակ սերմանելոյ. зѣваю, յորանջեմ. затѣваю, հնարեմ, մեքենայեմ. недоумѣваю, տարակուսիմ. недоумѣніе, տարակուսանք. եւն: Այլ՝ обуреваюсь, ալէկոծեմ, մոայրդ լինիմ. գրի տառիս е, նմանապէս եւ բայք յանգեալք 'ի еваю, որ ունիցին զառաջեաւ ձայնաւոր տառս е, գրին նովին տառիւ. որ. истаеваю, մաշիմ, հիւծեմ. եւն:

ԺԱ: Բայք յաներեւոյթ եղանակի յառաջոյ տառիցս ть, որ եղուղա-

նէն զՀնչումն տառիս e , գրին տառիւս ѣ , և ոչ e . որ · велѣть , Հրամայել · вертѣть , պտտել , կամ ծակել · видѣть , Հայել · նայել · եւն · բաց 'ի քանի մի բայից ։

ժա ։ Յաջորդ բառքդ և նման նոցին 'ի ձև մակբայի 'ի կիր առեալք պաՀեն զտառդ ѣ 'ի վերջոյ · որ · вкупѣ , вмѣстѣ , 'ի միասին · вскорѣ , վաղվաղակի · по истинѣ , Ճշմարտապէս · եւն ։

ժբ ։ Այս ամ կանոնք վերաբերին 'ի վանկս վերջաւորուն և փոփոխուն ենթարկելոց · այլ առ 'ի գիտել զիսկական գործածութիւն որ յանփոփոխ վանկս · առաջի դնի Հատուածս ցուցակդ առաջակայ մի քանի բառից , որ 'ի վանկս խորեանց ոչինչ այլայլութ չեն ենթակայ , ունելով զտառդ ѣ , որոց և բարդ և ածանցեալ բառքն զտառդ ѣ , նոյնպէս պաՀեն յինքեանս , որպէս յայտ եղե , զբառդ мѣсто , տեղի , պիտոյ է գրել տառիւս ѣ , ապաքէն ոչ է դժուարին գիտել , թէ և զբառդ безмѣстный , անտեղի , անուր · совмѣстникъ , Հակառակորդ , ուստի պիտոյ է գրել նա տառիւս ѣ .

Апрѣль , ապրիլ · бѣгать , վազել , փախչել · бѣда , փորձանք , վտանգ · бѣлый , սպիտակ . бѣсъ , դև , այս · вѣщать , ասել , Ճառել , պատմել · гдѣ , ուր , կամ յո · гнѣвъ , բարկութ · гнѣздо , բոյն · грѣхъ , մեղք · дѣва , կոյս , աղջիկ · блѣдный , դեղին · болѣзнь , ախտ , ցաւ · вездѣ , ամ ուրեք · велѣть , Հրամայել · внѣ , արտաքոյ · возлѣ , մերձ , Հուպ · вѣко , արտևանունք · вѣка , դար , յաւիտեան · вѣжда , արտևանունք · вѣнецъ , պսակ , թագ , կամ բակ · (է լուսաւոր ծիրն , որ երևի զարեգակամբ , կամ զլուսնով ·) вѣникъ , աւել · вѣно , վարձանք , կամ օժիտ , պաշտպանութիւն · вѣра , Հաւատ · вѣсъ , կշիռ , կամ ծանրութ · вѣсть , Համբաւ , լուր · вѣтвь , ոստ , ոստիճ , Ճիւղ · дѣлать , առնել , գործել · железа , [illegible] , գեղձ · желѣзо , երկաթ · звѣзда , աստղ · звѣрь , գազան · здѣсь , աստ · зрѣлый , Հասուն · зѣвать , յորանջել · зѣло , յոյժ , կարի · зѣница , բիբ · индѣ ,

պճուր • колѣно, զուխք, ծունր • доселѣ, ցարդ, ցայս • доколѣ, մին-չև ցե՞րբ • мѣсяцъ, լուսին, և ամիս • мѣхъ, տիկ, փուքք, մորթ, мѣшкать, յապաղել, անագանել • мѣшокъ, պարկ, քսակ • нѣга, զգուանք • нынѣ, այժմ, այսօր • нѣдро, ծոց, գոգ • нѣжный, փա-փուկ, մատաղ, նուրբ • нѣкій, ոմն, ոք • нѣкогда, երբեմն, եր զի, եր որ • нѣкоторый, нѣкто, ոմն, ոք, իմն, ինչ • нѣмецъ, գեր-մանացի • нѣмый, համր • нѣтъ, ո՛չ, չի՛ք • обѣдъ, ճաշ • обѣтъ, խոստումն, ուխտ • обѣщать, խոստանալ, ուխտել • орѣхъ, կաղին • плѣнъ, գերի, գերութի̃ • подлѣ, հուպ, մօտ • прѣлый, փտեալ, նեխեալ • прѣніе, վէճ, վիճաբանութի̃ • прѣсный, քաղցր, անխմոր, (զանգուած,) յստակ • пѣвчій, երգեցիկ • пѣна, ճենճեր • пѣснь, երգ, նուագ • пѣтухъ, աքաղաղ • пѣшій, հետևակ, հետի • крѣп-кій, ամուր, պինդ, կարծր • купель, աւազան • лѣвый, ահեակ, ձա-խակողմեան • лѣнивый, ծոյլ, հեղգ • лѣпота, գեղեցկութի̃, վայել-չութի̃ • лѣсъ, մայրի, անտառ • медвѣдь, արջ • мнѣніе, կարծիք, վարկ • мѣдь, պղինձ • мѣлкій, մանր, փոքրիկ • мѣль, կաւիճ • мѣс-то, տեղի • мѣнять, փոխել • мѣрять, չափել • сѣчь, մանրել, հարկանել, գանել • телѣга, սայլ • тѣло, մարմին • тѣмя, գագա-թըն • тѣсный, նեղ, անձուկ • тѣсто, հայս, զանգուած • тѣнь, ստուեր • тѣшить, զուարճացուցանել, կամ մխիթարել • хлѣбъ, հաց • хрѣнъ, վայրի բողկ • цвѣтъ, ծաղիկ, գոյն • цѣвка, մասու-րակ • цѣлый, ամբողջ, ողջոյն, ողջ • цѣль, նպատակ • цѣна, գին • цѣпь, շղթայ, և շիղթ • человѣкъ, մարդ, այր • ѣсть, ուտել • рѣдкій, ցանցառ, անօսր • рѣзвый, ստահակ, չար, ժանտ • рѣка, գետ • рѣпа, շողգամ • рѣшить, արձակել, ազատել, վճռել • рѣчь, բան, ճառ, քարոզ • свирѣль, եղէգնափող, սրինգ • свирѣпый, կա-տաղի, մոլեգին • свѣжій, թարմ, նոր, յստակ • свѣтъ, աշխարհ, լոյս • слѣдъ, հետք, շաւիղ • слѣпый, կոյր, снѣгъ, ձիւն • стрѣла,

նետ, փքին. стѣна, որմն, պարիսպ. сѣверъ, հիւսիս. сѣдый, ալեւոր, սպիտակահեր. сѣдло, թամբ, համետ. сѣмя, սերմն, սերունդ. сѣни, նախադուռն. сѣно, խոտ. сѣнь, ստուեր, տաղաւար, վարագոյր. сѣра, ծծումբ. сѣть, վարմ, որոգայթ. сѣрый, գորշ, մոխրագոյն. сѣтованіе, տրտմութի, թախիծ։

Գիտելի է ա։ Զի ոչ 'ի սկիզբն և ոչ 'ի միջի բառից յետ տառիցդ՝ г, ж, к, ф, х, ч, ш, щ, գրի տառիս ѣ.

Բ։ Յետ տառիցդ՝ г, ж, к, х, ч, ш, щ, ոչ գրի այլուր տառս ѣ, բաց 'ի գրոց սլաւենաց. յորս զկնի քանի մի տառից յայսցանէ առեալ լինի տառս ы. օր. душы, հոգիք. сущыя, իսկական, էական։

Տառդ э, գրի 'ի սկզբան և 'ի միջի այլազգական բառից 'ի լեզուս ռուսաց առեալց. որպիսի են սոքին. экваторъ, հասարակած, կամ այրեցեալ գօտի. эклога, ցուցք հովուաց. эскарада, նաւահանգիստ. поэма, քերթողութի, կամ տաղաչափութի. եւն. Նոյնպէս են և բառքս ռուսաց эй, этотъ. եւն։

Յաղագս յարմարագրութեան ոմանց բաղաձայնից տառից։

Տառքդ՝ з և с.

Սկզբամբք յարմարագրութե տառիցս з և с, որ 'ի բառս բարդեալս է նախադրութեցս ез, воз, из, раз, со, մատենագիրք ռուսաց զհետ երթան այլ և այլ սկզբանց։

Ոմանք 'ի բառս բարդեալս 'ի վերոյեդեալ նախադրութեցդ փոխանակ տառիս з, գրեն с. յորժամ զկնի նոցա հետեւի մի 'ի յաջորդ բաղաձայն տառիցդ՝ к, п, т, х, ц, ч, ш, щ. այլ փոխան տառիս с, 'ի բառս բաղադրեալս 'ի նախդրէս со, 'ի կիր առնուն զտառդ з, երբ կորուսանիցէ 'ի բաղադրութե զձայնաւոր տառդ о, և դնիցի զառաջեաւ տառիցդ՝ б, г, д, ж. օր. восклицать, աղաղակել, գոչել. воспитывать, սնուցանել, դաստիարակել. исходить, ելանել. зборъ, ժողով, եւ՝ ընտրութի. եւն։

Օ այսպէս ուղղագրութիւն նոյն մատենագիրք 'ի ռուսական զրուցաբանութիւն արտասանութէ բառից և 'ի յարմարագրութիւն եկեղեցական մատենից՝ յոյժ գործածական պնդեն։

Իսկ այլք ներհակ սմին, կամկածեալ առ 'ի ուղղել և յարդարել զշաւիղս արտասանութէ բառից, և ոչ նկատեալ զվերպատացեալ յարմարագրութիւն առ հասատուն ժամանակս, ըստ այսմ գրեն իբրաւամբք զտառդ з, յոր գիտուածս նախադասեալ. այլ՝ 'ի բառս բազադրեալս ընդ նախդրութեան со, և կամ съ, արդեւրն զտառդ с. օր. разпредѣлить, առհմանել, կարգել. разщипать, փետտել. исходатайствовать, միջնորդել, բարեխօսել. ևն.

Ф և Ө.

Ընդ մէջ ф և ө տառից 'ի յարմարագրութեան պահի հետագայքդ զանազանութիւն. զոր ահա. Տառդ ф, 'ի բառս ռուսաց. որպիսի են սոքին. фата, փակեղն, (լաչակ, կամ չեմպեր.) фуфайка, բաճկոն եւ. Գրի 'ի յունական բառս, որք գրին 'ի ռուսաց լեզուի տառիւս ф, որ 'ի մէջ փ. օր. Философія. եւ. Գրի 'ի բառս 'ի փոխ առեալս յայլոց լեզուաց՝ յորս գրին բառք տառիւս f. օր. фабрика, գործատուն. Февраль, փետրվար. фига, և смоква, թուզ. фигура, ձև, պատկեր. ևն.

Տառդ՝ ө, 'ի կիր առնի միայն 'ի բառս առեալս 'ի յոյն լեզուէ, որք գրին 'ի ռուսաց լեզուին տառիւս ө. օր. өеатръ, թէատրոն, թատրոն, այս՝ բեմ թատրոնական. өүміамъ, խունկ. ևն. 'ի վր այսր ամի ոչ է ընական գրել զբառսդ өурингія և маөильда, փոխան բառիցդ՝ турингія և матильда.

Գրեթէ նոյն 'ի վերայ յարմարագրութեան տանի մի բառից.

Ըստ ամենայն նոյն յանգեալք 'ի ъ, ունին զկրկին վերջաւորութիւն 'ի սեռական և 'ի ներգոյական հոլովս. 'ի սեռական а, և у. օր. полкъ, գունդ. полка և полку, 'ի գնդէ, կամ 'ի գնդի. ևն.

Յայտնի է իւրաքանչիւր հոլովս ես՝ փոխանակ տառին у, 'ի կիր ածել պէտք զտառսդ՝ а և ѣ 'ի խօսս և 'ի պարզ շարադրութիւնս . իսկ ոչ նոյնպէս և 'ի վսեմ շարադրութեան : Ապաքէն պարտ է գրել այսպէս . число песка морскаго, թիւ աւազոյ ծովու . այլ 'ի հասարակ զրոյցս ասել պէտք, насыпать песку, ցանել զաւազ . ևն :

'Ի բառս ածանցականս արժան է պահել զյարմարադրութիւնս նոցին նախադասից . յայն սակս ոչ է պարտ գրել скляница, փոխանակ բառին՝ сткляница, անօթ ապակի . присудствую, փոխանակ բառին՝ присутствую, ներկայանամ, յանդիման լինիմ . дватцать, փոխանակ двадцать, քսան . отворить, փոխանակ оттворить, բանալ :

Թէպէտ և տառքդ՝ шч, сч, жч, зч, ունին զարտասանութիւն գրեթէ միօրինակ ընդ տառիս щ, բայց և այնպէս ոչ է պիտոյ զնոսին փոխան միայն առանց ընտրութեան 'ի կիր առնուլ : Ի բաղադրեալսն 'ի նախադրութեցդ՝ со, կամ съ, և изъ, ընդ այնպիսի բառից, որք սկսանին 'ի տառէդ ч, լաւ ևս է գրել տառիւքդ՝ сч, և зч, քան տառիւս щ . օր . счастіе, երջանկութիւն . счетъ, թիւ, համար . изчезаю, չքանալ, անհետանալ, կամ աներևոյթ լինել . ևն :

Անուանք, 'ի ь, արական սեռի՝ յանգեալք յեզակի սեռականն ըստ տառ՝ ь, փոխեն 'ի я . օր . вепрь, вепря, կինճ, վարազ . гость, հիւր . ևն : Ապաքէն ընդդէմ գրեն արուեստի, որք գրենն врачь, բժիշկ, փոխանակ գրելոյ врачъ . богачь, փոխանակ богачъ, մեծատուն, փարթամ . мужь, փոխանակ мужъ, այր . петровичь, փոխանակ петровичъ, պետրովեան . ևն . զի 'ի սեռականին յանգին նոքին 'ի տառդ а, և ոչ 'ի я.

Անուանք, յանգեալք 'ի іе, 'ի յոգնակի ուղղականն ունին ія, այլ 'ի սեռականին ій . ապա անկանոն գրեն, որ գրեն . мученій, փոխանակ мученія, տանջանք . странствованій, փոխանակ странствованія, պանդխտութիւնք, ճանապարհորդութիւնք . ևն .

Նոյնպէս գրեն ընդդէմ արուեստի և կանոնի քերականութեան, որ գրեն облаки, փոխանակ գրելոյ облака, ամպք · сокровищи, փոխանակ сокровища, գանձք · свойствы, փոխանակ свойства, որպիսութիւնք, յատկութիւնք · окны, փոխանակ окна, լուսամուտք · ևն. Վասն զի անուանք յանգեալք 'ի е և о, 'ի յոգնակի ուղղականին զայսօրինակ տառս փոխեն 'ի а

Ածականաց պատշաճագոյն է յանգիլ 'ի ый, կամ 'ի ій 'ի գերադրական բառս · իսկ 'ի պարզ շարամանութիւնս բառից 'ի ой, և 'ի ей. զի ոչ բարւոք լինէր ասել և գրել · большій палецъ, փոխանակ большой палецъ, մեծ մատն · острый ножикъ, փոխանակ вострой ножикъ, սուր դանակ · այսպէս великой Государь, փոխանակ великій Государь, մեծ Թագաւոր · Святой Духъ, փոխանակ Святый Духъ, սուրբ Հոգի · ևն :

Անուանք իգական սեռի, վերջաւորեալք 'ի ь, և վերաբերեալք յօրինակ չորրորդ հոլովման, յեզակի ներգոյականին զտառդ` ь, փոխեն 'ի и. ուրեմն անկանոն է գրել въ Сибирѣ, փոխանակ въ Сибири, 'ի Սիբերիա · во лжѣ, փոխանակ во лжи, 'ի սուտ · ևն :

Նախադրութիւնք 'ի բայից ոչ անջատին երբեք · որպէս · придаю, յաւելում, տամ · наступаю, մերձենալ, հասանել, և` անկանիլ · выхожу, ելանել · убѣгаю, փախչիլ, խոյս տալ · ևն : Նոյնպէս գրին 'ի միասին և ընդ անուանց ածանցելոց 'ի բարդ բայից · որպէս · задатокъ, առհաւատչեայ · придача, յաւելուած · зборъ, ժողովումն, և` ընծայումն · ևն : Այլ եթէ նախդիրք, եղեալք յառաջոյ անուանց, դերանուանց, պահանջեն 'ի նոցունց զհոլովս ինչ, յայնժամ գրին նոքա որոշակի · որպէս · въ дожѣ, 'ի տան · ևն · Ի հետևեալ բառսդ` вкругъ, շուրջ · вмѣстѣ, 'ի միասին · втайнѣ, 'ի ծածուկ · издалека, 'ի հեռուստ · ևն · նախդիրքն զոյգ ընդ նմա գրին. ըստ սմին օրինակի և բառքդ` напослѣдокъ, վերջապէս · притомъ, միանգամայն · впрочемъ, ևն · потомъ, յետոյ · наконецъ, 'ի վախճանի · յորժամ առցեն

փոխանակ մակբայի, հետևեն եւ սմին կանոնի։ Իսկ եթէ վարեն նոքա իբրև շաղկապ, յայնժամ գրեն որոշակի. որ. при томъ обстоятельствѣ, 'ի նմին պարագայի. въ прочихъ случаяхъ, յայլ դէպուածս։

Մասնիկդ не, 'ի յարմարագրութե ոչ անջատի 'ի բայից և յայլոց մասանց բանի. որ. не знаю, ոչ գիտեմ. не самъ, ոչ ինքն։

[illegible] հետևեալքս։

ա. Բայք, որ առանց մասնկանս не, ոչ վարեն բնաւ. որպիսի են այքն. негодую, տրտնջել, դժգոհել. немогу, (т. е. боленъ,) հիւանդ եմ. ненавижу, ատել. եւն։

բ. Գոյական անուանք, որ առանց սոյն մասնկանս, կամ ոչ են գործածական, և կամ յարադրութե մասնկանն 'ի նոյն, զհակառ բառէն բացասական ձևացուցանեն. որ. невѣжа, անհրահանգ, անկիրթ. немощь, անկարութի. несчастіе, տարաբաղդութի. неправда, անարդարութի, ненавистъ, ատելութի. եւն։

գ. Ածական անուանք, ընդունելութիք, և մակբայք ածանցեալք 'ի նոցունց. որ. негодный, անպիտան. немолчный, անլռելի. нещадно, անխնայս. այլովքն հանդերձ։

ՅԱՂԱԳՍ
ՌՈՌԳԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԻՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ.

Նշանք կէտադրութե առեալ լինին 'ի գրուածս առ 'ի բացայայտ նշանակելոյ զիմաստ բանին, առ զատանելոյ զմասունս բանի և առ 'ի չնչառութե յարտասանութե (*).

---

*) Բառ 'ի [illegible]

[illegible] (понятіе, [illegible]) [illegible]

Յաղագս գրագրչութեան ։

Ընդունայնըն զբառս 'ի տողէ 'ի յաջորդ տողն կայանայ 'ի կանոնաւոր անջատման վանկի 'ի վանկէ ։

Որ ։ Տառք, որք բաղկացուցանեն զվանկս, նոյնպէս և միավանկ բառք ոչ զատանին. և ոչ ևս անցուցանին 'ի տողէ 'ի յաջորդ տողն. որպ. городъ, քաղաք. де-нь, օր. ду-хъ, հոգի. եւն ։

ո և էջէ էրէ, նորին որդիութեան և կամ տնտեսութեան որպ. солнце, արեգակն, книга, գիրք, [illegible]. польза, օգուտ, շահ ։

Առաջադրութիւն (предложеніе պրեդլօժենիե) է շարադրութիւն երկուց կամ յոլով բառից, որ բաղկացուցանեն կատարեալ միտս. որպ. праведный гнѣвъ есть милосердіе, արդար բարկութիւն է ողորմութիւն. ուր բառք гнѣвъ և милосердіе, են երկու բառք, որոց կապ է есть, բաղկացուցանեն առաջադրութիւն ։ Ամենայն առաջադրութիւն ունի կարեւոր երկուս, ենթակայ և ստորոգել ։

Ենթակայն (подлежащее պօդլեժաշչեե) նշանակէ զայն ինչ, զորմէ խօսիմք կամ խորհիմք ինչ, ստորասելով, կամ բացասելով ։

Ստորոգեալն (сказуемое սկազուեմօե) է այն, որ ենթակայէն ստորասի, կամ բացասի, որ և ստորոգի բաղկանայ 'ի բայէ [illegible] կամ երկուց. [illegible] 'ի միոյ բայէ. որպ. единая добродѣтель (подлежащее) составляетъ истичное благородство, (сказуемое.) մի միայն առաքինութիւն (ենթակայ) կազմէ զճշմարիտ ազնուականութիւն. (ստորոգեալ ։)

Առաջադրութիւն լինի կամ պարզ և կամ բաղադրեալ ։

Պարզն (простое պրօստօե) է, որ բաղկանայ 'ի միոջէ ենթակայէ, և 'ի միոջէ ստորոգելոյ. որպ. науки суть полезны, ծանօթութիւնք են օգտակարք. солнце освѣщаетъ землю, արեգակն լուսաւորէ զերկիր ։

Բաղադրեալն (сложное սլօժնօե) է որ բաղկանայ 'ի բազում ենթակայից և 'ի միոջէ ստորոգելոյ. և հակադարձաբար. կամ 'ի միոջէ ենթակայէ և 'ի բազում ստորոգելոյ. նոյնպէս այլ, 'ի բազում ենթակայից և 'ի բազում ստորոգելոյ ։

Դ. Առաջադրութեանց բաղկանան պարբերութիւնք ։

Պարբերութիւն (періодъ պերիօդ) է բան, որ բաղկանայ 'ի միոջէ կամ 'ի բա-

Է ։ Յորժամ զկնի ձայնաւոր տառի գայցեն տառք ինչ բաղաձայնք, յայնժամ միջնաւորագոյն տառն բաղաձայն վերաբերի հաստատակօրէն առ նախընթաց վանկն ։ Իսկ այլքն 'ի վերջընթացն . որ . сред-ство, երբ երաց, հնարք, եղանակ, գիւտ . сол-нце, արեգակն, արև ։

կամ տրամաբանական նախադասութեանց՝ ընծայելով իւր կարգ պէտքերն ։
Նախադասութիւն, որ բաղկացեալ է բառերէն, կոչի 'ի Քերականաց տրամաբանական նախադասութիւն . նախադասութեանց կամ տրամաբանութեանց, բառերէն կամ բառերն ընդհանուր կամ բաղադրեալ ։
Գործ բառերուն, այսինքն տեղն ստորադասել 'ի մէջ նախադասութեան . այսինքն բառերուն տեղն երբեմն . ըստ ենթակայ և ըստ ստորոգելւոյ . որ . Богъ милосердъ, Աստուած է ողորմած . праздность есть порокъ, պարապորդութիւն է մոլութիւն ։ Է . և ստորադասելու, տեղն այսպէս ենթակայն և ըստ ստորոգելւոյ . որ . нѣжные молодыхъ людей нравы, гибкія страсти, мягкія и воску подобныя мысли (երբ ենթակայ) управляются добрымъ воспитаніемъ . (Ի ստորոգելի .) փափուկ բարք մանկանց, դիւրաթեքք կիրք, նման մոմոյ, (երբ ենթակայ) ուղղին բարւոք դաստիարակութեամբ . (Ի ստորոգելի ։)
Գ . տեղն ըստ ենթակայ և ըստ ստորոգելւոյ . որ . видимый міръ сей (ենթակայ) проповѣдуетъ всемогущество, величество и премудрость Божію, (երբ ստորոգելի) երևելիս այս աշխարհ քարոզէ զամենակարողութիւն, զմեծափառութիւն և զիմաստութիւն Ա. Յ ։ Դ . տեղն ըստ բազում ենթակայս և ըստ բազում ստորոգելիս . որ . проницательность, острота и пылкость разума, (երբ ենթակայ) наносятъ иногда человѣку печали, безпокойствія, смущенія и несчастія . (հոգն ստորոգելի .) երագութիւն, սրութիւն և եռանդն մտաց պատճառեն երբեմն մարդոյ զտրտմութիւն, զանհանգստութիւն, զխռովութիւն և զթշուառութիւն ։
Ստորադասել բառերուն է զանազանութիւն երկուց կամ ևս բազում տրամաբանութեանց կամ բաղադրելոց՝ պատշաճ մասնիկօք ըստ միմեանս կցելոյ ։
Այսպիսի բառերուն ընդարձակ զանազան կարգեն 'ի նոյն տեսակ և կամ նախադասութեանց՝ որք բաղկացուցեալ կազմեն . և յայն ամեն բառերուն ստորադասել հետևի կամ երկրորդ, երրորդ, և կամ չորրորդ ։

Գ․ Բառք, որք ունին 'ի բաղադրութիւն իւրեանց զնախդիրս, 'ի տա- ղադարձութե 'ոչ զատանին յիրերաց․ որ․ без-силіе, անզօրութի․ про- свѣщеніе, լուսաւորութի։

Դ․ Յածանցական բառն ածանցական մասնիկք, որք չունին զնա-

Երկանդամ (двучленный երկանդամեայ) է, որ բաղկանայ յերկուց նախադա- սութեանց․ որ․ великодушный человѣкъ въ счастіи поступаетъ у- мѣренно, а несчастіе сноситъ терпѣливо. այր մեծահոգի վարի 'ի յա- ջողութեան չափով, եւ զձախորդութիւնս տանի համբերութեամբ։

Եռանդամ (трехчленный եռանդամեայ) է, որ բաղկանայ յերից նախա- դասութեանց․ որ․ хотя бы сильная буря всѣ стихій возмущала (Ա․ անդամ․) хотя бы густѣйшими тучами покрылись небеса и отъ наглости вѣтровъ и дождей все приходило въ волненіе и трепе- таніе; (Բ․ անդամ, եւ կէտն առաջնոյ պարբերութեան․) однако мужъ, почіющій въ объятіяхъ добродѣтели, и тогда бываетъ великоду- шенъ. (Գ․ անդամ, եւ կէտն երկրորդ պարբերութեան։) Թէպէտ եւ սաստիկ մրրիկ զտարերս ամենայն խռովէ եւ թանձրամած ամպովք ծածկեսցին երկինք, եւ 'ի բռնութենէ հողմոց եւ անձրեւաց ըմբռնեսցին ամենայնք յալեկոծումն եւ 'ի սարսափ տագնապի, եւ այնպէս այր հանգուցեալ 'ի գիրկս առաքինութեան, յայնժամ մեծահոգի է երեւեսցի։

Քառանդամ (четырехчленный քառեքեանդամեայ) է այն, որ ունի չորս նախադասութիւնս․ որ․ естьли бы Боги благоволили дать тебѣ величи- чину тѣла, равную жадной душѣ твоей, (Ա․ անդամ․) то бы те- бя вселенная не вмѣстила, (Բ․ անդամ․) одной бы ты рукою кос- нулся восходящему, другой заходящему солнцу, (Գ․ անդամ․) и сего достигнувъ, пожелалъ бы ты знать, гдѣ сего толь пресвѣт- лаго божества блистаніе скрывается. (Դ․ անդամ։) Եթէ աստուածք հաճեսցին տալ քեզ (ասացեալ ըստ դիցաբանութեան հեթանոսաց) մեծութիւն մարմնոյ հաւասար ագահ անձին քում, աշխարհ ոլորտ տիեզերաց 'ոչ ընդունէր զքեզ յինքեան, այլ 'ի ձեռն միոյ ձեռին շօշափէիր զծագումն արեգական եւ միւսովն զմուտս նորին, ապա եւ հասեալ, ախորժէիր այնուհետեւ գիտել, թէ 'ուր արդեօք ծածկի այնքան լուսաւորագոյն շառաւիղ նորին աստուածութեան։

խառնել, վերաբերին 'ի վերջընթեր ձայնաւորն. որ. град-скій, քաղաքական. гнѣв-ный, ցասմնական, բարկասիրտ:

Ստորակէտն (запятая զապետայա) (,) է նշան սուղ շնչառութեան 'ի գրուածս. և գրի.

Ա. Եթէ ո՛ և իցէ նախադասութի բաղկանայ կամ 'ի բազումենթակայից, և կամ 'ի ստորոգելեաց, առանց շաղկապի եղելոց, յայնժամ այնպիսի ենթակայք և կամ ստորոգեալք անջատին ստորակիտիւ. որ. легкая болѣзнь, завистливая клевета, нападеніе отъ сильныхъ, внезапное оскудѣніе сильны въ одно мгновеніе покрыть насъ мракомъ сѣтованія. ախտ ինչ թեթև, նախանձայոյզ բամբասանք, յարձակումն 'ի հզօրաց, յանկարծադէպ սպառումն զօրութե ուժոյ 'ի միում վայրկենի ծածկեն զմեզ աղջամղջին խաւարաւ տրտմութե. чрезъ все теченіе краткой жизни сей боремся мы съ болѣзнями, съ бѣдами, съ несчастіями, а паче всего со страстьми. 'ի բովանդակ ընթացս սուղ այս կենաց, մաքառիմք մեք ընդ ախտից, ընդ փորձանաց, ընդ չարաբաղդութեց. և առաւել քան զամ ընդ կրից:

Եթէ պարզ նախադասութիւնք ընդ կարգի իցեն շարայարեալք, նոյնպէս եթէ թուին 'ի միում պարբերութե տեսակք կամ մասունք բոլորին և կամ պարագայք ինչ, յայնժամ դնի 'ի մէջ նոցա ստորակէտ. որ. сіе легко указать, но трудно сдѣлать, դիւրին է զայս ասել, իսկ դժուարին է առնել. Тюренъ умеръ! все пришло въ безпорядокъ: счастіе колыблется, побѣда утверждена, миръ отдаляется, союзники ослабѣваютъ, воины печально угнѣтаются. տիւրոն մեռաւ, ամ ինչ յանկարգութի կործանեցաւ, բախտաւորութին երերի, յաղթութին է տաժանելի, խաղաղութին հեռանայ, նիզակակիցք տկարանան, մարտ տրտմութեամբ ճնշի:

Բ. Դնի ստորակէտ յառաջոյ դերանուանցդ՝ которой, кой, тотъ, եթէ շարայարին նոքա 'ի վերջոյ գոյականաց իւրեանց. որ. нѣтъ

труда, которой бы его ослабилъ; нѣтъ воображенія толь ужаснаго, которое его устрашило бы; нѣтъ рода смерти, которой бы его мысль поколебалъ. Չի՛ք աշխատութիւն, որ զնա լքուցանէ․ չի՛ք ցնորք երեւակայմանց այնքան սաստկելի, որ զնա զարհուրեցուցանէ․ չի՛ք ինչ ազգ մահուան, որ զմիտս նորին սասանէ։

Դ․ Դնի յառաջոյ նախադրութեցդ՝ кромѣ, опричъ, ևս և դնի յառաջոյ դերբայիցդ՝ выключая, изключая, изъемля, ՚ի փարէն փոխանակ նախադրութեդ․ Օր․ отъ роскоши, кромѣ вреда ожидать ничего не можно, ՚ի զեղխութէ, բաց ՚ի վնասուէ չէ՛ ինչ ակնունել։

Ե․ Կոչական հոլովն դնի ընդ մէջ երկուց ստորակէտեց․ Եր․ покойся въ радости, возлюбленное отечество, и безмятежнымъ вѣкомъ наслаждайся, հանգի՛ր յուրախութէ, սիրելի՛դ հայրենի, և վայելեա յանխռով յաւիտեանս։ Զ․ Ընդունելութիւք և դերբայք և ՚ի նոսին յարեալ մասունք բանի զատանին ստորակէտիւ․ Օր․ Петръ, возвративъ законГосударю корону, въ отеческій градъ шествовалъ, Պետրոս դարձուցեալ զօրինաւոր թագն արքայական, ՚ի հայրենին իւր գնաց քաղաք։ жизнь человѣческая подобна кораблю, по пространству моря носимому, вѣтрами и волнами обуреваемому, կեանք մարդկայնոյն է նաւու, որ համատարած մեծութի ծովու վարելոյ, հողմովք և ալեօք ծփելոյ

Է․ Դնի յառաջքան շաղկապդ՝ нежели. Օր․ удобнѣе наружныя язвы изцѣлятюся, нежели внутреннія поврежденія, դիւրագոյն ողջանան արտաքին վէրք, քան ներքին վնասք։ Ը․ Դնի յառաջ քան զշաղկապդ՝ что. Օր․ подвержено таковымъ перемѣнамъ счастіе человѣческое, что изъ благополучныхъ происходятъ противныя, ենթարկեալ է այսպիսի փոփոխման երջանկութի մարդոյ, և որ ինչ յաջողութէ է, ստնանայ։

Թ․ Դնի զառաջեաւ մասնկայիցս՝ когда, нежели, доколѣ, пока, тѣмъ. Օր․ я бы сего не зналъ, когда бы вы мнѣ не сказали, ո՛չ գիտէի զայս, եթէ ո՛չ ասէիք ինձ․ чѣмъ больше таинства при

роды разумъ постигаетъ, тѣмъ вящшее увеселеніе чувствуетъ сердце, որքան միտք զեր 'ի վերոյ հասանէ խորոց բնութ̃, այնքան սիրտըն ևս քան զևս զգայ զբերկրութ̃ ։ Ժ ։ Յաջորդ բառքդ՝ кажется թուի, երևի. мнится, կարծի. такъ сказать, այսպէս ասել. можетъ быть, թերևս, գուցէ. և այլք սոցին նմանք, դնին ը մէջ ըստորակէտից. Օր. нѣтъ, кажется, человѣка, который жребіемъ своимъ былъ бы совершенно доволенъ, չիք ոք թուի թէ, որ կատարելապէս բաւական լիցի վիճակաւ իւրով ։

Այն կէտ, որ կոչի 'ի ռուսս (точка съ запятою, տօչկա ըս զապետաօյու.) (;) վարի 'ի մէջ փոխանակ ստորակէտի, միջակէտի և բթի. և է նշան բաժանման անդամոց 'ի բաղադրեալ պարբերութ̃, որ 'ի կիր ածի, Օր. 'Ի մէջ անդամոց պարբերութ̃, որոց իմաստն՝ մին է միւսոյն ընդդիմարտի. նոյնպէս և յերկանդամ պարբերութիւնս՝ մին անդամն անջատի 'ի միւսոյն սոյն կէտիւ. Օր. прилежный обогащаетъ ученіемъ свой разумъ; а лѣнивый возрастаетъ въ невѣжествѣ, ժրին ճոխացուցանէ զմիտս իւր ուսմամբ, իսկ ծոյլն զարգանայ տգիտութ̃. ежели бы человѣкъ препровождалъ всю жизнь свою безбѣдно; тобы онъ своего счастія не могъ чувствовать, եթէ ոք անցուցանէր զամ կեանս իւր անվտանգ, ապաքէն ոչ կարէր զգալ զերջանկութ̃ իւր ։

բ ։ 'Ի մէջի անդամոց պարբերութ̃, որովք թուէն տեսակք և կամ մասունք բոլորին պարագայիւք ինչ հանդերձ. Օր. тамъ великихъ рѣкъ устья и новыя пристани едва вмѣщаютъ судовъ множество; индѣ стонутъ волны подъ тягостію Россійскаго флота, անդ բերանք գետոց մեծաց և նորոգ նաւահանգիստք դժուարաւ զետեղեն ըզ բազմութ̃ նաւուց. այլուր հեծեն կոհակք 'ի ներքոյ ծանրութ̃ ռուսաց նաւատորմղի ։ գ ։ 'Ի կիր ածի սոյն կէտ 'ի մէջ համառօտ պարբերութ̃, եթէ իցեն բազումք. Օր.

Уже врата отверзло лѣто;
Натура ставитъ общій пиръ;
Земля и сердце въ насъ нагрѣто;
Колеблетъ вѣтьви тихъ зефиръ,
Объемлетъ мягкій лугъ крылами;
Брега питаетъ тучный илъ,
Листы и цвѣтъ покрылись медомъ;
Ведетъ своимъ довольство слѣдомъ
Поспѣшно красный вождь свѣтилъ.

Ահա բացաւ՝ դուռն ամառան,
բնութիւն եղև՝ համակ խրախճան.
երկիր և սիրտ՝ 'ի մեզ ջերմիկ,
շարժէ զոստս՝ զեփիւռն հեզիկ.
գրկէ թևօք՝ ըզ սեզ փափկիկ,
տածէ զեզերս՝ գայր տղմասիգ.
սաղարթք ծաղկունք՝ ծածկին մեղրօք,
դէտըն չքնաղ՝ խռովք շաւղօք.
բերէ զլիութի՝ ճարագ լոյս եռ.

Միջակէտն (двѣ точки դվէ տօչկի, կամ двоеточіе դվօետօչիե) (:) երբեմն նշան առաւելագոյն շնչառութ՝ դնի,

ա: 'Ի մէջ կիսոյ առաջին և վերջին պարբերութ. որ. чрезъ добрыя дѣла можно заслужить честь, и получить богатство и оставить посебѣ безсмертное имя: для того должно удаляться пороковъ и слѣдовать добродѣтели, 'ի ձեռն բարեաց գործոց մարթ է ստանալ զպատիւ, ընդունիլ զմեծութ, և թողուլ զկնի իւր զանմահ անուն. յայն սակս պարտ է հեռանալ 'ի մոլութեց և զհետ երթալ առաքինութ:

բ: Յետ բաղադրեալ պարբերութիս. զառաջեաւ երկրորդ մասին նոցին. որ. мудрый человѣкъ можетъ по вся дни на свѣтѣ плакать и смѣяться (ա մասն պարբերութ) смѣяться, какъ Демокритъ надъ глупостію человѣческою; плакать, какъ Гераклитъ, о суетѣ сего міра (բ կցմերջին մասն). այր իմաստուն կարէ զամ աւուրս կենց իւրոց լալ և ծիծաղել յաշխարհի. (ա մասն պարբերութ) ծիծաղել իբրև դիմոկրատէս 'ի վր յիմարութ մարդկան. լալ՝ որպ հերակլիտոս վս ունայնութ աշխարհիս (բ մասն :) գ: Դնի 'ի բաղադրեալ նախադասութ

և 'ի մէջ պատճառի նորին . օր . скупой богачъ есть убогъ (նախադասութի) : ибо не онъ златомъ, но злато имъ владѣетъ (պատճառ :) Մեծատունն կծծի է տնանկ . զի ոչ նա ոսկւոյն , այլ ոսկին նմա իշխէ :

դ : Դնի յառաջոյ օտար բառից , և կմ այլուստ առելոց . օր . когда Анаксагору сказали , что сынъ его умеръ ; тогда онъ такъ отвѣтствовалъ : я зналъ , что онъ родился смертенъ , յորժամ ասացին Անաքսագորայ , թէ մեռեալ է որդի նր , յայնժամ պատասխանի ետ այսպս , ես գիտէի , թէ մահկանացու է ծնեալ :

Վերջակէտ (точка տօչկա) (.) կնքէ զամբողջ պարբերութն . օր . добрыя дѣла не остаются безъ награжденія , գործք բարիք ոչ թողուցին անվարձ :

Պարոյկ ոլորակն (вопросительная վօպրօսիտելնայա) (?) դնի զկնի բառից կմ ամբողջ նախադասութեց պարունակելոց զ իւրև զհարցումն . օր . что человѣку дороже жизни и здравія? զի՞նչ թանկագին իցէ մարդոյ քան զկեանս և զառողջութի :

Ըշան (удивительная ուդիվիտելնայա) (!) դնի 'ի վերջոյ բառից՝ որք պահանջեն զվերաստութի 'ի կարգի բանին՝ և առեալ լինի .

ա : Օ կնի բանից կմ ամբողջ նախադասութեց , որք նշանակեն զհիացումն կմ զբացագանչութի . օր . о всещедрое небо ! ո ամենառատ երկինք :

բ : Օ կնի բառից , որք ձևացուցանեն զբաղձանս . օր . да даруетъ Богъ въ благомъ семъ намѣреніи поспѣшеніе ! պարգևեսցէ Ած զօգնութի 'ի սմին բարի դիտաւորութե : գ : զկնի կոչման կմ աղաղակի . օր . услыши насъ Боже ! լուր մեզ Ած :

Փակագիծ , որ և եղնդնաձև , է ոմանց՝ յունարէն փաւէնթէսիս ասացեալ և 'ի ռուսաց (вмѣстительная վմեստիտելնայեա) ( ) կմ [ ] դնին 'ի միջի սոյն փակագծի քան մի օտար բառք , որք ոչ պատշաճին նախընթաց և վերջընթաց բանից . այլ՝ դնին կմ վս բացայայտութե , և կամ վս այլ ինչ պարագայի . օր . варвары , когда Александръ ввелъ въ городъ Фалангу , (Македонское регулярное войско) разбѣжались , բարբարոսքն , յորժամ աղեքսանդր եած 'ի քաղաքն զփաղանգն , (մակեդոնացւոց օրինաւոր զօրք) փախեան :

Ընթամնայն (единительная եդինիտէլնայա) (—) իբրև նշան միաւորութե, դնի 'ի սպառուած տողին վր ցուցանելոյ, թէ վերջին մասն զատեալ բառի՝ անցուցեալ է 'ի միւս տողն. օր. вне-за-пный, յանկարծակի։

Շեշտն կամ շեշտանշանն (острая օստրայա) (') դնի 'ի վր վանկեց 'ի սկիզբն կամ 'ի միջի ոմանց բառից. օր. му́ка, լլկանք, տանջանք. кро́ю, ծածկեմ. спо́ю, արժեմ, պատճառ լինել. եւն։

Բութն (тяжкая տեաժկայա) (`) 'ի կէր ածի 'ի վր վերջացեալ վանկեց. օր. мука̀, ալիւր. крою̀, ձևեմ. спою̀, կանգնեմ, կայանալ։

Սուղն (краткая կրատկայա) (˘) 'ի կէր արկանի 'ի վր տառին й, առ ցուցանելոյ զաղաւ նորին յարատամնութե. օր. рой, պարք (մեղուաց.) безчисленный, անթիւ, անհամար։

ՑԱՆԿ ԳՐՈՑՍ։

Ներածութի լեզուի ռուսաց. երես. 5
Յաղագս տառից. 5
Յաղագս վանկից և բառից. 10
Յաղագս մասանց բանի. 13
Յաղագս անուան. 15
Յաղագս դերանուան. 60
Յաղագս բայից. 67
Յաղագս ընդունելութե. 102
Յաղագս դերբայի. 103
Յաղագս մակբայից. 104
Յաղագս նախադրութեց. 108
Յաղագս շաղկապաց. 110
Յաղագս միջարկութեց. 111
Յաղագս համաձայնութե. 113
Յաղագս յարմարագրութե. 137
Յաղագս տողամնութե և կետադրութե. 147

ԱՒԱՐՏ։

Гос. Историч. Научн. Б-ка
НКП РСФСР
Инвент. № ____
____ 192_ г.